

PREPOSICIONS DE SUPERIORITAT (*DALT*, *DAMUNT* I *SOBRE*) EN FABRA. FONAMENTS (1891-1912)

Joaquim Sanç Ureña
Universitat de València

RESUM

Els alumnes valencians no assimilen l'ús de les paraules *davall* i *sota*, absents del valencià viu (§1). La causa està en l'actuació dels manuals escolars, que no expliquen l'estructura semàntica que formen les paraules *dalt*, *damunt*, *sobre* i les antònimes. El treball mostra que l'origen de l'anomalia està en l'actuació de Fabra. Inicialment, teníem quatre paraules (*sobre*, *sots*, *jus* i *sus*), que usàvem d'una manera molt confusionària (§3.4.3). Davant d'això, vàrem crear sis paraules noves (*dalt*, *damunt*, *amunt* i les antònimes) i vàrem conservar *sobre* i *sota* perquè adquiriren un valor nou (abstracte, *parlar sobre un tema*). De quatre paraules, passem a huit. L'estudi de Fabra (1891 i 1912) (§2 i §3) mostra que no reflexionà ni sobre el contingut semàntic de les paraules ni sobre l'evolució. El resultat és perjudicar l'enriquiment fort dels parlants, de manera que afavoria la superposició entre *sobre*, *dalt* i *damunt*. Les dades anteriors expliquen l'actuació de l'escola valenciana i l'efecte sobre els alumnes. A causa de característiques de Fabra, el treball també analitza l'estructuració de les gramàtiques estudiades (§2.1 i §3.1), els conceptes *preposició* i *adverbi* (§2.2 i §3.2) i la classificació i estructuració de les preposicions (febles i fortes, simples i compostes; §3.2.1-§3.2.3). Este article és una base per a estudiar les altres obres de Fabra (1918, 1956, DGLC, *Converses filològiques* i *Les principals faltes*).

PARAULES CLAU: preposicions, classificació i estructuració de les preposicions, adverbis, preposicions de superioritat (*dalt*, *baix*, *damunt*, *davall*, *sobre* i *sota*), preposicions de direcció (*avant*, *arrere*, *amunt*, *avall*, *enllà*, *ençà*, *endins* i *enfora*), estructura de la gramàtica, evolució (*sus* i *jus*), normativa.

ABSTRACT

Valencian students do not assimilate the use of the words *davall* and *sota*, which are absent in Valencian everyday language (§1). This is due to the approach of school textbooks, that do not explain the semantic structure that form the words *dalt*, *damunt*, *sobre* and their antonyms. This paper shows that the cause of the abnormality comes from Fabra's works. At the beginning, Valencian had four words (*sobre*, *sots*, *jus* and *sus*), which speakers used confusingly (§3.4.3). In this situation, speakers created six new words (*dalt*, *damunt*, *amunt* and their antonyms) and maintained *sobre* and *sota* because these words acquired an abstract meaning –*parlar sobre alguna cosa* ('to speak about something'). Four words became eight. The study of Fabra's approach (1891 and 1912) (§2 and §3) shows that he did not think about the semantic content of the words or about their evolution. This negatively affects the linguistic wealth of speakers; as a result there is an overlap among *sobre*, *dalt* and *damunt*. This approach also affected the Valencian school. Due to the Fabra view, this paper also analyses the structuration of the studied grammars (§2.1 and §3.1), the concepts *preposition* and *adverb* (§2.2 and §3.2) and the classification and structuration of prepositions (weak and strong, simple and compound; §3.2.1-§3.2.3). This paper is a good base to study other Fabra works (1918, 1956, DGLC, *Converses filològiques* and *Les principals faltes*).

KEYWORDS: prepositions, classification and structuration of prepositions, adverbs, prepositions of superiority (*dalt*, *baix*, *damunt*, *davall*, *sobre* and *sota*), prepositions of direction (*avant*, *arrere*, *amunt*, *avall*, *enllà*, *ençà*, *endins* and *enfora*), grammatical structure, evolution (*sus* and *jus*), linguistic norm.

1. INTRODUCCIÓ

L'objectiu del treball és l'anàlisi de les preposicions *dalt*, *damunt*, *amunt*, *sobre*, *baix*, *davall*, *avall* i *sota*. La primera causa de l'estudi és el fet que el valencià espontani no usa les paraules *davall* i *sota*. Això no obstant, en la meua formació no m'han explicat quins valors expressa cada una: ¿quina diferència hi ha entre *davall* i *sota* (i entre eixes dos paraules i *baix*, que és l'única que usa el valencià viu)? Encara que és obvi, convé dir-ho: si l'escola no ensenya als alumnes valencians el valor de cada una d'eixes tres paraules, no serà possible que els alumnes recuperen les paraules *davall* i *sota*. Ben entés: que les recuperen i les usen d'una manera racional, sabent per quins motius u recorre a *baix* i no a *davall* ni a *sota*; o per què convé usar *davall* i no *baix* ni *sota*; o per què és preferible *sota* i no *baix* ni *davall*.

Cal dir que el fet de no explicar els valors de *baix*, *davall* i *sota* afecta els tres nivells dels estudis (l'escola, l'institut i la Facultat de Filologia). Ressaltem-ho:

1. Primera causa de l'estudi
 - a. Valencià popular: no usa les paraules *davall* i *sota*; només *baix*.
 - i. Objectiu: recuperar *davall* i *sota*.
 - b. No m'han explicat quins valors expressa cada una de les tres paraules. Àmbits: escola, institut i Facultat de Filologia. Efecte:
 - i. Impossibilitat que els alumnes aprenguen i assimilien *davall* i *sota*.

El contrast descrit s'ha d'eixamplar dient que, quan parlem, els valencians no dubtem en l'ús de *dalt*, *damunt* i *sobre*. Això significa que l'escola valenciana hauria d'explicar als alumnes quin valor tenen eixes tres paraules i quina relació hi ha amb *baix*, *davall* i *sota*. Eixa explicació facilitaria que, partint del valor de *damunt* i de *sobre*, els alumnes recuperen *davall* i *sota*. Això no obstant, no he vist mai que l'escola s'encare a eixos dos objectius, que considere necessaris i, alhora, pedagògics:

2. Una altra absència de la docència: dos objectius teòrics i també pedagògics
 - a. Els valencians no dubtem en l'ús de *dalt*, *damunt* i *sobre*.
 - i. ¿Quin valor tenen eixes tres paraules?
 - b. ¿Quina relació tenen amb *baix*, *davall* i *sota*?
 - i. Partint del valor de *damunt* i de *sobre*, els alumnes hauríem de recuperar *davall* i *sota*.

Cal completar el panorama anterior observant que, en les meues lectures, no he pogut deduir quin valor tenen *davall* i *sota*, de manera que l'única opció que pràcticament tinc és canviar a cegues *baix* per *davall* i per *sota*. Ara bé, això ¿no

té tan poc de sentit com si un valencià canviara a tort i a dret *dalt* per *damunt* i per *sobre*?:

3. Lectures. Efecte final sobre els alumnes

- a. Lectures: no permeten extraure el valor de *davall* i de *sota*.
- b. Operació factible: substituir a cegues *baix* per *davall* i per *sota*.
 - i. ¿No és igual que canviar *dalt* per *damunt* i per *sobre*?

Per a desplegar el tema, el director del treball m'ha recomanat que em centre en la persona que molts veuen com al creador de la normativa actual, Pompeu Fabra. He avançat d'una manera tan ordenada i sistemàtica com he pogut, ja que Abelard Saragossà m'ha informat que les absències indicades (1-2) i els efectes sobre els alumnes (3b) deriven de l'actuació de Fabra, la qual ha sigut reproduïda pels autors posteriors.

L'extensió del treball m'ha impedit analitzar el conjunt de l'obra del gramàtic de Barcelona. He estudiat les seues tres primeres gramàtiques (1891, 1898 i 1912), les quals ja donen fonament als interrogants introduïts (i espere que facilitaran l'estudi de les obres posteriors).

A les sis paraules dites, convenia incorporar *amunt* i *avall*, ja que el director m'ha informat que el gramàtic de Barcelona no diferenciava bé *baix* i *avall* (parella unida a *dalt* i *amunt*):

4. Delimitació de l'objecte d'estudi

- a. Les tres primeres gramàtiques de Fabra.
 - i. Serien la causa de les deficiències de la docència (1-3).
- b. A més, no separaria bé *baix* i *avall*.
 - i. Incorporació de *amunt* i *avall*.

Hi ha una altra raó que recomana afegir a l'estudi la parella *amunt* i *avall*. Saragossà m'ha informat que, inicialment, només teníem quatre paraules: *sus* i *jus*, i *sobre* i *sota*. Les quatre preposicions vénen del llatí. Això no obstant, arriba un moment que els parlants comencen a crear sis paraules noves (*dalt*, *damunt*, *amunt*, *baix*, *davall* i *avall*). I, quan ja estan assentades, desapareixen progressivament *sus* i *jus*, però no *sobre* i *sota*. Una tal situació obliga a començar per preguntar-se per quin motiu els parlants sentiren la necessitat de crear sis paraules noves. En segon lloc, cal preguntar-se per què dos de les paraules inicials desapareixen (*sus* i *jus*), però no les altres dos (*sobre* i *sota*). En tercer lloc, si al principi teníem quatre paraules (5a) i al final en tenim huit (5c) ens haurem de demanar si en tota eixa evolució s'ha produït un enriquiment de les estructures semàntiques de la llengua:

5. Una evolució a aclarir: tres incògnites

a. Fase inicial: paraules que venien del llatí. Quatre:

i. *sus* / *jus*

ii. *sobre* / *sota*

b. ¿Per quin motiu els parlants senten la necessitat de crear sis paraules noves?

i. *dalt* / *baix*

ii. *damunt* / *davall*

iii. *amunt* / *avall*

c. Ja creades, ¿per què suprimixen progressivament *sus* i *jus* però no *sobre* i *sota*? Estadi final:

i. *dalt* / *baix*

ii. *damunt* / *davall*

iii. *amunt* / *avall*

iv. *sobre* / *sota*

- d. Contrast entre l'estadi inicial (quatre paraules, *a*) i el final (huit, *c*).
- i. ¿Hi ha hagut un enriquiment estructural?

Això no obstant, en la versió que publique he suprimit l'estudi de les paraules *amunt*, *avall*, *avant* i *arrere*, ja que el treball de final de grau tenia pràcticament l'extensió d'un llibre.

Un factor que contribuïx a no diferenciar el valor de les paraules *dalt*, *damunt* i *sobre* és el fet que Fabra les qualifica vacil·lantment com a preposicions i com a adverbis (i en una obra comença per les preposicions i en una altra pels adverbis). Eixa actuació m'ha obligat a introduir els dos conceptes dits en l'objecte d'estudi: què són les preposicions, què són els adverbis i quin concepte s'ha de tractar primer en la gramàtica. Cal dir que la comprensió d'eixes nocions (i de l'orde en què s'han de tractar) va unida a l'estructuració de la gramàtica. El nostre autor canviava regularment l'estructura de les gramàtiques que escrivia. Davant d'eixe panorama, les dos primeres seccions de cada gramàtica estaran destinades a descriure l'estructura de la gramàtica i la concepció de les nocions *preposició* i *adverbi*:

6. Cal estudiar l'estructura de cada gramàtica de Fabra, els conceptes *preposició* i *adverbi* i l'orde en què s'han de tractar. Causes
- a. Les paraules a estudiar (5) les qualifica vacil·lantment com a preposicions i com a adverbis.
- b. A voltes, posa primer les preposicions; a voltes, els adverbis.

Com que el treball és prou llarg, si algun lector vol fer-se una idea global del contingut pot llegir el capítol de les conclusions (§4). He de manifestar que, sense l'ajuda constant i la informació generosa d'Abelard Saragossà, no hauria pogut fer este treball.

2. FABRA (1891)

2.1. PARTS DE LA GRAMÀTICA

Per a poder analitzar com actua Fabra davant de les paraules que hem d'estudiar, començaré per reproduir l'índex de la gramàtica:

1. Índex de Fabra (1891)
 - a. Pronunciación
 - i. Sílaba tónica
 - ii. Vocales
 - iii. Consonantes
 - b. Nombre
 - i. Formación del plural
 - ii. Género
 - iii. Adjetivos de dos terminaciones
 - iv. Adjetivos de una terminación
 - v. Grados de significación
 - vi. Derivación
 - c. Artículo
 - d. Adjetivos determinativos
 - i. Posesivos
 - ii. Demostrativos
 - iii. Relativos é interrogativos
 - iv. Indefinidos
 - v. Numerales
 - e. Pronombre
 - i. Pronombres personales

- ii. Pronombres posesivos
- iii. Pronombres demostrativos
- iv. Pronombres relativos
- v. Pronombres indefinidos
- f. Verbo
 - i. Terminaciones
 - ii. Radical
 - vi. Verbos irregulares de la conjugación a
 - vii. Verbos irregulares de la conjugación e
 - viii. Verbos irregulares de la conjugación i
 - ix. Pretérito definido. - Forma compuesta
 - x. Tiempos compuestos
 - xi. Participio pasado
- g. Adverbio
 - iii. Adverbios de lugar
 - iv. Adverbios de tiempo
 - v. Adverbios de cantidad
 - vi. Adverbios de modo
 - vii. Afirmación, negación y duda
- h. Partículas *en, hi*
 - i. *En*
 - ii. *Hi*
- i. Preposición y conjunción

¿Quina estructura deu tindre la sintaxi (i la gramàtica)? Estem davant d'una qüestió crucial. En canvi, no m'han parlat d'eixe tema en cap assignatura del grau. Com que l'estructuració de la gramàtica té transcendència en l'estudi de les paraules *dalt, damunt, sobre* i *amunt* (com comprovarem en este capítol, §2.3 i §2.4), dedicaré una secció de cada capítol a comentar l'estructura de cada gramàtica de Fabra (§2.1 i §3.1).

Per a fer eixa anàlisi, aplicaré la proposta de Saragossà (2007). Mostra que hi han cinc models gramaticals al llarg del segle xx, dels quals u és simple, adequat i coherent: és el que apareix en Par (1923) i en la gramàtica de Fabra que té més teoria (la de 1956; Saragossà 2007: §3). Consistix en conjuminar les categories i les funcions. Com que l'oració està formada pel subjecte i per la predicació, cal estudiar primer la formació del subjecte i en acabant la formació de la predicació. En el subjecte, hi han bàsicament tres constituents: el nucli nominal, els modificadors qualificatius (*taula de fusta / taula redona*) i els modificadors actualitzadors o «determinatius» (en la terminologia de Fabra i de molts autors; *tres taules / moltes taules / aquella taula*). Pel que fa a la predicació, la més simple està formada per un verb en un temps i pels circumstancials. Quan les gramàtiques han explicat la formació de l'oració simple, passen a la coordinació i l'oració composta (2d).

2. Estructuració de la sintaxi: actuació de Par (1923) i de Fabra (1956)

- a. Conjuminació de les categories i de les funcions:
 - i. Subjecte + predicació = oració.
- b. Formació del subjecte:
 - i. Nom / modificadors qualificatius (*taula de fusta / taula redona*) / modificadors actualitzadors o «determinatius» (*tres taules / moltes taules / aquella taula*).
- c. Formació de la predicació:
 - i. verb en un temps / circumstancials.
- d. Coordinació i oració composta.

I bé, si ara tornem a mirar l'índex de Fabra (1891) comprovarem que, bàsicament, és el camí descrit (2). La diferència és suprimir quasi totes les funcions (excepte la dualitat *adjectiu qualificatiu / adjectiu «determinatiu»*, 1b.iii-iv, 1d). El resultat té una forma semblant a l'exposada en (3a). Cal dir que eixa actuació apareix sovint:

3. Fabra (1891): camí predominantment coherent
- a. És com el camí descrit (3), però llevant les funcions (totes o la majoria).
Resultat:
 - i. Nom
 - ii. Adjectiu qualificatiu
 - iii. Adjectiu «determinatiu»
 - iv. Verb
 - v. Adverbi
 - vi. Preposició
 - vii. Conjunció
 - b. Actuació freqüent.

El panorama que hem desplegat comporta que l'esquema bàsic de Fabra (1891) és adequat en línies generals. Si mirem la gramàtica de més prop, trobarem alguna anomalia, una de les quals repercuteix en l'objecte d'estudi del meu treball. Després de la fonètica (1a), apareix la sintaxi (1b-i). Com ja hem dit, figuren sobretot categories sintàctiques (amb l'article, fet que fa preguntar-se si una paraula pot ser una categoria sintàctica, 1c). El tractament de l'adjectiu qualificatiu apareix (sense esmentar el seu nom en l'índex) dins de la part de la gramàtica dedicada al «nom» («Adjetivos de dos terminaciones, Adjetivos de una terminación, 1b.iii-iv).

El concepte *preposició* (que és necessari per a explicar com es forma el subjecte, *El fill del veí ha vingut*) no apareix després del nom (1b) o com a màxim després de l'adjectiu (1d), sinó en el darrer capítol de la gramàtica (1i). A més, les preposicions van amb les «conjuncions», que comporten l'oració composta. Convindrem que les «conjuncions» sí que van en el lloc adequat (al final de la sintaxi perquè van unides a l'oració composta). En canvi, les preposicions (vinculades a l'oració simple) no van en el lloc que els correspon.

Finalment, convé observar que els pronoms febles (que en són cinc en la tercera persona del singular, *el, en, ho, es, li i hi*) són anomenats «partícules» i es reduïxen a dos, u que afecta l'objecte directe i el subjecte en primer lloc (el pronom *en*) i l'altre que afecta circumstancials (*hi*, com *li*), de manera que són prou diferents; els pronoms *el, ho i es* (que formen una estructura amb *en*: els quatre s'apliquen a l'objecte directe) no són estudiats. Resumim-ho:

4. Anomalies secundàries de l'índex de Fabra (1891)

- a. L'estudi dels adjectius qualificatius va inclòs dins de l'estudi del nom.
- b. Situació inadequada del concepte *preposició*:
 - i. La posició coherent és després del nom o després del nom i l'adjectiu (per a explicar la formació del subjecte).
 - ii. Les situa al final, amb les conjuncions.
 - iii. Les conjuncions estan ben posades, perquè van unides a l'oració composta. En canvi, les preposicions formen part de l'oració simple.
- c. Només tracta dos pronoms febles (que anomena partícules): *en i hi*.
 - i. No són homogenis entre ells.
 - ii. *En* forma una estructura amb *el, ho i es* (objecte directe).
 - iii. *Hi* s'aplica a circumstancials (com *li*).

Ara, ja estem en condicions per a exposar una característica del tractament de les preposicions de superioritat: el nostre autor les posa en les preposicions (al final de la gramàtica, 1i); però també en els adverbis, situats dos capítols abans (1g):

5. Fabra (1891) posa les paraules *dalt, damunt i sobre* en dos llocs diferents
 - a. En els adverbis (1g).
 - b. En les preposicions (1i).

Quan estudiarem la seua actuació, podrem deduir si eixa actuació és positiva per a entendre *dalt*, *damunt*, *sobre* o si, per contra, té repercussions negatives.

2.2. EMMARCAMENT DE L'OBJECTE D'ESTUDI: ADVERBIS I PREPOSICIONS

Per a començar a deduir si és coherent tractar *dalt*, *damunt*, *sobre* i *amunt* com a adverbis i com a preposicions (§2.1, 5), reproduïrem la informació que dóna Fabra (1891) sobre els «adverbis»:

1. Primer tractament de *dalt*, *damunt*, *sobre* i *amunt* en Fabra (1891: 80): en els «adverbis». Informació donada: [la separació entre *a* i *b* és meua; té la finalitat d'agrupar les paraules a estudiar]
 - a. «Los principales adverbios de lugar son los siguientes:
 - i. *hont*, *ahont*, donde, en donde
 - ii. *pertot*, *a tot arreu*, en todas partes
 - iii. *enlloch*, en ninguna parte (1)
 - iv. *allà*, *allí*, allà, allí.
 - v. *aquí*, aquí, ahí, acá
 - vi. *enllà*, (hacia) allà
 - vii. *ençà* (2), (hacia) acá
 - viii. *devant* (3), *adevant**, *derrera* (4), *aderrera**, delante, detrás
 - ix. *endevant* (5), adelante, *enderrera*, atrás
 - x. *dins* (6), *adins**, dentro
 - xi. *fora*, *afora**, fuera
 - xii. *endins*, (hacia) adentro, *enfora*, (hacia) afuera [...]
 - b. [objecte d'estudi]
 - i. [...] *dalt*, *adalt**, arriba

- ii. *abaix*, abajo
 - iii. *amunt*, (hacia) arriba
 - iv. *avall*, (hacia) abajo
 - v. *demunt*, *ademunt**
 - vi. *dessota*
 - vii. *sobre*, *assobre** encima
 - viii. *sota*, *assota** debajo
- c. [Exemples]
- i. *N'hi ha adalt y abaix* Los hay arriba y abajo
 - ii. *Es passeja amunt i avall* Se pasea arriba y abajo
 - iii. *Ho vaig posar assobre* Lo puse encima
- d. [L'asterisc que acompanya alguna paraula remet a una nota]
- i. «*Precediendo preposición, se usan siempre *devant*, *derrera*, *dins*, *fora*, *dalt*, *demunt*, *sobra* y *sota*: en los demás casos se emplean generalmente *adevant*, *aderredera*, *adins*, *afora*, *adalt*, *ademunt*, *assobre* y *assota*.»

Com podem comprovar, no hi ha teoria: ni quines propietats definixen els adverbis ni per quin motiu les paraules *dalt*, *damunt*, *sobre* i *amunt* satisfarien la definició de l'adverbi. Davant d'eixe panorama, exposaré unes quantes propietats per a poder entendre per quins motius les paraules *ací* o *ahir* són profundament diferents de *dins* o *dalt*.

És ben sabut que, dins dels circumstancials, hi han dos classes molt diferents de paraules locatives: les que es subordinen directament (2a-b) i les que aprofiten per a subordinar noms (2c). Les paraules circumstancials poden ser locatives (2a), temporals (2b) i de manera (*així*).

Les paraules que subordinen noms són les preposicions. Saragossà m'ha indicat que poden ser bàsiques (dites habitualment *febles*, 2c.i) i secundàries (*fortes*). La majoria expressen llocs (*dins*, *prop...*, 2c.ii), però també n'hi han de temps (*abans*, *després*) i de més valors (2c.iv):

2. Dos classes de paraules dins del circumstancials
 - a. Paraules que es subordinen directament. Locatives: *ací, ahí, allí, allà*
 - i. *Viu ací*
 - ii. *No pots posar-te ahí*
 - iii. *El trobaràs allí*
 - iv. *Han arribat allà*
 - b. Més paraules circumstancials. De temps i de manera:
 - i. *Hui, ahir, demà, adés, sovint, així...*
 - c. Paraules que aprofiten per a subordinar noms:
 - i. Preposicions febles o bàsiques: *en, a, per, amb; de*
 - ii. Preposicions fortes o secundàries. Locatives: *dins, fora, prop, lluny, davant, darrere, dalt, baix, damunt, davall...*
 - iii. De temps: *abans, després, durant*
 - iv. Més valors: *per a, fins a, des de; contra...*

Convé notar que la majoria de les preposicions fortes locatives estan formades per parelles, en què cada una és l'antònima de l'altra. Això orienta sobre les paraules que hem d'estudiar:

3. Les preposicions locatives fortes: parelles d'antònims
 - a. Exemples:
 - i. *{dins / fora}*
 - ii. *{prop / lluny}*
 - iii. *{davant / darrere}*
 - iv. ...
 - b. Igual deu passar en el nostre objecte d'estudi:
 - i. *{dalt / baix}*
 - ii. *{damunt / davall}*

- iii. {sobre / sota}
- iv. {amunt / avall}

Quan usem les preposicions fortes, la majoria fan aparéixer la preposició *de* (4a.i). Els lingüistes no han aclarit per ara per què passa això, i tampoc per què hi han preposicions fortes que exclouen la preposició *de* (4b.ii). Saragossà m'ha comentat que l'evolució va de l'absència de la preposició *de* (*davant l'estació*) a la presència (*davant de l'estació*), procés que obliga a preguntar-se per quin motiu es produïx i per quina raó hi han preposicions que rebutgen la *de*.

En les consultes que he fet, he trobat que les gramàtiques ni tan sols arriben a plantejar el problema (que és la primera condició per a resoldre'l); un exemple és Fabra (1891), com podem comprovar en les paraules reproduïdes en (4c.i). La reflexió teòrica escassa comporta, inevitablement, que no estudien la incògnita:

4. Les preposicions fortes i la preposició *de*

- a. La majoria generen l'aparició de la preposició *de*. Dos exemples:
 - i. *Dins de casa, no hi havia ningú. Estaven tots darrere de la casa*
 - ii. Evolució: de l'absència (*dins casa*) a la presència.
- b. Els lingüistes no han aclarit:
 - i. Per què apareix la preposició *de* en la majoria.
 - ii. Per quin motiu hi han preposicions que l'exclouen (*per a, durant, contra...*).
- c. Les gramàtiques ni tan sols plantegen el problema (i). Efecte inevitable: no l'estudien.
 - i. Fabra (1891: 81): «seguidos de la preposición *de*, se usan como preposiciones la mayor parte de los adverbios de lugar. Ej.: *adins del caixó*, dentro del cajón»

La presència i absència de la preposició *de* afecta el nostre objecte d'estudi. Així, la preposició *sobre* rebutja la preposició *de* (5a.ii). En canvi, *dalt* i *damunt* la demanen com a regla general (5b). Hi ha alguna excepció; el cas típic és *damunt la taula* (5c.i). També hi ha alguna variació cronològica. Saragossà m'ha informat que les persones d'edat solen dir *dalt l'armari*, mentre que els jóvens hem regularitzat l'actuació (5c.ii-iii). No cal dir que seria poc adequat que ací tractara eixe tema. Per a poder entendre l'aparició de la *de* i les excepcions, cal estudiar el conjunt de les preposicions (reproduïdes parcialment en 2c):

5. Tema de la preposició *de*: afecta l'objecte d'estudi (*a-c*); com cal tractar-lo (*d.i*)
 - a. *Sobre*: no genera l'aparició de *de*
 - i. *Parlar sobre un tema*
 - ii. *Parlar sobre *d'un tema.*
 - b. *Dalt* i *damunt*: la fan aparéixer en general
 - i. *Portava l'ocell damunt del muscle*
 - ii. *Dalt de ma casa, no viu ningú*
 - iii. *Si algú lançave dalt de una torre aquesta cana, ans que no serie bayx en terra, ella se girarie* (tret del DCVB, *dalt*, Sermons SVF, i, 185.
 - c. Però hi ha alguna excepció (*i*), i també alguna variació (*ii-iii*):
 - i. *Damunt la taula, no hi ha res*
 - ii. Jóvens: *Ho he deixat dalt de l'armari*
 - iii. Persones d'edat: *Ho he deixat dalt l'armari*
 - d. No tractaré el tema en esta investigació
 - i. Causa: cal estudiar el conjunt de les preposicions (totes les paraules de 2c) per a poder deduir el motiu de l'aparició de *de* i la raó de les excepcions.

A fi de tindre una visió general del nostre objecte d'estudi (i també per a deduir quin factor deu haver superposat les preposicions i els adverbis), notarem

que, quan parlem, podem elidir constituents nominals. Així, l'exemple de (4a) no el diem habitualment com l'he escrit (ara, 6a.i), sinó suprimint una part. En concret, elidim un constituent nominal, ja que és el mateix constituent nominal subordinat per la preposició *dins*. És a dir, la forma habitual és la de (6a.ii). Igual passa en unes altres construccions. Així, l'oració de (6b.i) la diem habitualment amb la forma de (6b.ii: sense el nom que ja ha eixit en el discurs previ). Semblantment, en l'oració de (6c.i) suprimim el nom *cadires* (i també el verb).

Ara: pareix clar que, quan suprimim un constituent nominal, el constituent que queda manté la seua naturalesa, sense cap alteració teòrica. Així, l'adjectiu qualificatiu *rectangulars* (6b.i) es manté com a adjectiu qualificatiu quan elidim el constituent nominal (6b.ii). L'adjectiu quantitatiu *tres* (6c.i) segueix sent un adjectiu quantitatiu quan suprimim el constituent nominal (6c.ii). Correlativament, la preposició *darrere* (6a.i) es mantindrà com a una preposició quan elidim el constituent nominal (6a.ii).

¿Quin és l'objecte d'estudi de les dades que acabem de comentar? És el següent: l'anàlisi de quins constituents sintàctics podem elidir i quins no podem elidir; per quins motius n'hi han que són suprimibles i n'hi han que no ho són; i quines condicions s'han de donar per a que el parlant pugui elidir un constituent sintàctic específic. Saragossà (1996: §3.2, §5) va mostrar que el tema és prou simple: una de les condicions per a suprimir un constituent és que siga obligatori sintàcticament, propietat que força el receptor a buscar-lo; en canvi, els constituents sintàctics opcionals no són elidibles. Pel que fa a la manera de buscar-lo, la més important és retrocedir en el discurs previ fins que troba un nom adequat:

6. Elisions de constituents nominals quan han aparegut en el discurs previ
 - a. El constituent nominal subordinat per una preposició (*ii*):
 - i. *Dins de casa, no hi havia ningú. Estaven tots darrere de la casa*
 - ii. *Dins de casa, no hi havia ningú. Estaven tots darrere*
 - b. El nucli nominal d'un adjectiu qualificatiu (*ii*):

- i. *No vullc pastissets redons; només pastissets rectangulars*
- ii. *No vullc pastissets redons; només rectangulars*
- c. El nucli nominal d'un adjectiu quantitatiu (ii):
 - i. *Ahir, varen portar vint cadires. Hui, només han portat tres cadires*
 - ii. *Ahir, varen portar vint cadires. Hui, només tres*
- d. Quan elidim un constituent, el que queda no canvia la seua naturalesa teòrica:
 - i. L'adjectiu qualificatiu *rectangulars (b.i)* segueix sent un adjectiu qualificatiu quan suprimim el constituent nominal (*b.ii*).
 - ii. L'adjectiu quantitatiu *vint (c.i)* segueix sent un adjectiu quantitatiu quan suprimim el constituent nominal (*c.ii*).
 - iii. En conseqüència, la preposició *darrere (a.i)* segueix sent una preposició quan suprimim el constituent nominal (*a.ii*).
- e. Objecte d'estudi (esbossat en Saragossà 1996: §3.2, §5)
 - i. Constituents elidibles i constituents no elidibles.
 - ii. Causa de l'elisió i de la impossibilitat.
 - iii. Condicions per a que un constituent sintàctic específic siga elidable.

Resumim les característiques descrites sobre l'emmarcament de l'objecte d'estudi. Per a entendre els circumstancials, és bàsic diferenciar entre dos classes sintàctiques: les paraules que elles mateixes ja funcionen com a circumstancials (*ací, ahir...*; com els adjectius qualificatius, *redó, groc...*) i les que aprofiten per a subordinar noms, que s'anomenen *preposicions (en un lloc;* com en els modificadors qualificatius, *casa de fusta, 2)*. Les preposicions poden ser febles o bàsiques (*en, a, per...*) i fortes o secundàries (*dins, prop, abans...*, 2c). En les fortes, sovint hi ha antonímia (*dins / fora*), propietat que es manifesta en el nostre objecte d'estudi (*dalt / baix, 3*). Dins de les preposicions fortes, n'hi han que generen l'aparició de la preposició *de* i n'hi han que no (4); he posat un exemple de sant

Vicent Ferrer amb la preposició *de* per a mostrar que el procés és ben antic (*dalt d'una torre*, 5b.iii). Les paraules que hem d'estudiar estan partides en eixa propietat (*dalt de*, *damunt de*, contra *sobre un tema / sobre *d'un tema*, 5). Finalment, quan parlem podem elidir constituents (6b-c), procés que afecta el constituent nominal subordinat per les preposicions (6a). Hem notat una propietat que pareix simple: la paraula *rectangular* és un adjectiu qualificatiu quan diem el nucli nominal i quan l'elidim (6c):

7. Emmarcament de l'objecte d'estudi: resum
 - a. Circumstancials: dos classes sintàctiques (2).
 - i. Paraules que elles mateixes ja funcionen com a circumstancials (*ací*, *ahir...*).
 - ii. Paraules que aprofiten per a subordinar noms (*preposicions*; {*en + un lloc*}).
 - iii. Passa igual en els modificadors qualificatius: *redó*, *groc...* / {*casa de fusta*}, {*café sense llet*}
 - b. Preposicions: febles o bàsiques (*en*, *a*, *per...*) i fortes o secundàries (*dins*, *prop*, *abans...*, 2c).
 - i. En les fortes, sovint hi ha antonímia (*dins / fora*).
 - ii. També en el nostre objecte d'estudi: *dalt / baix* (3).
 - c. Preposicions fortes: una part, fa aparéixer *de* (4).
 - i. El procés és clàssic (*dalt d'una torre*, 5b.iii).
 - ii. També: *damunt del muscle* (5b.i).
 - iii. Però *parlar sobre un tema* (5a.i).
 - d. Quan parlem podem elidir constituents (6b-c).
 - i. Afecta el constituent nominal subordinat per les preposicions (6a).
 - ii. La paraula no elidida no canvia la naturalesa (cf. l'adjectiu qualificatiu *rectangular*, 6c).

2.3. PRIMER TRACTAMENT DE FABRA: EN ELS «ADVERBIS»

2.3.1. Anomalies metodològiques

Ara, ja estem en condicions d'aprofundir en el tractament de Fabra (§2.2, 1). Hem comentat que no definix el concepte *adverbi*. Eixa absència teòrica facilita que el nostre autor tracte les dades empíriques d'una manera poc ordenada. La manera adequada hauria sigut començar per les paraules que els diccionaris qualifiquen com a «adverbis» (i res més que «adverbis»: *ací, ahir...*). Posteriorment, si hi inclou més constituents (*dins, prop, davant...* + constituent nominal), ho hauria de justificar. Però, com que no hi ha teoria en la gramàtica que estudiem, l'autor no ho justifica (ni ho intenta). A més, Fabra no anomena «*devant, darrera, dins, endins*» com a preposicions, sinó com a «adverbis».

Pel que fa a l'orde, comença per una paraula interrogativa (§2.2, 21: *on, a on*). Eixes paraules (*qui, què, quin, quant, com, a on i quan*) tenen propietats en comú, que deriven d'aparèixer en preguntes. Això comporta que convé tractar-les conjuntament (i, en tot cas, no podem començar l'estudi de les paraules adverbials per una tan particular com és *a on*. En segon lloc, apareixen dos expressions que contenen una preposició (2a.ii: *pertot, a tot arreu*), de manera que Fabra ha canviat de naturalesa sintàctica. En tercer lloc, passa a les paraules que funcionen com a circumstancials (2a.iv: *allà, allí*). I torna a les preposicions (2a.viii: *davant*). Com podem comprovar, hi ha un orde poc homogeni.

A més de l'heterogeneïtat de les dades empíriques (1c), hi han dos actuacions que no justifica: per quin motiu no anomena les preposicions com a preposicions; correlativament, per quina raó les qualifica com a «adverbis»:

1. Primeres anomalies de Fabra (1891): absència de teoria (a); efectes (b-c)
 - a. No definix el concepte *adverbi*.

- b. Actuació ordenada i homogènia:
 - i. «Adverbis» (i res més que «adverbis»): *ací, abir...*
 - ii. Si incorpora «*dins, prop, davant...* + constituent nominal», cal justificar-ho. No ho fa.
 - iii. Anomena les preposicions com a «adverbis».
- c. Actuació poc ordenada i poc homogènia (§2.2, 2a):
 - i. Paraula interrogativa (*on, a on*).
 - ii. Dos expressions amb preposició (*pertot, a tot arreu*).
 - iii. «*Adverbis-adverbis*» (*allà, allí*).
 - iv. Torna a les preposicions (*davant*).
- d. Dos actuacions no justificades:
 - i. Per què no anomena les preposicions com a preposicions.
 - ii. Per quin motiu les tracta com a «adverbis»

El fet d'anomenar les preposicions fortes com a «adverbis» comporta una altra anomalia. Més amunt, hem comentat que les gramàtiques dividixen les preposicions en febles o bàsiques i en fortes o secundàries. Òbviament, cal estudiar les bàsiques abans que les secundàries, ja que la ciència ha d'anar de les nocions bàsiques a les secundàries. En canvi, el fet d'anomenar les preposicions fortes com a «adverbis» fa que Fabra, sense haver tractat les preposicions febles (*en, a, per, amb i de*), comence a estudiar les fortes («*davant, darrera, dins, endins*»). Les preposicions bàsiques apareixen en el darrer capítol de la gramàtica (dedicat a «les preposicions i les conjuncions», §2.1, 1i):

- 2. Tercera anomalia de Fabra (1891): posa primer nocions secundàries
 - a. Camí adequat:
 - i. Preposicions bàsiques: *en, a, per, amb i de*
 - ii. Preposicions secundàries: *dins, prop*, etc.

- b. Segona anomalia de Fabra (1891): primer, nocions secundàries
 - i. Preposicions bàsiques: en el darrer capítol («*preposicions i conjuncions*», §2.1, 1i).
 - ii. Causa: haver anomenat les preposicions fortes com a «adverbis».

La quarta anomalia és estudiar preposicions catalanes sense partir del català. Fabra explica paraules pròpies des de la perspectiva del castellà: ¿què vol dir *dalt*?: *arriba*; ¿què vol dir «abaix»? *abajo*; etc. Tenim que el nostre autor defineix paraules catalanes posant al costat quina paraula del castellà li correspondria. Considere que una tal actuació és negativa. Per dignitat, una llengua s'ha d'explicar des d'ella mateixa, sense recórrer a la llengua dominant. Això sí: una volta que hem acabat la definició d'una paraula o el tractament d'un camp semàntic, convé contrastar el resultat amb la llengua dominant per dos motius: per a constatar les diferències (si n'hi han) i per a mirar si s'ha produït alguna interferència negativa (que hem de mirar si és possible contrarestar-la):

- 3. Quarta anomalia de Fabra (1891): perspectiva del castellà
 - a. Partix del castellà per a explicar el català.
 - i. Posa la forma catalana i al costat escriu la paraula que li correspon en castellà.
 - b. Cal contrastar amb la llengua dominant quan hàgem acabat l'explicació interna

La quarta anomalia de Fabra genera la cinquena: el fet de voler explicar el català recorrent al castellà impediex que explique quin és el valor o contingut semàntic de cada una de les preposicions que tracta. Notem quin és l'efecte que eixe panorama té en els lectors: si hem definit què vol dir *dalt* (una proposta: 'a la part superior'), una persona que estiga aprenent la llengua (o que haja de canviar la seua forma de parlar) usará *dalt* cada volta que vullga aplicar el seu valor. En

canvi, si l'hem definida dient que vol dir *arriba* el lector no tindrà més remei que, abans de parlar en català, pensar si en castellà diria *arriba*. Com podem comprovar, els efectes negatius van encadenant-se. Resumim-ho:

4. Anomalia cinquena: conseqüència de la perspectiva del castellà
 - a. Actuació adequada: definir el valor d'una paraula.
 - i. Qui aprén el valor, quan el vol expressar diu la paraula.
 - b. Fabra: no explica el contingut semàntic de cada preposició que tracta.
 - i. Efecte: cal pensar en castellà primer per a saber quin ús podem fer de la forma en català.

2.3.2. Anomalies estructurals

Si ara mirem les paraules concretes, trobarem que Fabra posa *dalt* i *adalt* (§2.2, 1b.i), sense cap comentari sobre eixa dualitat. La pregunta que es fa un lector és per quin motiu una preposició tindria dos formes diferents. La causa deu ser que el parlar del nostre autor posa la preposició *a* davant d'una part de les preposicions fortes. Però eixa situació demanava que Fabra la constatarà i que indagara amb quantes preposicions fortes apareixia la preposició *a*. Seguint en la reflexió, convenia constatar que la major part de la llengua actual seguix dient *dalt*. Finalment, calia preguntar-se si canviant *dalt* per *a dalt* la llengua guanya o perd, si és un enriquiment o una complicació innecessària. Notem que l'efecte de no constatar que la major part de la llengua no ha variat la forma de les preposicions és presentar el parlar d'u com si fóra tota la llengua:

5. Anomalia sisena: aparició de la preposició *a* davant de preposició forta (*a dalt*)
 - a. Cap comentari ni cap justificació.
 - i. Causa probable: reproduir el parlar de l'autor.

- b. Què calia fer:
 - i. Constatar que la major part de la llengua deu dir *dalt*.
 - ii. Indagar a quantes preposicions fortes el seu parlar aplica la preposició *a*.
 - iii. Preguntar-se si la dualitat {*dalt* / *a dalt*} és un enriquiment o una complicació innecessària.
- c. Efecte de no constatar que una variació és privativa del parlar de Barcelona o del català oriental:
 - i. Presentar una part de la llengua com si fóra el conjunt.

Hi ha una informació que podria tindre la finalitat d'aclarir una incògnita (saber quantes preposicions fortes fan aparéixer la preposició *a*). És el fragment de (§2.2, 1d: «*Precediendo preposición, se usan siempre *devant, darrera, dins, fora, dalt, demunt, sobre y sota*: en los demás casos se emplean generalmente *adavant, adarrera, adins, afora, adalt, ademunt, assobre y assota*»). Tal com està escrit no he sabut interpretar eixe fragment. És probable que Fabra volguera expressar la idea següent: quan una preposició forta va seguida de la preposició *de* i del nom subordinat, el seu parlar no afegiria la preposició *a* (*Has de deixar els papers dins de l'armari*); en canvi, els parlants afegirien la preposició *a* si suprimixen el constituent nominal subordinat (i, com a conseqüència, també la *de*: *Els has de deixar a dins*).

Davant de l'actuació descrita, cal tornar a preguntar-se quina part de l'àmbit lingüístic la practica i si és positiva per al sistema lingüístic. Si no fem eixes operacions, tornem a presentar una actuació d'una part de la llengua com si fóra el conjunt; i, sobretot, donem suport a una dualitat (*dins* / *a dins*) que a primera vista no es veu que siga positiva per a la llengua. Al costat de les huit preposicions que posa Fabra, està *prop* (que permet *a prop*).

Algú podria objectar que el nostre autor va escriure la gramàtica que estudiem quan era molt jove. Eixa objecció tindria sentit si Fabra haguera canviat l'actuació en les gramàtiques posteriors. Però trobarem que eixa no és la realitat

(com ara en §3.3.5, g en relació a Fabra 1912): per eixe motiu convé analitzar bé la gramàtica de 1891. Sintetitzem-ho:

6. ¿Quines preposicions fortes fan aparéixer la *a* (*dins / a dins*)?
 - a. Formulació de Fabra: «Precediendo preposición, se usan siempre *devant, derrera, dins, fora, dalt, demunt, sopra y sota*: en los demás casos se emplean generalmente *adevant, aderrera, adins, afora, adalt, ademunt, assobre y assota*.» (§2.2, 1d)
 - b. Què voldria dir:
 - i. Preposició forta + *de* + nom subordinat: cap variació (*Has de deixar els papers dins de l'armari*).
 - ii. Supressió del constituent nominal subordinat: apareixeria la preposició *a* (*Els has de deixar a dins*).
 - c. Què calia fer:
 - i. La dualitat descrita ¿enriqueix o perfecciona la llengua? ¿O és una complicació negativa?
 - d. Més característiques:
 - i. Torna a presentar el seu parlar com si fóra tota la llengua.
 - ii. La preposició *prop* també forma part del grup amb la *a*.

Seguim avant en l'anàlisi. Sabem que les preposicions locatives fortes s'estructuren en parelles d'antònimes. En conseqüència, la contrària de «*dalt, adalt*» seria *baix, abaix*. Això no obstant, Fabra només posa *abaix* (§2.2, 1b.ii). No constata la divergència i, com a efecte, no justifica per quina motiu la preposició «*abaix*» no tindria també la forma *baix*. Destaquem-ho:

7. Anomalia setena: tractament de la preposició «*abaix*»
 - a. Parelles d'antònims entre les preposicions locatives fortes:

- i. {*damunt / davall*}, {*dins / fora*}, {*prop / lluny*}...
- b. Aplicació a *dalt* i *baix*:
 - i. La preposició antònima de «*dalt* i *adalt*» hauria de ser *baix* i *abaix*.
 - ii. Això no obstant, Fabra només inclou *abaix* (§2.2, 1b.ii)
- c. No constata la divergència.
 - i. Efecte: no la justifica.

Després de *dalt* i *baix*, Fabra tracta *amunt* i *avall*, que són unes preposicions especials, ja que impliquen moviment (en 8a.i, he posat la proposta que m'ha fet Saragossà). Les preposicions que un lector espera són *damunt* i *davall*, ja que són preposicions estàtiques (com *dalt* i *baix*) i tenen un valor comunicatiu semblant ('a la part immediatament superior'). Com que el nostre autor no exposa teoria ni justifica el camí que seguix, ara no explica per què passa de *dalt* i *baix* a *amunt* i *avall*.

El fet de no explicar el valor de cada paraula impeditx que el gramàtic de Barcelona mostre als lectors que les paraules *amunt* i *avall* van unides a *avant* i *arrere* (definides en 8b.ii) i quina és la diferència que hi ha entre eixes quatre paraules i les altres preposicions fortes locatives, les quals indiquen un lloc estàtic. En definitiva, el nostre autor posa *amunt* entre *dalt* i *damunt*, i alhora separa *amunt* i *avant*. Tota la informació que dóna és la indicació següent: *amunt* es traduiria en castellà per «(hacia) arriba» (§2.2, 1b.iii).

La forma *arriba* és ambivalent en castellà, ja que correspon tant a la preposició estàtica (*dalt*) com a la de moviment (*amunt*). Tot això convenia explicar-ho als lectors. Però no apareix en la gramàtica. L'absència dita explica que la descripció que Fabra fa de *amunt* siga poc precisa. Per a un parlant, eixa paraula significa 'en direcció vertical superior', sense la paraula *cap a* (o la castellana *hacia*). Si el nostre autor necessita explicar el valor de *amunt* dient que es traduiria per «(hacia) arriba» és per l'anomalia que hem descrit (darrere de la forma *arriba* del castellà, hi han dos paraules, la que significa 'amunt' i la que significa 'dalt'):

8. Anomalies huitena i novena: orde i tractament de *amunt* i *avall* (pobre i separat de *avant*)
- a. Després de *dalt* i *baix*, convindria haver tractat *damunt* i *davall*, molt vinculades a les anteriors (‘part immediatament superior’).
 - i. Sense cap justificació, Fabra passa de *dalt* a *amunt*, que són prou diferents (*b*).
 - b. No explica la seua particularitat semàntica (indiquen moviment, contràriament a la majoria de les preposicions locatives).
 - i. ‘moviment en direcció vertical (superior o inferior)’.
 - ii. Tractament de *amunt*: es limita a «(hacia) arriba» (§2.2, 1b.iii).
 - iii. No les unix a les altres dos preposicions de moviment (*avant* i *arriere*; ‘direcció horitzontal, anterior o posterior’).
 - c. Fabra no contrasta el català i el castellà: a les dos paraules *dalt* i *amunt*, correspon la mateixa forma en castellà (*arriba*).
 - i. Eixa absència l’obliga a explicar el valor de *amunt* amb una paraula que no li correspon (*hacia*).

Després de *amunt* i *avall*, ve «demunt, ademunt», que significaria «encima» (§2.2, 1b.v). Notem que, a pesar de la parella *amunt* i *avall*, resulta que la preposició antònima de *damunt* no seria *davall*, sinó «dessota» (§2.2, 1b.vi). La raó d’eixa actuació deu ser que el parlar de Fabra no usava la preposició *davall*. Eixa realitat aconsellava que l’autor la constatarà, fet que equivalia a notar una deficiència estructural en el seu parlar: en compte d’usar *damunt* i *davall*, una part de Catalunya usa com a antònima de *damunt* la preposició que està vinculada a *sobre* (*sota*):

9. Anomalia desena: absència de *davall* (substituïda per «dessota»)
- a. A pesar de la parella *amunt* i *avall*, la preposició antònima de *damunt* no seria *davall*, sinó «dessota» (§2.2, 1b.vi)

- i. Causa probable: el parlar de Fabra hauria perdut *davall*.
- b. Calia constatar-ho i notar l'efecte.
 - i. Deficiència estructural: substitució de *davall* per «*dessota*».

Per una altra banda, convé observar que la forma ha canviat. A les formes *adalt*, *ademunt* i *abaix*, correspon *assota*. Però els lectors troben *dessota*. Fabra no constata la variació i, en conseqüència, no la justifica. Un lector reflexiu es pregunta si la variació (passar de *assota* a *dessota*) no serà una conseqüència del castellà, ja que en eixa llengua la paraula antònima de *encima* comença per *de-* (*debajo*). Si ara tornem a les dades de Fabra, trobarem que «*dessota*» va sense l'equivalència del castellà (§2.2, 1b.vi):

10. Anomalia onzena: en compte de *assota*, apareix «*dessota*»

- a. Variació formal:
 - i. Trobem *adalt*, *ademunt* i *abaix*.
 - ii. Però no *assota*, sinó «*dessota*» (§2.2, 1b.vi).
 - iii. Fabra no ho constata (ni, per tant, ho justifica).
- b. ¿Podria ser una conseqüència d'actuar com el castellà?
 - i. L'antònim de *encima* comença per *de-* (*debajo*)
 - ii. Fabra no posa quina paraula correspondria a *dessota* en castellà (§2.2, 1b.vi).

2.3.3. Contrast amb el castellà

Adés, hem comentat que la forma *arriba* és ambivalent en castellà. De fet, el castellà té un sistema amb diverses superposicions i, sobretot, amb particularitats significatives. Primer, exposarem les formes del castellà traduint-les a la nostra llengua per a facilitar el contrast:

11. Sistema del castellà

- a. Part superior: *arriba* (dalt), *encima* (damunt), *arriba* (amunt) i *sobre* (sobre)
- b. Part inferior: variants de *bajo*:
 - i. *abajo* (baix), *debajo* (davall), *abajo* (avall) i *bajo* (sota)

La primera diferència ja l'hem vista: a la forma *arriba*, corresponen dos paraules diferents nostres, *dalt* i *amunt*. La segona diferència és paral·lela. La forma contrària a *arriba* (*abajo*) també té dos valors: el que correspon a *baix* i el que expressa *avall*. Com adés, els parlants no vacil·len en l'ús de *baix* i de *avall* (com a mínim els valencians). La tercera diferència està en la primera parella: contra la forma *abajo* del castellà, tant la llengua clàssica com el valencià actual tenen *baix* (en castellà, *Viven abajo*; en el valencià popular de qualsevol comarca, *Viuen baix*).

Cal insistir que no s'han produït interferències en cap de les tres diferències (com a mínim en el valencià general). Digam-ho d'una altra manera: contra la deformació lingüística contínua que hi hauria segons una certa ideologia, tenim davant una prova estructural que va per la direcció contrària: els balears, els valencians i els catalans usem adequadament *dalt* i *amunt*, *baix* i *avall*, i *dalt* i *baix*, a pesar de les divergències que hi han en les tres parelles en relació al castellà.

Tornant a Fabra (1891), convé notar que no va descriure cap de les tres diferències, absència que es manté en les obres posteriors. En canvi, en una altra obra (el diccionari) u veu que ell confonia les preposicions *baix* i *avall*. En concret, la forma antònima de ¡Amunt, València! (que és el crit dels seguidors del València club de futbol) és ¡Avall el dictador! En canvi, Fabra posa *Abaix el dictador*, forma tan estranya a l'estructura del català com pròpia del castellà (*Abajo el dictador*):

12. Tres diferències estructurals amb el castellà (*a-c*), mantingudes (*d*); absents en Fabra (*e*)
- a. Primera: a la parella *dalt* i *amunt*
 - i. Correspon en castellà *arriba*.
 - b. Segona: a la parella *baix* i *avall*
 - i. Correspon en castellà *abajo*.
 - c. Tercera: a la parella *dalt* i *baix*
 - i. Correspon en castellà *arriba* i *abajo*.
 - d. Contra les afirmacions de «corrupció», els parlants han mantingut les tres diferències.
 - i. No s'han produït interferències en cap de les tres parelles.
 - e. Fabra no constata cap de les tres diferències.
 - i. A més, en 1932 va confondre una distinció practicada en la llengua viva (de *Avall el tirà* a «Abaix el tirà» = *Abajo el tirano*).

2.3.4. Culminació dels errors: *sobre* i *sota*

Ens queda una parella per comentar, *sobre* i *sota*. El nostre autor afirma que *sobre* significaria «encima» (§2.2, 1b.vii). Si tenim en compte que la preposició castellana *encima* correspon a la nostra *damunt*, hauríem de deduir que, segons Fabra, *sobre* significaria *damunt*. Això no obstant, eixa proposta és poc adequada, ja que no podem canviar *parlar sobre un tema* per *parlar *damunt d'un tema*.

La definició que m'ha proposat Saragossà de les tres preposicions que estudiem és molt simple: a la part superior (*dalt*), a la part immediatament superior (*damunt*) i la suma de dos propietats per a *sobre* (al voltant + acostament; quan parlem sobre un tema, li peguem voltes amb la intenció de comprendre'l; 13a). La relació entre *dalt* i *damunt* és la mateixa que entre *flor* i *rosa* (*dalt* és l'hiperònim, *damunt* és l'hipònim). En canvi, la preposició *sobre* té un valor diferent, fet que explica que no pugam canviar *parlar sobre* per *parlar dalt* o *parlar damunt* (13c):

13. Tres preposicions diferents

- a. Valor de cada una:
 - i. *dalt*: a la part superior
 - ii. *damunt*: a la part immediatament superior
 - iii. *sobre*: al voltant + acostament
- b. Primer efecte: la preposició *damunt* és un hipònim de *dalt*.
 - i. *No viuen en este pis, sinó dalt*
 - ii. *No viuen en este pis, sinó *damunt*
- c. Segon efecte: la preposició *sobre* és diferent de *damunt* i de *dalt*.
 - i. *Demà, parlarem sobre això*
 - ii. *Demà, parlarem *dalt d'això*
 - iii. *Demà, parlarem *damunt d'això*

Prengam l'anàlisi de Fabra. La causa immediata per la qual degué definir *sobre* com a *damunt* (§2.2, 1b.vii) és que el seu parlar pot usar *sobre* amb el valor de *damunt*. De fet, no exemplifica *damunt*, i l'únic exemple que posa de *sobre* té el valor de *damunt* («*Ho vaig posar assobre* Lo puse encima», §2.2, 1c.iii).

Davant d'eixa manera de parlar, l'actuació adequada no és definir *sobre* com a *damunt*, sinó preguntar-se si el comportament lingüístic descrit és positiu per a la llengua. A la vista que l'ús que comentem implica aplicar *sobre* amb el valor d'una altra preposició, convindrem que hi ha un empobriment. Fabra no solament no va deduir que el seu parlar actuava d'una manera poc positiva per a la llengua, sinó que va diluir eixa anomalia amb una definició poc coherent (14a):

14. Anomalia dotzena de Fabra: definició de *sobre*

- a. Fa una definició inadeguada de *sobre* (significaria «encima», és a dir, *damunt*, § 2.2, 3b.vii).
 - i. No podem canviar *parlar sobre un tema* per *parlar *damunt d'un tema*.

- b. Causa immediata de l'error: el parlar de Fabra pot usar *sobre* amb el valor de *damunt*.
 - i. No posa cap exemple de *damunt*; l'únic de *sobre* té el valor de *damunt*.
 - ii. «*Ho vaig posar assobre* Lo puse encima» (§2.2, 1c.iii)
- c. Actuació adequada: preguntar-se si l'ús dit (*b*) és positiu per a la llengua.
 - i. Si apliquem una preposició amb el valor d'una altra, empobrim el sistema lingüístic.

Si seguim reflexionant sobre el fet d'usar *sobre* amb el valor de *damunt*, podrem fer una deducció. Tenint en compte la vinculació íntima que hi ha entre *damunt* i *dalt* (hipònim / hiperònim), no serà sorprenent que *sobre* no solament es pugui usar amb el valor de *damunt*, sinó també amb el de *dalt*, com efectivament passa en el català oriental (en tot o en una part, *Viuen a sobre*). Davant d'un tal panorama, convindrem que tenim entre mans un empobriment fort de la llengua, ja que hem passat de tres preposicions diferents (13a) a una. Fabra no va constatar l'ús de *sobre* com a *dalt*:

15. Anomalia tretzena de Fabra: no constatar l'ús de *sobre* com a *dalt*
- a. La vinculació entre *damunt* i *dalt* (hipònim / hiperònim) explica que *sobre* també s'usa amb el valor de *dalt* en el català oriental.
 - i. *Viuen a sobre*.
 - b. Resultat: empobriment fort.
 - i. De tres preposicions diferents (13a) a una (*sobre*)

Els errors descrits tenen al costat el tractament de *sota*. Sabem que, en la parella *damunt / davall*, el nostre autor actuà com si *davall* no existira, de manera que la preposició antònima de *damunt* seria «*dessota*» (no *sota* o *assota*). Si ara resulta que Fabra no posa cap exemple de *damunt* i defineix la preposició *sobre* com a «*encima*» (proposta que té al costat l'únic exemple que posa), haurà de

definir *sota* amb el valor antònim de «encima»: «debajo» (§2.2, 1b.viii). Això no obstant, a la preposició catalana *sota* correspon la castellana *bajo*. A més d'eixe error, el resultat final és passar de quatre preposicions (*damunt* i *davall*, *sobre* i *sota*) a només dos (*sobre* i *sota* o «dessota»):

16. Anomalia catorzena de Fabra: errors fets porten a un altre error (*sota* no seria *bajo* en castellà, sinó «debajo»)
 - a. Errors comesos:
 - i. Ignora *davall*.
 - ii. No posa cap exemple de *damunt* i definix *sobre* com a «encima».
 - b. Conseqüència: definir erròniament *sota*.
 - i. Si *sobre* significa «encima», *sota* voldrà dir «debajo» (§2.2, 1b.iii).

Per cert, si ara adoptem la perspectiva de l'escola valenciana començarem a entendre per quin motiu els alumnes no entenen les paraules *davall* i *sota* (§1, 1b). Si no diem cap d'eixes dos paraules i si *sota* significa «debajo» (i, per tant, *davall*), resultarà que són sinònimes. Ara bé, si ho són ¿per a què volem aprendre dos formes que expresarien el mateix valor? Encara que, mirant-ho bé, un alumne reflexiu també pot fer esta observació: si *damunt* i *sobre* no són sinònimes, ¿com ho poden ser *davall* i *sota*? El desenllaç és no entendre cap valor i, com a conseqüència, no modificar la competència lingüística que tenim.

2.4. SEGON TRACTAMENT: SOBRE I SOTA TAMBÉ SERIEN PREPOSICIONS

Sabem que, al final de la gramàtica, Fabra dedica una part breu (p. 94-97) a «les preposicions i les conjuncions» (§2.1, 1i). En eixa part, el nostre autor torna a tractar paraules que ja havia estudiat en els adverbis. Ací tenim les afirmacions que fa:

1. Segon tractament de Fabra (1891): en les «preposicions»
 - a. «121. - Las principales preposiciones son:
 - b. » *a, an, á; am, con; de, de; en, en; per, para, por; cap a, hacia; fins a, hasta; permor de, por; contra; desde (1); entre; segons, según; sense, sin.*
 - c. » Bajo, *baix, sota; sobre, acerca de, sobre (2); ante, devant de; tras, derre-ra de [...]*
 - d. » (2) *Sobre* es también adverbio. *Sobre de* significa *encima de.*»

Si mirem l'afirmació de (1c), trobarem que *sobre* i *sota* serien «preposicions»; sabem que, segons Fabra, també serien «adverbis» (§2.2, 1b). ¿Per quin motiu eixes dos paraules serien tant adverbis com preposició? El nostre autor no ho explica, absència que no deu ser casualitat: segueix sense exposar teoria, absència que inclou la descripció de les dades empíriques; a la vista d'això, difícilment podrà fonamentar i justificar les seues afirmacions (en concret, les adscripcions categorials):

2. Primera anomalia del segon tractament: *sobre* i *sota* serien «preposicions» (1c) i «adverbis» (§2.2, 1b)
 - a. Causa: Fabra no ho explica.
 - i. No casualitat.
 - b. Segueix l'absència de teoria.
 - i. Efecte: no poder fonamentar i justificar la qualificació teòrica.

Les paraules que estudiem comporten més misteris. Les paraules *sobre* i *sota* serien adverbis i preposicions. En canvi, com que *dalt* i *damunt* no apareixen en (1c) haurem de pensar que, per a Fabra, eixes paraules serien adverbis però no preposicions, en contrast amb *sobre*. Davant d'un tal panorama, cal preguntar-se per quin motiu *dalt* i *damunt* no serien com *sobre*. La resposta és la mateixa que adés: si no hi ha teoria ni descripció de dades empíriques, l'autor no explicarà

ni fonamentarà les seues afirmacions. Notarem que, contra les afirmacions de Fabra, la realitat empírica fa pensar que *dalt* i *damunt* són preposicions, ja que poden subordinar noms (*dalt* des de sant Vicent com a mínim, 3b.ii):

3. Segona anomalia del segon tractament: *dalt* i *damunt* només serien «adverbis» (§2.2, 1b; absents en 1)
 - a. ¿Per què *dalt* i *damunt* no serien com *sobre* i *sota*?
 - i. Fabra no ho fonamenta ni ho explica.
 - b. A més d'absència de teoria, l'afirmació de Fabra pareix que té en contra la realitat empírica:
 - i. Tota la llengua diu (o pot dir) *damunt del muscle*.
 - ii. Sant Vicent ja deia *dalt d'una torre* (§2.2, 5b.iii):

El darrer misteri afecta la forma *baix*, que apareix en la llista de «preposicions» (1c). Per a entendre eixa aparició, podem recordar una anomalia dels «adverbis». Sabem que Fabra posa en la llista dels adverbis «dalt, adalt» però només «abaix» (§2.2, 1b). Complementàriament amb eixa anomalia, ara trobem que «baix» seria «preposició» (1c). Com en els casos anteriors, el nostre autor ni explica ni fonamenta unes heterogeneïtats tan curioses. A més, convindria mirar si les seues propostes no tenen fonament ni en la llengua històrica ni en la llengua actual (siga tota o siga una bona part):

4. Tercera anomalia del segon tractament: «*dalt* i *adalt*» serien «adverbis»; només «abaix» seria adverbi (§2.2, 1b); i només «baix» seria preposició (1b).
 - a. «Adverbis»: «*dalt*, *adalt*» però només «abaix» (§2.3.2, 7).
 - i. «*Baix*» seria «preposició».
 - b. Fabra ni ho explica ni ho fonamenta.

- i. A més, ¿té en contra la llengua històrica i la llengua actual (tota o una bona part)?

Si mirem el conjunt del segon tractament, per darrere de les tres anomalies descrites (2-4) s'endevina quina podria ser la realitat que Fabra tindria en la ment: serien «preposicions» i «adverbis» les dos paraules (*sobre* i *sota*) que en el seu parlar estarien menjant-se les altres (*dalt* i *baix*, *damunt* i *davall*). El nostre autor, en compte de mostrar l'evolució del seu parlar i preguntar-se si és positiva o negativa, incorre en un conjunt d'anomalies teòriques i metodològiques, les quals tenen l'efecte global de mostrar com a normal i de tota la llengua el procés empobridor:

5. Interpretació del segon tractament

- a. Segueix l'absència completa de teoria (2b, 3b, 4b).
 - i. Afecta la descripció de les dades empíriques.
- b. Afirmacions heterogènies, sense aportar cap justificació:
 - i. *sobre* i *sota* serien «adverbis» i «preposicions» (2); però *dalt* i *damunt* només serien «adverbis» (3a).
 - ii. «*dalt* i *adalt*» serien «adverbis»; però «abaix» només seria adverbi; i «baix» només seria preposició (4a).
 - iii. Eixes afirmacions podrien tindre en contra la llengua històrica i la llengua actual (3b, 4b).
- c. Resultat: serien «preposicions» i «adverbis» les paraules (*sobre* i *sota*) que en el parlar de Fabra estarien menjant-se les altres (*dalt* i *baix*, *damunt* i *davall*).
 - i. No descriu l'evolució del seu parlar ni es pregunta si és positiva o negativa.
 - ii. Incorre en anomalies (*a-b*), les quals tenen l'efecte de mostrar un procés empobridor com a normal i de tota la llengua.

2.5. CONCLUSIONS SOBRE FABRA (1891)

Si ara girem la vista arrere, haurem de constatar que el tractament que Fabra (1891) va fer de les paraules que estudiem no conté teoria. Eixa absència facilita que el nostre autor no anomena les preposicions com a preposicions, sinó com a «adverbis», terme adequat per als circumstancials que són una paraula (*ací, ahir, així*, §2.3.1, 1). Com a conseqüència de la falta de teoria, el nostre autor no pot explicar i justificar les seues qualificacions teòriques.

L'anomalia d'anomenar preposicions com a «adverbis» porta a una altra incoherència: voler estudiar preposicions secundàries (*dins, dalt...*) sense haver tractat les bàsiques (*en, a, per...*, §2.3.1, 2). Per una altra banda, l'absència de teoria té un altre efecte negatiu: en compte d'explicar als lectors què signifiquen les preposicions que estudia, recorre a la traducció al castellà (§2.3.1, 3-4). Entre altres efectes negatius, eixa actuació pot augmentar la supeditació a la llengua dominant.

El marc metodològic descrit fa que l'estudi de les preposicions *dalt, damunt* i *sobre* no vaja ben orientat. Sense cap comentari ni cap anàlisi, Fabra posa la forma «adalt» al costat de *dalt* (§2.3.2, 5-6). Saragossà m'ha observat que, en eixe detall, hi ha una manifestació d'una actuació que apareix repetidament en l'obra de Fabra: d'una banda, tendència a presentar característiques de Barcelona o del català oriental com si foren les de tota la llengua; de l'altra, absència d'argumentar si eixes característiques són positives o negatives per a les estructures de la llengua. El grau de teoria facilita que el rigor no siga alt, de manera que al costat de «dalt, adalt» apareix només «abaix» (§2.3.2, 7), allà a on la forma d'eixa preposició és *baix*, la qual contrasta amb la forma del castellà (que sí que té la vocal *a* al principi, *a-bajo*, probablement per ser antònima de *a-rriba*).

El nivell de teoria torna a tindre efectes negatius en el tractament de *amunt* i *avall*. A més de posar eixes paraules entre *dalt* i *damunt* i separar-les de *avant* i *arrere*, no explica la seua particularitat (expressar moviment) ni el contrast amb el castellà (a les nostres paraules *dalt* i *amunt*, correspon una sola forma en castellà, *arriba*, igual que a *baix* i *avall* correspon *abajo*, §2.3.2, 8).

La mateixa absència d'estructures lingüístiques en el tractament de Fabra fa que no es pare a pensar que *amunt* i *avall* comporten que la preposició que complementa *damunt* no pot ser *sota* ni cap variant d'eixa forma, sinó *davall*, independentment que eixa preposició es diga o no es diga en el seu parlar (§2.3.2, 9). Finalment, el panorama teòric torna a tindre efectes negatius en la preposició que complementa *sobre*: en compte de ser *sota* o «assota», té la forma «dessota», estranya a l'estructura del català (i coincident amb la forma del castellà *debajo*, §2.3.2, 10).

Si ara sumem les nou anomalies descrites (§2.3.1, §2.3.2), trobarem comprensible que Fabra no fera una operació indispensable: constatar les tres diferències estructurals que hi han entre la seua llengua i la castellana (§2.3.3, 12). A més, els parlants mantenen les tres diferències (com a mínim en valencià). De fet, he avançat que la llengua popular és més coherent que l'actuació de Fabra («Abaix el dictador» / *Amunt, València*).

El quadre descrit culmina en el tractament de *sobre* i *sota*. Fabra definix inadequadament la preposició *sobre* (significaria *damunt*, §2.3.4, 14), i la inadequació encobrix una actuació lingüística empobridora (el fet d'usar la preposició *sobre* amb el valor de *damunt*). De fet, no posa cap exemple de *damunt*. Si a això unim l'absència de *davall* i la definició de *sota* com a «debajo» (en compte de fer-li correspondre la preposició *bajo* del castellà, §2.3.4, 16), resultarà que els lectors de Fabra només voran dos parelles: *dalt* i «abaix», i *sobre* i *sota*; les preposicions *damunt* i *davall* desapareixen.

En el cas que ara afegim a eixe panorama la proximitat semàntica entre *dalt* i *damunt*, comprendrem que un parlar que use *sobre* amb el valor de *damunt* també podrà aplicar *sobre* amb el valor de *dalt* (*Viuen a sobre*). Això fa preguntar-se si el català oriental (tot o una part) tendix a reduir les sis paraules que estudiem (*dalt* / *damunt* / *sobre*, i les contràries) a només dos: *sobre* i *sota* (§2.3.4, 15).

El segon tractament de Fabra té un grau de coherència semblant al primer (§2.4). Sense cap justificació teòrica ni empírica, Fabra afirma que *sobre* i *sota* serien «preposicions» (§2.4, 1c) i «adverbis» (§2.2, 1b). En canvi, *dalt* i *damunt* només

serien «adverbis» (§2.2, 1b; absents en §2.4, 1). Finalment, «dalt, adalt» serien només adverbis, mentres que «abaix» seria només adverbi (§2.2, 1b) i «baix» seria només «preposició» (§2.4, 1c). L'heterogeneïtat (i la inversemblança) són altes.

Al costat de l'absència de teoria, he notat que, en el cas de *dalt* i *damunt*, les dades empíriques mostren la realitat contrària de la que afirma Fabra. Per darrere de les anomalies teòriques i metodològiques, podem pensar que hi ha un procés que té com a efecte presentar com a natural i de tota la llengua una evolució negativa del català oriental (de tot o d'una part): reduir les sis preposicions que estudiem a dos, *sobre* i *sota*:

1. Síntesi de l'actuació de Fabra (1891)

a. Absència de teoria.

- i. No anomena les preposicions com a *preposicions*, sinó com a «adverbis», terme adequat per als circumstancials que són una paraula (*ací, abir, així*, §2.3.1, 1).
- ii. No explica les seues qualificacions (ni, per tant, les justifica).

b. Efectes de (*a.i*):

- i. Estudia preposicions secundàries (*dins, davant...*) sense haver tractat les bàsiques (*en, a, per...*, §2.3.1, 2).
- ii. Definix les paraules recorrent al castellà, fet que comporta conseqüències negatives (§2.3.1, 3-4).

c. *Dalt* també tindria la forma «adalt»; cap comentari sobre l'extensió geogràfica; cap anàlisi sobre l'adequació (§2.3.2, 5-6).

- i. La preposició antònima només tindria la forma «abaix» (§2.3.2, 7), com el castellà (*abajo*).

d. *Amunt* i *avall*: cap explicació (ni semàntica ni formal, §2.3.2, 8).

- ii. Les posa entre *dalt* i *damunt*, i les separa de *avant* i *arrere*.

e. A pesar de *amunt* i *avall*, la preposició antònima de *damunt* no seria *davall*, sinó una variant de *sota* («dessota», no *sota* o «assota», §2.3.2, 9).

- i. «Dessota» coincidix amb el castellà (*debajo*, §2.3.2, 10).
- f. No constata les tres diferències estructurals amb el castellà (§2.3.3, 12).
 - i. A *dalt* i *amunt*, correspon una forma, *arriba*.
 - ii. També: {*baix*, *avall* / *abajo*}, {*baix* / *abajo*}
 - iii. Es mantenen en la llengua viva (si més no, en valencià).
- g. El camí inadequat culmina en *sobre* i *sota*
 - i. Definició inadequada («encima, debajo», §2.3.4, 14).
 - ii. No constatació d'un empobriment (ús de *sobre* amb el valor *damunt*, §2.3.4, 16).
 - iii. No informació de l'ús de *sobre* amb el valor de *dalt*, que implica tendir a reduir sis preposicions a només dos (*sobre* i *sota*, §2.3.4, 15).
- h. Segon tractament: propostes heterogènies, fetes sense aportar justificacions (ni teòriques ni empíriques, §2.4)
 - i. *sobre* i *sota* serien «adverbis» (§2.2, 1b) i «preposicions» (§2.4, 1c).
 - ii. *dalt* i *damunt* només serien «adverbis» (§2.2, 1b).
 - iii. «dalt, adalt» seria només adverbi, mentres que «baix» seria només «preposició» (§2.4, 1c) i «abaix» seria només adverbi (§2.2, 1b).
- i. Resultat final:
 - i. El conjunt de les anomalies: ¿presenten com a natural i de tota la llengua una evolució negativa d'una part (reduir sis preposicions a dos, *sobre* i *sota*)?

He observat més amunt que les anomalies descrites no tenen res d'estrany en una persona jove, però que les obres posteriors no milloren el cor del tractament. De fet, podem avançar què hi ha en els altres treballs de Fabra:

- 2. Anomalies bàsiques que es mantenen en les altres obres de Fabra (*a-b*)
 - a. No solucionar els errors greus de 1891 (sobretot no mostrar l'empobriment que comporta l'evolució del català oriental).

- b. No constatar les tres diferències històriques amb el castellà (1f).
 - i. Hi han indicis de falta de consciència (la paraula antònima de «*dalt, adalt*» seria «*abaix*», com el castellà *abajo*; la preposició antònima de *damunt* no seria *sota* o «assota», sinó «dessota», com *debajo*; l'antònim de *Amunt, València* seria «Abaix el tirà»).
- c. Per errors, buscarà diferències amb el castellà a on no n'hi han.
 - i. Per a fonamentar la diferenciació, farà una interpretació inadequada de la llengua medieval.
- d. Resultat:
 - i. Complicar negativament la normativa lingüística.
 - ii. Paradoxalment, acabar coincidint semànticament amb un cert castellà (que també ha tendit a reduir les sis preposicions a dos, *sobre* i *bajo*).

En el pròxim capítol, començarem a trobar proves de les afirmacions anteriors (com ara les coincidències entre Fabra 1891 i Fabra 1912, §3.3.5, 18g; o buscar diferenciacions amb el castellà a on no n'hi han §3.3.5, 18b).

3. FABRA (1912)

3.1. CANVIS EN L'ESTRUCTURACIÓ DE LA GRAMÀTICA

3.1.1. Parts de la gramàtica de 1898: canvi en relació a 1891

La segona gramàtica de Fabra és de 1898. No l'he posada en el títol del capítol (§3) perquè no tracta les paraules que estudiem com a conseqüència de la seua estructura, tan peculiar com diferent del manual de 1891.

Sabem que, en la primera gramàtica, hi havia una estructura que apareix en molts manuals: una part per a la fonètica i una altra part (immensa) que dividix

les paraules entre les categories sintàctiques a què pertanyen (nom, adjectiu, etc., §2.1, 1). En canvi, la gramàtica de 1898 té l'índex següent:

1. Índex de Fabra (1898)
 - a. Sons i llur representació
 - b. Terminacions i radicals nominals
 - c. Conjugació
 - d. Complementes àtons i article definit

Com podem comprovar, l'organització interna de l'obra de 1898 és totalment diferent de l'anterior. Hi ha una part per a la fonètica i l'ortografia (1a), una que parla de la flexió del nom (amb l'expressió «terminacions i radicals nominals») i una altra per a la flexió del verb (amb un nom diferent de l'anterior, «conjugació»). Podem dir, per tant, que els capítols segon i tercer són per a una de les parts de la teoria lingüística (la flexió), per bé que Fabra no usa cap dels noms habituals d'eixa part de la teoria lingüística (en són tres: *flexió*, *accidents gramaticals* i *morfologia*). La darrera part de Fabra (1898) és sobre la sintaxi. Però tracta una part molt reduïda de la sintaxi: els pronoms febles (anomenats «complementes àtons») i «l'article definit». ¿Per quin motiu el nostre autor no tracta cada una de les categories (*nom*, *adjectiu*, *preposició*...) i cada una de les funcions que poden fer? Tota eixa part immensa de les gramàtiques desapareix en Fabra (1918), i els lectors només troben els «complementes àtons i article definit (1d)».

Per cert, ¿no caldria tractar l'article abans que els pronoms febles? L'article és prou més simple que el pronom *el*, de manera que ha de ser una paraula més bàsica:

2. Tres parts en Fabra (1898)
 - a. Fonètica i ortografia

- b. Flexió (nominal i verbal)
 - i. Dos noms heterogenis per a anomenar les dos parts de la flexió.
 - ii. No apareix cap dels tèrmins habituals (*flexió, accidents gramaticals, morfologia*).
- c. De tota la sintaxi, només dos conceptes, els pronoms febles i «l'article definit».
 - i. L'orde hauria de ser el contrari, ja que l'article és més simple que els pronoms febles.

No he vist que Fabra (1898) justifique per què canvia l'estructura de la gramàtica que havia practicat en 1891, i per quins motius adopta l'estructura descrita (2). En realitat, ni constata la variació. Sobre les diferències, recordem que, en 1891, no separava la sintaxi i la flexió. En canvi, ara ho separa (2b-c). Com adés, no justifica la variació (ni tan sols la constata). En fi, no he trobat tampoc que Fabra explique per quin motiu reduïx la sintaxi (categories i funcions de cada categoria) als pronoms febles i a «l'article definit»:

- 3. ¿Per què Fabra canvia l'estructura de la gramàtica entre 1891 i 1898?
 - a. No ho justifica (ni ho constata)
 - b. En 1891: no separació entre sintaxi i flexió.
 - i. En 1898, separació.
 - ii. No justificació (ni constatació).
 - c. ¿Per què reduïx la sintaxi a una part tan menuda (2c)?
 - iii. No ho justifica (ni ho constata)

Pel que fa al meu objecte d'estudi (preposicions que indiquen superioritat o direcció), no apareix en la gramàtica de 1898, com no apareix cap preposició ni cap adverbi. Eixe resultat (que és sorprenent) deriva d'un altre acte estrany: reduir la sintaxi als pronoms febles i l'article (2c).

3.1.2. Parts de la gramàtica de 1912: diferent de 1891 i de 1898

La gramàtica de 1912 no té l'estructura de cap de les dos prèvies (1891 i 1898). Com en la segona gramàtica, Fabra no justifica per què es separa de l'actualització que havia tingut anteriorment (tant en 1891 com en 1898). Ací tenim l'índex:

1. Fonètica: capítols I-VI
 - a. «Pronunciación: vocales y consonantes catalanas».
 - b. «Pronunciación: vocales contiguas».
 - c. «Pronunciación: grupos de consonantes».
 - d. «Pronunciación: enlaces».
 - e. «Correspondencias entre las vocales castellanas y las catalanas».
 - f. «Correspondencias entre las consonantes castellanas y las catalanas».
2. Morfologia: capítols VII-XIII
 - a. «Verbos de la primera conjugación».
 - b. «Verbos de la segunda conjugación».
 - c. «Verbos de la tercera conjugación».
 - d. «Conjugación de los verbos *anar, aver, cabre, ésser, estar, fer, poder, saber, tenir, venir, veure y voler*».
 - e. «Formación del plural».
 - f. «Formación del femenino en los adjetivos».
 - g. «Pronombres, adjetivos determinativos y artículo definido».
3. Sintaxi: capítols XIV-XX
 - a. «Tiempos compuestos. Significación y empleo de los tiempos».
 - b. «Observaciones sobre el empleo de los adjetivos y pronombres».
 - c. «Complementos del verbo. Predicativo».
 - d. «Determinación circunstancial (Preposiciones y adverbios)».
 - e. «Proposiciones atributivas y completivas».
 - f. «Conjunciones».

- g. «Observaciones sobre el empleo de las voces *no, cap, ningún, res, enlloc, mai, gens y pas*».
4. Formació de paraules: capítols XXI-XXVII
- a. «Formación del femenino en los substantivos. Género de los substantivos».
- b. «Substantivos derivados de otros substantivos».
- c. «Substantivos derivados de adjetivos».
- d. «Substantivos derivados de verbos».
- e. «Adjetivos derivados. Numerales ordinales».
- f. «Verbos derivados».
- g. «Voces compuestas».

El manual de 1912 coincidix amb els anteriors en el fet de posar la fonètica al principi (1). La gramàtica que comentem (1912) actua com la de 1898 en el sentit de separar la flexió (o morfologia, §3.1.1, 1b-c) i la sintaxi (§3.1.1, 1d). En canvi, Fabra estructura el contingut d'una manera diferent en cada obra. Si mirem el contingut de la flexió de 1898, trobarem que va davant la flexió nominal i després la verbal (§3.1.1, 1b-c); en canvi, en 1912 actua al revés (flexió del verb: 2a-d; flexió del nom: 2e, amb el nom «formación del plural»). Com en les altres variacions, el nostre autor no ho constata (i, per tant, no ho justifica).

Tot seguit, intentaré aclarir quin és l'orde adequat (1898: {flexió nominal + flexió verbal}, §3.1.1; 1b-c; 1912: {flexió del verb + flexió del nom}, 2e, amb el nom «formación del plural»). Si mirem moltes gramàtiques, comprovarem que el nom va abans que el verb d'una manera molt predominant. Però això és un criteri purament quantitatiu.

En el cas que ara adoptem el punt de vista decisiu (el teòric o qualitatiu), trobarem la justificació de l'actuació habitual (nom + verb) en la gramàtica de Saragossà. En la secció titulada «La sintaxi: interpretació humana del món físic», hi ha una argumentació tan simple com antiga (ve d'Aristòtil): el nom

o «substància» indica les entitats que existixen; i les altres categories sintàctiques expressen els «accidents de la substància»: qualitats i quantitats de les entitats (adjectiu), relacions locatives entre entitats (preposicions) i canvis i permanències de les entitats (verbs, Saragossà 2003: §1.2). I bé, a la vista que totes les categories parlen del nom resultarà que el nom és, d'acord amb la lingüística europea, la primera categoria sintàctica.

Fabra practicà l'orde coherent en 1891 (§2.1, 1b-f) i en 1898 (§3.1.1, 1b-c), i també en dos gramàtiques que no estudiaré en este treball, 1918 i 1956. Podem dir, per tant, que el nostre autor es va separar en 1912 (flexió del verb + flexió del nom) de les gramàtiques seues precedents (1891, 1898) i torna a l'orde coherent en les posteriors (1918, 1956). Com ja he dit, el gramàtic de Barcelona no justifica la separació de l'orde «nom + verb» en 1912 (i tampoc la restitució de l'orde coherent en la següent gramàtica, 1918).

En la gramàtica de 1912, hi han més anomalies en l'ordenament de les categories sintàctiques. En la sintaxi, comença pel verb (3a), però no passa al nom, sinó a l'adjectiu i al pronom (3b) i torna al verb (3c). Ací tenim una síntesi de les anomalies descrites:

5. Fabra (1912): separa la morfologia i la sintaxi (com en 1898). Nom i verb: canvia l'orde coherent (practicat en 1891 i 1898)
 - a. 1891: nom + verb (§2.1, 1b-f); 1898: flexió nominal + flexió verbal (§3.1.1, 1b-c).
 - i. 1912: actua al revés (verb, 2a-d + nom: 2e).
 - ii. Orde adequat: el nom o «substància» és la primera categoria des de Plató i Aristòtil (Saragossà 2003: §1.2).
 - b. No constata la separació (i, per tant, no la justifica).
 - i. En 1918 i 1956 torna a l'orde coherent (nom + verb).
 - ii. Constatació i justificació: absent.
 - c. Un altre orde poc coherent de 1898: el verb (3a) no va seguit pel nom, sinó per l'adjectiu i pel pronom (3b); i torna al verb (3c).

Reflexionem ara sobre la separació de la morfologia i la sintaxi. Hi han molt poques gramàtiques que practiquen eixe camí. L'opció habitual ajunta la sintaxi, la semàntica i la morfologia. Eixa actuació respon a un principi prou simple: les gramàtiques distribuïxen les paraules que tracten per les categories sintàctiques, miren de definir el contingut semàntic i, quan tenen particularitats en la flexió, ho diuen. Eixa és l'actuació de Fabra (1891):

6. Camí molt majoritari: {sintaxi + semàntica + flexió}. Causa:
 - a. Factors justificatoris:
 - i. Distribució de les paraules que tracten per les categories sintàctiques.
 - ii. Intentar definir el contingut semàntic de cada paraula estudiada.
 - iii. Quan tenen particularitats en la flexió, ho diuen.
 - b. Exemple d'eixa actuació: Fabra (1891).

Quan un autor separa la morfologia (o flexió) i la sintaxi, incorre en repeticions (hi han conceptes que s'estudien en les dos parts). En Fabra (1912), els adjectius i els pronoms apareixen al final de la flexió (2g) i cap al principi de la sintaxi (3b). La flexió verbal està en la flexió (o morfologia, 2a-d) i també en la sintaxi (3a). Algú podria objectar que la flexió verbal estudiaria les formes i la sintaxi verbal tractaria el valor dels temps. Ara: ¿podem separar el concepte *plural* i l'expressió del plural? Les formes i els valors comunicatius han d'anar junts.

També és molt estrany que la flexió nominal aparega en la flexió (el femení dels adjectius, 2f) i en la formació de paraules (formació del femení en els noms, 4a). Destaquem-ho:

7. Separar la flexió i la sintaxi: comporta repeticions. En Fabra (1912)
 - a. Adjectius i pronoms: flexió (2g) i sintaxi (3b).
 - b. Flexió verbal: flexió (2a-d) i sintaxi (3a).

- i. Té poc de sentit separar les formes verbals i els seus valors comunicatius (com en *plural* i la seua expressió).
- c. Un altre orde poc coherent:
 - i. La flexió nominal apareix en la flexió (el femení dels adjectius, 2f) i en la formació de paraules (formació del femení en els noms, 4a).

Si ho sumem tot, podem concloure dient que Fabra (1912) va fer una operació poc positiva (separar la sintaxi i la flexió). Eixa decisió va afavorir l'aparició d'una distribució dels conceptes poc coherent. Per contra, és molt positiu que el manual que estudiem (1912) dedique una part autònoma a la formació de paraules per derivació i per composició (4):

8. Visió global

- a. Negatiu:
 - i. Separar la sintaxi i la flexió (5a-b, 7, contra 6).
 - ii. Orde poc coherent (5c, 7b-c)
- b. Aportació positiva de Fabra (1912):
 - i. Part autònoma per a la formació de paraules per derivació i per composició (4).

3.1.3. ¿En quin lloc cal estudiar les preposicions i els adverbis?

En l'ordenament dels conceptes, hi ha una característica que ja sabem que afecta el nostre objecte d'estudi: dins d'una gramàtica, ¿a on han d'anar les preposicions i els adverbis? Hem vist que, en 1891, Fabra separa eixes dos categories sintàctiques (tracta el nom, l'adjectiu qualificatiu, l'adjectiu «determinatiu», el verb, l'adverbi i «les preposicions i les conjuncions», §2.1, 1b-i). Si ara observem l'índex de 1912, trobarem un orde diferent pel que fa als adverbis i les preposicions.

El manual que estudiem agrupa l'estudi de les preposicions i dels adverbis dins dels circumstancials («determinació circumstancial», §3.1.2, 3d). Com en les altres variacions descrites, no he vist que Fabra constata la divergència entre 1891 i 1912, de manera que no la justifica. Si fem eixa operació per compte nostre, ens haurem de preguntar quina és l'actuació adequada, la de 1891 o la de 1912.

Saragossà m'ha indicat que la resposta està en l'oració. L'estructura més simple és «subjecte + verb + circumstancials». Si a això afegim que tant els adverbis (*ací, ahir, així...*) com les preposicions (*per, dins, prop, davant...*) funcionen bàsicament dins dels circumstancials, resultarà que el camí coherent és el de 1912. Eixa adequació es completa amb una inadequació de la gramàtica de 1891: agrupar les preposicions i les conjuncions, ja que les preposicions estan vinculades a l'oració simple i les conjuncions impliquen oracions compostes:

9. En la gramàtica, ¿a on han d'anar les preposicions i els adverbis?
 - a. 1891: separació entre els adverbis i les preposicions (§2.1, g, i)
 - i. Nom / adjectiu / verb / adverbi / preposicions i conjuncions» (§2.1, 1b-i)
 - b. 1912: agrupació en «determinació circumstancial» (§3.1.2, 3d).
 - i. Posa les preposicions davant dels adverbis.
 - c. Actuació coherent: 1912. Causes:
 - i. Oració: subjecte + verb + circumstancials.
 - ii. Tant els adverbis com les preposicions funcionen en els circumstancials.
 - iii. Les preposicions (oració simple) i les conjuncions (oració composta) han d'anar separades.

Ens queda una altra incògnita: ¿què ha d'anar davant, l'adverbi (com fa Fabra en 1891) o la preposició (com fa en 1912)? Podem aclarir el misteri si mirem els constituents del subjecte i els dels circumstancials. Linealment, en el subjecte hi han actualitzadors o «determinatius», el nucli nominal i els qualificatius (*una xiqueta trista*). En la qualificació, només usem com a regla general una preposició, *de* (*taula del cantó / llibre d'ell*); en canvi, tenim centenars i centenars d'adjectius qualificatius. Eixa realitat permet entendre dos actuacions de les gramàtiques: totes tracten el concepte *adjectiu qualificatiu*; però no estudien les preposicions en l'espai dedicat a la formació del subjecte, sinó en els circumstancials (com fa Fabra 1912).

Si ara focalitzem els circumstancials, trobarem que eixa funció sintàctica la poden fer el conjunt dels adverbis i el conjunt de les preposicions. Lògicament, eixa realitat demana que estudiem tant les preposicions com els adverbis, però no explica què hem de tractar primer. Per a aclarir l'enigma, seguiré una indicació de Saragossà: hi han poques classes semàntiques d'adverbis, bàsicament de lloc (*ací, ahí, allí, allà*), de temps (*ara, ahir, sovint...*) i de manera (*així*). Els més abundosos són els de temps.

Si ara passem a les preposicions, trobarem una realitat ben diferent. Les classes semàntiques de preposicions abasten tots els circumstancials. Realment, els conceptes *classes semàntiques de circumstancials* i *classes semàntiques de preposicions* són dos realitats teòriques conjuminades. Eixe panorama té una implicació molt clara: a la vista que només podem entendre les classes semàntiques de circumstancials gràcies a les preposicions (i no gràcies als adverbis), resultarà que haurem d'estudiar primer les preposicions.

Lliguem caps. No solament cal agrupar les preposicions i els adverbis (9c), sinó que hem de posar les preposicions davant dels adverbis, ja que l'estudi del contingut semàntic de les preposicions permet aclarir i justificar la classificació semàntica dels circumstancials. Resumim-ho:

10. ¿Què hem d'estudiar primer, les preposicions o els adverbis?
- a. Subjecte: actualitzadors + nom + qualificatiu
 - i. Qualificació: bàsicament una preposició, *de (taula del cantó, llibre d'ell)*; i molts adjectius qualificatiu.
 - ii. Primera deducció: cal tractar els adjectius qualificatiu.
 - iii. Segona deducció: com que usem una preposició, les gramàtiques no estudien les preposicions en l'espai dedicat a la formació del subjecte.
 - b. Circumstancials: totes les preposicions i tots els adverbis
 - i. Hi han poques classes semàntiques d'adverbis: bàsicament, de lloc (*ací, ahí, allí i allà*), de temps (*ara, ahir, sovint...*) i de manera (*així*). La majoria són de temps.
 - ii. Efecte: moltes classes semàntiques de circumstancials no tenen adverbis.
 - c. Conseqüències concatenades:
 - i. Els circumstancials van units a les preposicions.
 - ii. Cal estudiar el contingut semàntic de les preposicions en el lloc destinat als circumstancials.
 - iii. Convé tractar les preposicions abans que els adverbis.
 - iv. Camí adequat (per l'agrupació i per l'orde): Fabra (1912), no Fabra (1891).
 - d. Fabra actua com en les altres variacions descrites.
 - i. No constata la variació en la col·locació de les preposicions i els adverbis (i, per tant, no la justifica).

En l'índex de Fabra (1912) es veu que l'autor torna a la perspectiva de 1891, de manera que haurem de sospitar que trobarem una altra volta l'estudi del català fet des del castellà, amb els consegüents efectes negatius que això comporta (comentats més amunt, §2.3.1, 3-4).

3.2. PREPOSICIONS I ADVERBIS: ESTUDI SENSE TEORIA I SENSE ESTRUCTURACIÓ; ANOMALIES METODOLÒGIQUES

3.2.1. Conceptes: preposicions (febles, fortes, compostes)

Mirem ara com repercutix l'estructuració de Fabra (1912) en l'estudi de les preposicions i dels adverbis. Hem comentat que, contràriament a la gramàtica de 1891, Fabra (1912) ajunta les preposicions i els adverbis i els posa en l'orde adequat (primer, les preposicions, §3.1.3, 9-10). La conseqüència positiva d'eixa variació serà evitar l'anomalia de 1891: tractar les preposicions fortes o secundàries (*dins, prop, dalt*) sense haver estudiat les febles o bàsiques (*en, a, per, amb i de*, §2.3.1, 2). En 1912, Fabra comença per les preposició fonamentals (1b). En el camp teòric, convé notar que el nostre autor no definix el concepte *circumstancial* («determinació circumstancial»):

1. Orde adequat (preposicions + adverbis): fa començar per les preposicions bàsiques
 - a. «Determinación circumstancial (Preposiciones y adverbios). Las preposiciones» (Fabra 1912: capítol xvii)
 - i. L'autor no definix el concepte *circumstancial* («determinació circumstancial»).
 - b. «§132. El catalán posee las siguientes preposiciones átonas: a* *á*, amb (ó ab**) *con*, de (d' ante vocal) *de*, en *en*, per *por*, y la preposición compuesta per a*** *para*.»
 - i. [molts exemples, sense fonts]
 - ii. [observacions sobre les formes]
 - c. §133 [usos de les preposicions anteriors, a voltes «traduint» des del castellà, a voltes exposant valors, com ara en *per a*.]

En canvi, l'absència de teoria de 1891 segueix en 1912. Fabra no defineix ni què són les preposicions ni què caracteritza «les preposicions febles i les fortes». Jo sempre havia sentit torbació davant d'eixa divisió, encara que no sabia per què. Saragossà m'ho ha explicat. Quan creem un concepte (o proposem una classificació), ha de ser perquè hi ha una causa, que genera un objectiu. ¿Quina és la causa i la finalitat d'eixa classificació (*preposicions febles i fortes*)? No m'ho han explicat mai:

2. Segueix l'absència de teoria

- a. Què és una preposició.
- b. Distinció entre «preposició feble i preposició forta»:
 - i. En què es fonamenta.
 - ii. Per a què aprofita.
 - iii. Definició de cada classe de preposició.

La terminologia usada (febles i fortes) fa pensar que la propietat distintiva seria fonètica. Això obliga a preguntar-se com podem saber si una paraula d'una síl·laba (com ara *per*, o *dins*) és tònica o àtona. Ens han ensenyat que eixa distinció l'apliquem a paraules de dos síl·labes o més. Així, no és igual *fora* que *forà*. De fet, Fabra posa en les preposicions febles una de dos síl·labes, *per a*. Davant d'això, jo em pregunte si podem pronunciar una paraula de dos síl·labes sense fer tònica una de les dos. Eixa qüestió no me l'han explicada mai en les classes de fonologia, i diria que una persona normal i corrent no ho entén. Encara més: per a una valencià, una cosa és la *pera* (la fruita) i una altra la preposició (que fem aguda, [perà]).

El DCVB diu que es pronuncia amb dos *e* neutres en el català oriental, però supose que una de les dos síl·labes faran tònica i l'altra àtona. Si fem un parel·lisme amb el valencià, en la paraula *Pere* hi han dos *pe* (amb una *e* tancada);

però la primera és tònica i la segona és àtona; inversament, en *gogó* hi han dos *go* (amb una *o* tancada); la primera síl·laba és àtona i la segona és tònica. A més, el fet indubtable és que els valencians diem *perà*, i Saragossà em diu que el català occidental també deu fer eixa pronúncia (com a mínim la feia Joan Solà). Pareix obvi que hem de tindre en compte el conjunt de la llengua (ultra la necessitat de caracteritzar els conceptes que usem, ara *preposició* i *preposicions febles i fortes*).

Recordem que, ací, el camí que seguim és que la propietat definitòria de *en*, *a*, *per*, *amb* i *de* no és fonètica, sinó semàntica: ser les preposicions que constitueixen el fonament semàntic de l'edifici estructural que formen totes les preposicions:

3. Terminologia usada (preposicions «febles i fortes»)
 - a. Fa pensar que la distinció seria fonètica
 - b. Si és fonètica, ¿com podem saber si una paraula d'una síl·laba (*en*, *a*, *per*, *amb*, *de*) és tònica o àtona?
 - i. No ens ho han ensenyat (ni en l'escola ni en la universitat)
 - c. A més, seria feble *per a*, que té dos síl·labes, una de les quals és tònica.
 - i. La *pera* no és igual que la preposició [perà].
 - ii. En català oriental, hi han dos *e* neutres; però una deu ser tònica i l'altra àtona.
 - iii. A més, cal tindre en compte el conjunt de la llengua.
 - d. La distinció no deu ser fonètica, sinó semàntica.
 - i. En l'estructura semàntica que formen les preposicions, les «febles» són les bàsiques; les «fortes», les secundàries.

L'absència de teoria també afecta el valor de cada preposició feble: ¿quin és el valor o contingut semàntic de *en*, *a*, *per*, *amb* i *de*? El nostre autor no diu res. Adopta la mateixa perspectiva que en 1891: recorre al castellà (1b), posa exemples (sense fonts) i fa observacions sobre les formes. Com que tot això se n'ix del meu objecte d'estudi, no ho analitzaré:

4. Absència de teoria: també afecta cada preposició feble
 - a. Valor o contingut semàntic de *en*, *a*, *per*, *amb* i *de*: Fabra no diu res.
 - b. Com en 1891, adopta la perspectiva del castellà (1b).
 - i. Posa exemples (sense fonts).
 - ii. Fa observacions sobre les formes.

Resumim. Fabra no definix ni el concepte *preposició* ni la divisió en *preposicions febles* i *preposicions fortes*. A més, quan tracta preposicions concretes no les definix; les caracteritza «traduint» des del castellà.

3.2.2. Preposicions fortes i compostes en Fabra

Si el tractament de les preposicions febles és deficient (2, 4), no serà fàcil que siga adequat el de les fortes. Ací el tenim:

5. Tractament de les preposicions fortes (continuació de Fabra 1912: §134)
 - a. «Las principales preposiciones tónicas son:
 - b. »Las preposiciones simples *contra* (*contra*), *entre* (*entre*), *segons* (*según*), *sense* (o *sens*; *sin*), *sobre*, *sota* (ó *sots*; *bajo*), *ultra* (arcaico, *además de*).
 - i. [seguixen observacions sobre les preposicions *sense*, *sobre*, *sota* i *ultra*.]
 - c. »Las preposiciones compuestas *cap a* (*dret a*; *hacia*), *fins a* (*hasta*), *des de* (*desde*), *abans de* (*antes de*), *després de* (*después de*), *fora de* (*excepto*), *envers* (*para con*), *malgrat de* (*a pesar de*), *per mor de* (*a causa de*), *arran de* (*al ras de*, *a raíz de*), *endret de* (*enfrente de*), con las consignadas en § 137.
 - i. [seguixen exemples, observacions sobre la forma i sobre algun sinònim]
 - d. »Las preposiciones derivadas *durant* (*durante*), *mitjansant* (o *mitjançant*; *mediante*), *llevat* (*salvo*, *excepto*).»

- i. [seguixen exemples, observacions sobre la forma i sobre algun sinònim]

En l'apartat anterior, hem vist que Fabra dividix les preposicions en febles i fortes sense dir en quina propietat es fonamenta i quina finalitat té la classificació. Quan els lectors comencen a llegir la informació sobre les preposicions fortes, primer que res tornen a trobar una altra classificació: les preposicions fortes es dividirien en «simples» (5b) i en «compostes» (5c). ¿Per quin motiu el nostre autor fa eixa classificació i quin és el criteri per a fer-la? Fabra no contesta a eixes preguntes bàsiques.

Les absències teòriques impediexen explicar per quin motiu *contra*, *entre*, *segons*, etc., serien «preposicions simples» i *abans*, *després*, *fora* serien «preposicions compostes». Quan usem *contra*, *entre* o *segons* no posem la preposició *de*, la qual apareix en l'ús de *abans*, *després* o *fora*. Ara: si eixe és el criteri, Fabra ho hauria d'haver dit; i, sobretot, hauria d'haver justificat quina relació hi ha entre l'aparició de la preposició *de* i ser una «preposició composta». Recordem que, en la lingüística, una paraula és composta quan es forma unint paraules simples, com ara en *per a*, en *també* (*tan* + *bé*) o en *ull de poll*. Ara: en *abans de* no hi ha la suma de dos paraules per a crear una paraula nova; *tan* i *també* són paraules diferents, igual que *ull* i *ull de poll*; en canvi, *abans* i *abans de* són la mateixa paraula. L'efecte final de tots eixos silencis teòrics és no dir com entén Fabra el concepte *preposició composta*:

6. Primera anomalia de la dualitat «preposicions simples i compostes» (5)
 - a. Absència teòrica: motiu de la classificació i propietat que l'establix o definix.
 - i. Efecte: no definir les «preposicions compostes».
 - b. A més, una paraula composta resulta d'unir paraules simples.

- i. La composta és diferent de les simples: en $\{tan + bé = també\}$ o en *ull de poll*, *tan* és una paraula, i *també* és una altra paraula, *ull* és una paraula i *ull de poll* és una paraula diferent.
- ii. En *abans* i *abans de*, hi ha la mateixa paraula.

Si contrastem la dualitat *davant de tu* i *segons tu*, l'operació que hem de fer és la que hem constatat més amunt (§2.2, 4): preguntar-nos per quin motiu la major part de les preposicions fortes generen l'aparició de la preposició *de* i una part reduïda no la genera. Fabra no solament no formula la pregunta pertinent, sinó que tapa el problema amb unes expressions que no definix («preposicions simples i preposicions compostes»):

7. Segona anomalia de «preposicions simples i preposicions compostes»

- a. Problema objectiu: per què la majoria de preposicions fan aparéixer la preposició *de*, però una part reduïda l'exclou (*per a*, *durant*, *contra...*, §2.2, 4).
 - i. Fabra no planteja el problema teòric i el diluïx amb una dualitat («preposicions simples i compostes») que no definix.
 - b. Efecte: en compte de formular un problema (*a*), el tapa

La indefinició teòrica té més conseqüències negatives. Des del punt de vista etimològic, la preposició *cap a* està formada pel nom *cap* i la preposició *a*, de manera que és una paraula composta des del punt de vista de l'origen. També és composta *per mor de* (que inclou Fabra, 5c). La informació del DCVB comporta que l'expressió *per l'amor de Déu* deu haver generat *per mor de* en una part de Catalunya, expressió que pareix que no aporta cap valor semàntic nou a la preposició causal *per*. Siga com siga, el fet és que podríem dir que, per l'origen, *cap a* o *per mor de* són «preposicions compostes». En canvi, *abans*, *després*, *fora*

són preposicions simples. Davant d'eixe panorama, convindrem que, com a conseqüència de no definir què és una preposició composta, el gramàtic de Barcelona mescla preposicions compostes per l'origen (8a.i) i preposicions que no ho són (8a.ii):

8. Tercera anomalia de «preposicions simples i preposicions compostes»
 - a. El fet de no definir el concepte facilita que mescle preposicions que són compostes per l'origen (i) i preposicions simples (ii).
 - i. Preposicions compostes: *cap a, per mor de* (5c).
 - ii. Preposicions simples: *abans, després, fora* (5c).

Una volta que el nostre autor ha passat de les preposicions simples *abans, després, fora* a les preposicions compostes per l'origen (*cap a*), en (5d) posa «preposicions derivades», com ara *durant*. De la mateixa manera que adés no ha definit les preposicions compostes, ara no caracteritza les preposicions derivades, absència teòrica que també té efectes negatius. Així, en les preposicions «simples» trobem la preposició *segons* (5b), que és una derivació (en concret, una habilitació) feta a partir de l'adjectiu ordinal *segon*:

9. Una altra indefinició i una altra heterogeneïtat
 - a. *Preposicions simples i derivades*: no caracteritzades.
 - b. Mescla: enfront de la preposició derivada *durant* (del verb *durar*, 5d), figura en les preposicions simples la preposició *segons* (5b), que prové de l'adjectiu ordinal *segon* (en concret, és una habilitació).

Saragossà m'ha comentat que un lingüiste deu diferenciar entre les paraules compostes i les derivades per l'origen i aquelles que conserven eixa característica en la ment dels parlants. Així, ¿quin parlant relaciona actualment el verb *durar* i

la preposició *durant*? Igual passa en la preposició *cap a*. Des de la perspectiva dels parlants (que és la que importa si deixem a part l'elitisme), la preposició *cap a* és tan simple com la paraula *també* (en l'origen, *tan + bê*). De fet, la reducció a una paraula simple explica la metàtesi [càpa > pàca] (*Fes-te [paca] allà*), habitual en una part del valencià i del tortosí. Com que els parlants hui en dia no vinculen la preposició *segons* i l'adjectiu *segon*, hem de considerar que l'antiga preposició derivada (en concret, habilitada) s'ha tornat una paraula simple per als parlants (com *durant*, *també* o *cap a*), amb la mateixa *s* que *mentres*, *abans*, *ans* o *sols*. En canvi, tot parlant sap que *fangós* prové de *fang* i que *maldecap* és la suma de *mal*, *de* i *cap*:

10. Preposicions derivades o compostes: només en l'origen (*a*) i també en l'actualitat (*b*)
 - a. Només en l'origen:
 - i. La preposició *durant* deriva del verb *durar*.
 - ii. *Cap a* és la suma del nom *cap* i la preposició *a*.
 - iii. La paraula circumstancial *també* prové de *tan* i *bé*.
 - iv. La preposició *segons* prové de l'adjectiu ordinal *segon*.
 - b. Per als parlants actuals, *durant*, *cap a*, *també* o *segons* són paraules simples.
 - i. En canvi, tot parlant sap que *fangós* deriva de *fang*, o que *maldecap* ('problema') prové de *mal + de + cap*.

Hem d'avançar sense que els arbres amaguen el bosc. Crec que les observacions anteriors són pertinents. Ara: la pregunta central és la següent: ¿què aporta la classificació que fa Fabra de les preposicions fortes (5) a l'estudi de les preposicions del català? A més de no definir els conceptes que usa (preposició simple, preposició composta, preposició derivada, 6 i 9), el nostre autor comença per tapar un problema objectiu (*abans d'una hora* contra *durant una hora / durant *d'una hora*, 7), seguix per mesclar preposicions simples (*abans*, *després*, *fora*) i

compostes (*cap a, per mor de*, 8) i acaba actuant heterogèniament davant de les preposicions simples i les derivades (9):

11. ¿Què conté la classificació de les preposicions fortes de Fabra (5)?
 - a. Cap definició (6 i 9).
 - i. Ni preposició simple i composta.
 - ii. Ni preposició simple i derivada.
 - b. Primera passa: tapa un problema objectiu (*abans d'una hora* contra *durant una hora / durant *d'una hora*, 7).
 - c. Segona passa: mescla preposicions simples (*abans, després, fora*) i compostes (*cap a, per mor de*, 8)
 - d. Tercera passa: mescla preposicions simples i derivades (9).

3.2.3. ¿Com estructura Fabra les preposicions?

Algú podria pensar que estic filant massa prim. Però resulta que els problemes anteriors repercutixen en l'estudi que Fabra fa de les preposicions *dalt, damunt, sobre* i *amunt*. Per a comprovar-ho, ens preguntarem en quin orde hem d'estudiar les preposicions. Sabem que el punt de partida són les preposicions febles o bàsiques (*en, a, per, amb* i *de*, més l'antònima de *amb, sense*) ¿De quina manera hem d'estructurar les preposicions fortes? Saragossà m'ha comentat que, deixant de banda l'essencialisme, el criteri ha d'estar vinculat al saber dels parlants, els quals aprenen partint dels valors més simples i acaben en els valors més complicats. Això comporta que les preposicions locatives (com ara *dins* i *fora*) estaran davant de les temporals (un exemple: *abans* i *després*), ja que el temps és una noció més complicada que l'espai. En tercer lloc, estaran les preposicions purament abstractes (com ara *segons*, o *com a*). Si a eixa escala simple (lloc + temps + valor abstractes) afegim les parelles de preposicions antònimes, les preposicions estàtiques (la majoria, 12b) i les que van amb verbs de moviment

(12c.i) o comporten moviment per elles mateixes (12c.ii), anem a parar al quadre següent:

12. ¿En quin orde hem d'estudiar les preposicions? Quadre que m'ha passat Saragossà. Afecta cap a 40 preposicions
- a. 6 bàsiques: *en, a, per; {amb / sense}; de*.
 - b. 10 locatives estàtiques (5 parelles d'antònims):
 - i. *{dins / fora}*
 - ii. *{prop / lluny}*
 - iii. *{davant / darrere}*,
 - iv. *{dalt / baix}*
 - v. *{damunt / davall}*
 - c. 9 preposicions locatives vinculades al moviment:
 - i. *des de, cap a, fins a, per a; contra*
 - ii. *{avant / arriere}, {amunt, avall}*
 - d. 5 preposicions soltes:
 - i. *entre; com; enfront; vora; arran*.
 - e. 4 temporals:
 - i. *{abans / després}, mentres, durant*.
 - f. 7 abstractes (causa, finalitat, condició...):
 - i. *segons, si, com a, {excepte = llevant, llevat}, {sobre / sota}*

Recuperem la pregunta que hem fet un poc més amunt (què aporta la classificació de Fabra de les preposicions fortes, 5, a l'estudi de les preposicions del català). ¿Contribuïx a estudiar-les o, més aïna, dificulta la comprensió? A la vista de les deficiències teòriques i classificatòries (11), haurem de sospitar que la seua actuació difícilment facilitarà l'estudi de les preposicions. En efecte, les preposicions no apareixen en l'orde exigible (anant de les simples i bàsiques a les complicades i secundàries). Una conseqüència de l'orde anòmal és l'absència de les

preposicions fortes bàsiques: aquelles que indiquen relacions locatives estàtiques i formen parelles d'antònims (*dins / fora*, etc., 12b). Només apareixen preposicions secundàries, com ara *contra*, *entre*, *segons*, *cap a*, *fins a*, *durant* (n'hi han més en 13a.ii). Convé notar que el fet de posar les preposicions secundàries (*contra*) davant de les bàsiques (*dins*, *prop*) no és un error fortuït, sinó una conseqüència d'un concepte que Fabra no ha definit (les «preposicions compostes», 6b).

Eixe marc explica una anomalia metodològica puntual il·lustrativa. Pareix obvi que, sense explicar el valor bàsic d'una preposició, no podem entendre els secundaris. En canvi, Fabra tracta un ús secundari de *fora* (aquell en què equival a *excepte*, 5c) sense haver incorporat l'ús fonamental de *fora* (com a antònima de *dins*).

Ara, ja podem explicar quina relació hi ha entre posar preposicions secundàries (o usos secundaris) davant de preposicions bàsiques (o davant d'usos bàsics) i l'objecte d'estudi del meu treball: dins de les primeres preposicions que estudia, apareixen *sobre* i *sota* (5d), mentres que els lectors no veuen *dalt* i *baix*, *damunt* i *davall*:

13. La classificació de les preposicions fortes de Fabra (5) ¿contribuïx a estudiar les preposicions del català o ho dificulta pels errors (11)? Incidència en *dalt*, *damunt*, *sobre* i *amunt* (*d*)
- a. Les preposicions no apareixen anant de les simples i bàsiques a les complicades i secundàries.
 - i. Efecte: falten les preposicions fortes bàsiques: *{dins / fora}*, *{prop / lluny}*, *{davant / darrere}*... (12b).
 - ii. Només apareixen preposicions secundàries: *contra*, *entre*, *segons* (5b); *cap a*, *fins a*, *des de*, *abans*, *arran* (5c); *durant*, *llevat* (5d).
 - b. L'error descrit està vinculat a un concepte que Fabra no explica com entén:
 - i. les «preposicions compostes» (6b).

- c. Una anomalia metodològica il·lustrativa:
 - i. No figura l'ús de fonamental de *fora* (com a antònima de *dins*).
 - ii. En canvi, Fabra incorpora un ús secundari de *fora* (com a sinònima de *excepte*, 5c).
- d. El fet de posar marginal preposicions fortes secundàries davant de les preposicions fortes bàsiques (*a*) explica:
 - i. La inclusió de *sobre* i *sota* (5b).
 - ii. L'exclusió de *dalt* i *baix*, *damunt* i *davall*.

L'anomalia general de posar preposicions fortes secundàries davant de les bàsiques (13a) té al costat una afirmació que Fabra no explica ni justifica als lectors: quan acaba l'enumeració de les preposicions «compostes» que considera bàsiques (*cap a*, *fins a*, *des de...*, 5c), afegix que es completen amb unes preposicions que posarà en un epígraf posterior («con las consignadas en § 137»). Si u para la lectura i va a l'epígraf citat (i també a §136), trobarà «*dins*, *fora*, *davant*, etc.». Davant d'eixa actuació, la primera pregunta que es fa un lector reflexiu és per quin motiu *dins*, *fora*, *davant*, etc., completen les preposicions tractades (*contra*, *entre*, *cap a*, *durant*). El nostre autor no ho explica. La segona pregunta és òbvia: si les unes i les altres es completen ¿per quin motiu les separa? Seguint la pràctica habitual, el gramàtic de Barcelona no justifica el camí que seguix, a pesar que té tota l'aparença de ser poc coherent:

- 14. Més anomalies de Fabra (1912) en l'enumeració de les preposicions fortes
 - a. La llista de les preposicions «compostes» que considera bàsiques (5c) s'acaba amb una nota:
 - i. S'haurien de completar «con las consignadas en § 137» (5c), que és un epígraf posterior.
 - ii. Preposicions considerades en §137 (i en §136): «*dins*, *fora*, *davant*, etc.».

- b. ¿Per quin motiu les preposicions «*dins, fora, davant, etc.*». completen *contra, entre, cap a, durant* (5)?
 - i. No ho exposa.
- c. Si les unes i les altres es completen, ¿per què les separa?
 - i. No ho explica.

Per a acabar d'analitzar el camí teòric de Fabra (1912), convé que ens preguntem a on hem de posar la preposició *sense*. Certament, té dos síl·labes; però és la preposició antònima de *amb*. De la mateixa manera que agrupem l'estudi de *dins* i *fora* i qualsevol altre parell de preposicions antònimes, ¿no hauríem de posar la preposició *sense* en les bàsiques (les «febles»)? El nostre autor no actua així: la posa en les que ell considera les «preposicions fortes simples» (5b):

- 15. ¿A on cal estudiar la preposició *sense*?
 - a. Fabra: la posa en les «preposicions fortes simples» (5b).
 - b. És l'antònima de *amb*.
 - i. De la mateixa manera que cal estudiar conjunta *dins* i *fora* i qualsevol altra parella de preposicions antònimes, ¿no hauríem d'agrupar *amb* i *sense*?
 - c. Resultat: caldria posar *sense* en les preposicions bàsiques (les «febles»).

Passem ara a la normativa lingüística. Des del punt de vista de la llengua, ¿quins criteris determinen que Fabra incloga o no incloga una preposició (i en general una paraula)? No exposa quins principis aplica. A més, els lectors troben una actuació poc homogènia. Apareix una paraula que qualifica explícitament com a «arcaisme» (*ultra*, 5b). En canvi, no fa cap observació sobre *malgrat* i *mitjançant* (5c), de manera que els lectors podrien pensar que serien paraules vives. També hi ha una construcció que pareix un localisme que no

aporte un valor semàntic nou a la llengua, *per mor de* (5c). Com ja hem comentat, el DCVB informa que és una reducció de *per amor de*, a partir de l'expressió ¡Per l'amor de Déu, no faces això! El mateix diccionari informa que *per mor de* també significa *per a*.

Seguint en el camp de la normativa, sobta que *dret a* es pugui usar amb el valor de *cap a* (5c) en la llengua general; o que *endret de* siga usable com a *davant, enfront*. En un lloc posterior, afirma que la preposició castellana *enfrente* es traduiria per «al davant» (Fabra 1912: §136; ací, §3.2.4, 20b.i); certament, *davant* és la preposició bàsica de la llengua, però també tenim *enfront*, paraula secundària que convé mirar si aporta algun matís a l'estructura semàntica de les preposicions. Saragossà m'ha observat que definir *envers* amb el valor «*para con*» (5c) fa pensar en una supeditació negativa al castellà llibresc: ¿quin valor comunicatiu aporta *para con* al castellà?

Podríem dir com a resum que hem arribat a un resultat poc sorprenent: una actuació teòrica pobra i poc coherent té al costat una actuació en la normativa que pareix que tinga les mateixes característiques:

16. Normativa lingüística

- a. Criteris per a incorporar o apartar una paraula
 - i. Fabra no els exposa.
 - ii. Actuació poc homogènia.
- b. Apareixen «arcaïsmes»:
 - i. *Ultra* (5b)
 - ii. En canvi, *malgrat* i *mitjançant* es tracten com si foren paraules vives (5c).
- c. Construcció que pareix un localisme d'utilitat dubtosa:
 - i. *per mor de* (5c) = *per* (prové de ¡Per l'amor de Déu!).
 - ii. Segons el DCVB, *per mor de* també significa *per a*.

- d. Més propostes dubtoses per a la llengua general:
 - i. *dret a* (com a *cap a*, 5c)
 - ii. *endret de* (com a *davant*).
 - iii. *enfrente* es traduiria per «al davant» (Fabra 1912: §136): és com si *enfront* no existira.
- e. Solucions que fa pensar en supeditació al castellà llibresc:
 - i. «*envers (para con)*» (5c).
- f. Resultat: l'actuació en la normativa pareix que tinga les mateixes característiques que el camí teòric (pobre i poc coherent).

Mirem de resumir els dos apartats darrers (§3.2.2-§3.2.3). No hem trobat teoria sobre cap dels conceptes usats, enumerats en (17a). El problema real (aparició o absència de la preposició *de*: *abans d'una hora* contra *durant una hora / durant *d'una hora*) està substituït per una expressió que Fabra no explica com entén («preposició composta») i que tracta amb poc de rigor (17b). A més, en la distribució de les preposicions fortes posa les secundàries davant de les bàsiques (17c), camí que permet col·locar *sobre* davant de *dalt* i *damunt*. Com que les preposicions fortes bàsiques i les secundàries estan vinculades, Fabra remet de les secundàries a les bàsiques, però sense explicar quina propietat les unix i sense justificar per què separa paraules unides (17d).

En la normativa lingüística, hi ha una actuació semblant: no apareixen criteris i actua d'una manera poc homogènia (incorpora arcaïsmes, a voltes sense dir-ho; posa solucions locals que no pareix que siguen un enriquiment per a la llengua, i fa una proposta que fa pensar en un castellà poc natural, «para con»).

Si ara ho sumem tot, convindrem que ens trobem prou lluny del camí de la ciència, que podríem representar amb les característiques indicades en (17f):

- 17. Anomalies fonamentals en l'estudi de les preposicions fortes
 - a. Absència de teoria:

- i. Preposició, preposicions febles i fortes (§3.2.1, 2, 4), simples i compostes, simples i derivades (§3.2.2, 11a).
- b. Substitució del problema real (*i*) per nocions innecessàries (*ii*), tractades amb poc de rigor (§3.2.2, 8, 9).
 - i. Problema: *abans d'una hora / durant (*d') una hora* (§3.2.2, 7)
 - ii. Noció innecessària: preposicions compostes (§3.2.2, 8, 9)
- c. Va de les preposicions fortes secundàries (*contra, entre...*) a les bàsiques (*dins, prop...*, (§3.2.3, 13a).
 - i. Un efecte: tractar *sobre* abans que *dalt, baix* (§3.2.3, 13d).
- d. Remet de les preposicions fortes secundàries a les bàsiques.
 - i. Però no explica quina propietat les vincula.
 - ii. Ni justifica per què les separa si estan vinculades (§3.2.3, 14).
- e. Normativa lingüística: no aplica criteris; actua d'una manera poc homogènia (§3.2.3, 16).
 - i. Incorpora arcaïsmes (a voltes sense dir-ho); solucions locals que no enriqueixen la llengua; fa una proposta seguint un castellà poc natural («para con», §3.2.3, 14b-e).
- f. Resultat: ens trobem lluny de les propietats de la ciència:
 - i. definicions, orde, explicacions, justificacions i sistematicitat.

3.2.4. Circumstancials de lloc: concepte bàsic que apareix aïllat

Les preposicions locatives (que contenen *dalt* i *damunt*) s'usen fonamentalment en els circumstancials de lloc. Seguint en l'anàlisi de Fabra, ara mirarem com tracta eixe concepte. Convé recapitular a fi que els lectors es situen en el marc adequat.

Sabem que, dins de l'estudi de la «determinació circumstancial» (Fabra 1912: capítol XVII), el nostre autor posa les preposicions davant dels adverbis i dividix les preposicions en febles i fortes (§132), sense definir cap concepte (el concepte

circumstancial inclòs, §3.2.1, 1a.i). Posteriorment, dividix les preposicions fortes en simples, compostes i derivades (§134), sempre sense definir els conceptes. En acabant, tracta els «circumstancials de lloc» (§135):

18. «Circumstancial de lugar» (Fabra 1912: §135)
 - a. Marc de l'epígraf 135:
 - i. En el capítol XVII («determinació circumstancial»), les preposicions van davant dels adverbis.
 - ii. Sense cap definició (i sense coherència), dividix les preposicions en febles i fortes (§132), les fortes en simples, compostes i derivades (§134).
 - iii. Tot seguit, vénen els «circumstancials de lloc» (§135).
 - b. «El castellano y el catalán ofrecen grandes divergencias en el empleo de las dos preposiciones locativas *a* y *en* [...]»
 - i. «Así, se dice Visc a París (*Vivo en París*) y Vaig a París (*Voy a París*), Visc en aquella casa (*Vivo en aquella casa*) y Vaig en aquella casa (*Voy a aquella casa*) [...]»
 - c. »I. Las dos preposiciones locativas *á* y *en* se traducen ambas por *a*:
 - i. 1º Ante los nombres propios de lugar. [seguix amb exemples].
 - ii. 2º Ante los artículos *la*, *les* y *l'* [exemples].
 - iii. 3º En las expresiones *a casa* (*a casa* y *en casa*), *a taula* (*a la mesa* y *en la mesa*), *a palau* [...]
 - d. »II Las dos preposiciones locativas *á* y *en* se traducen ambas por *en*:
 - i. 1º Delante de los demostrativos *aquest*, *aqueix* y *aquéll*. [exemples].
 - ii. 2º Delante de *un* y *algun* [exemples].
 - e. »III. Fuera de los casos consignados en I i II, *á* y *en* suelen traducirse respectivamente por *a* y *en*; pero en el lenguaje hablado abundan las construcciones como *A quina casa viu?*, en que *a* corresponde *á en* castellano (¿En que casa vive?).»

Quan els lectors veuen el títol «circumstancials de lloc», esperen que Fabra classificarà els circumstancials i explicarà per quin motiu els primers circumstancials són els locatius. També esperen que expose quina vinculació hi ha entre els circumstancials i les preposicions. Tanmateix, no hi ha res d'això en les paraules de 18. L'absència de teoria és total.

També falta explicar quina relació hi ha entre l'objecte d'estudi (els circumstancials de lloc, §135; les paraules transcrites en 18) i les preposicions (tractades en la part prèvia del capítol xvii, «determinació circumstancial», §132-§134).

El nostre autor reprén les preposicions *en* i *a*, que ja havien aparegut més amunt (§132; ací, §3.2.1, 1b). ¿Per quin motiu torna a tractar les preposicions *en* i *a*? Fabra no ho diu. A més, no defineix quin valor tenen les preposicions *en* i *a* en català; el camí és el mateix que en 1891 («traduir» des del castellà).

En eixe marc d'absència de teoria, a u li fa la impressió que les preposicions *en* i *a* serien sinònimes en català, ja que el fet d'usar l'una o l'altra no dependria del seu contingut semàntic, sinó de la paraula que hi hauria a continuació (18c-d). Eixa concepció tan estranya es completa amb el fet que, segons Fabra, les excepcions «abunden» (18d). Davant d'un tal panorama, és difícil no pensar que el català no tindria orde ni concert en l'ús de les preposicions *en* i *a*. Resumim les anomalies descrites:

19. Les preposicions en «els circumstancials de lloc»: primeres anomalies
 - a. Absència de classificar els circumstancials i definir cada grup.
 - i. Locatius: els primers circumstancials. ¿Per quin motiu?
 - ii. No explica quina relació hi ha entre l'objecte d'estudi (els circumstancials de lloc, §135) i les preposicions (tractades en la part prèvia, §132-§134).
 - b. Efecte de l'absència total de teoria i d'explicacions:
 - i. No justificar per què reprén les preposicions *en* i *a*, ja tractades (§132; ací, §3.2.1, 1b).

- c. Segon tractament de *en* i *a*:
- i. «Traduïx» des del castellà.
 - ii. Pareix que *en* i *a* serien sinònimes, ja que s'usaria l'una o l'altra segons la paraula que va a continuació (18c-d), per bé que les excepcions «abundarien» (18d).
 - iii. Efecte en els lectors: pensar que la seua llengua té molt poca claror.

Un gramàtic sap que les preposicions fortes bàsiques (*dins*, *prop*, *davant*, etc.) es poden usar en circumstancials de lloc, de manera que cal tractar-les a continuació de les febles (*treballar en un lloc*, *anar a un lloc*, *passar per un lloc*). Però, en la ciència, no pot haver res solt o aïllat. Per tant, caldrà explicar quina relació hi ha entre les preposicions febles i les fortes. En el camí que seguim, eixes exigències són molt fàcils de satisfer: les preposicions febles (*en*, *a*, *per*) contenen els valors preposicionals bàsics; i les fortes (*fora*, *prop*, *davant*...) els desplieguen.

Si girem els ulls cap a Fabra, podrem fer una predicció: com que no ha definit els conceptes *preposicions febles* i *preposicions fortes*, ni ha caracteritzat el valor de les preposicions febles (*en*, *a*, *per*), ara no podrà satisfer cap de les exigències dites. El resultat inevitable serà tractar les preposicions sense vincular-les i sense orde, de manera que no hi hauran estructures semàntiques. Els lectors només trobaran una processó de paraules soltes:

20. Aparició de les preposicions fortes locatives bàsiques (*dins*, *fora*, *davant*, *darrere*, *dalt*, *baix*...) a continuació de *en* i *a* (ací, 18)
- a. «*Dentro y fuera* se traducen respectivamente por *dins* (o *dintre*) y *fora*.
[exemples]
 - b. »*Delante y detrás* se traducen respectivamente por *davant* y *darrera* (ó *detràs*); *adelante y atrás* por *endavant* y *endarrera* y también por *avant* y *enrera*.

- i. Ej.: *Delante de la puerta*. Davant de la porta. | *Más adelante*. Més endavant. | *Estaban detrás*. Eren darrera. | *Tan atrás*. Tant [sic] endarrera. | *Enfrente es al davant*; *en pos*, al darrera.
- c. »*Encima y debajo* se traducen respectivamente por *damunt* y *davall**; *arriba* y *abajo*, por *amunt* y *avall*.
- i. Ej.: *Está encima de la mesa*. És *damunt* de la taula. | *Debajo de un árbol*. *Davall** d'un arbre. | *Río arriba*. Riu *amunt*. | *Más arriba*. Més *amunt*. | *Muy abajo*. Molt *avall*.
- d. »— *Arriba y abajo* se traducen por *amunt* y *avall* cuando indican dirección o situación hacia arriba o abajo, en otro caso se traducen respectivamente por *dalt* y *baix*.
- i. Ej.: *Estábamos arriba*. Érem *dalt*. | *Estaban abajo en el portal*. Eren *baix* al portal
- e. »*Usanse actualmente como sinónimos de *damunt* y *davall*, las voces *sobre* y *sota*; y es de notar que en Barcelona *sota* ha eliminado del todo a *davall*; así, dicese indistintamente *Era damunt* o *Era sobre* (*Estaba encima*), pero no se dice nunca *Davall d'un arbre* (*Debajo de un árbol*) sino *Sota d'un arbre*.
- i. En lo antiguo usáronse *dessus*, *dejus*, *en sus* y *en jus* junto a *damunt*, *davall*, *amunt*, *avall*, y *alt* junto a *dalt*. (Ej.: ... *los qui feyen la guayta alt en lo castell*... Tirant).
- f. »*Dalt* traduce también a la locución adverbial *en lo alto*, y *de dalt*, a la locución *de lo alto*; *dalt de tot* significa *en lo más alto*; *cap-dalt* indica dirección hacia un sitio determinado designado por el adverbio *dalt* (Ej.: *Ja es cap-dalt*. *Ya está subiendo arriba*); *dalt-a-baix*, pron. *daltabaix*, *de arriba abajo*, se aplica a la caída de un grave desde un sitio elevado a otro más bajo y deja muy a menudo de traducirse (Ej.: *Va caure dalt-a-baix* [del balcón]. *Se cayó [del balcón]* [a la calle, a un patio, etc.]); en cambio: *Se'l va mirar de dalt a baix* (*se lo miró de arriba abajo*), pron. *daltabaix*.

- g. »Cerca y *lejos* se traducen respectivamente por *prop* y *lluny*.
- h. »Alrededor se traduce por *al voltant* (ó *entorn*).» (Fabra 1912: §136)

Tal com havíem previst, el nostre autor no explica quina vinculació hi ha entre les preposicions febles (que ja ha tractat, 18) i les fortes (20), de manera que hi ha una successió de paraules soltes. Mirem ara què diu Fabra sobre les preposicions fortes locatives. En la secció següent (§3.3), estudiarem les preposicions *dalt*, *damunt* i *sobre* i, ara, analitzarem si en la citació transcrita hi ha teoria.

Fabra (1912: §136) evita qualificar les paraules estudia: *dins*, *fora*, etc., ¿són preposicions (com diu en l'epígraf §134, ací §3.2.2, 5) o són «adverbis» (com deia en 1891, §2.2, 1)? No hi ha tampoc cap observació sobre si les paraules que tracta estan vinculades a les preposicions locatives que ja ha tractat (les quals serien per a ell les bàsiques: *contra*, *entre*, *cap a*, etc., §3.2.2, 5). La separació entre l'estudi de les preposicions (§132-§134) i l'ús de les preposicions en els circumstancials locatius pareix total.

Notem que un lector precipitat veu moltes expressions teòriques (*preposicions*, *circumstancials*, *preposicions febles i fortes*, *preposicions simples*, *derivades i compostes*) i diversos grups de preposicions; però l'absència de teoria fa que el tractament de les preposicions no continga cap estructura, actuació prou distant de la que hauríem de considerar científica:

- 21. Les preposicions fortes en «els circumstancials de lloc»: anomalies
 - a. ¿Quina vinculació hi ha entre les preposicions febles (*en*, *a*, *per*) i les fortes (*fora*, *prop*, *davant*...)?
 - i. L'absència de definir els conceptes usats (*preposicions febles* i *fortes*) i el valor de les preposicions febles (*en*, *a*, *per*) impedeix contestar a la pregunta.
 - ii. Resultat: els lectors només veuen paraules soltes.

- b. Les preposicions locatives fortes (20) ¿són preposicions (com diu Fabra 1912: §136; ací, §3.2.2, 5) o són «adverbis» (com deia en 1891, §2.2, 1)?
 - i. Les estudia sense dir a quina categoria pertanyen (20).
- c. ¿Quina vinculació hi ha entre les preposicions locatives tractades prèviament (*contra, entre, cap a*, §3.2.2, 5) i les de 20 (*fora, prop, davant...*)?
 - i. El nostre autor no diu res.
- d. L'absència de teoria i de justificacions fa que en el tractament de les preposicions no apareguen estructures.
 - i. Actuació prou separada de la ciència.

3.2.5. Preposicions: adscrites a quatre conceptes diferents

Després de tractar les preposicions fortes locatives sense qualificar-les com a preposicions (com ara *dins* i *fora*, 20a), els lectors troben que Fabra les torna a estudiar (22). Un autor no pot incórrer en repeticions, excepte que les justifiques. ¿Ho fa el nostre autor? Mirem-ho:

- 22. Fabra (1912: §137 α) torna a tractar les preposicions fortes locatives
 - a. «α. Las locuciones prepositivas *dentro de, fuera de, delante de*, etc. Pueden traducirse por *dins de, fora de, davant de*, etc. ó por *dins, fora, davant*, etcétera.
 - i. Ej.: *Detrás de la casa*. Darrera de la casa o Darrera la casa. | *Encima de la mesa*. Damunt de la taula o Damunt la taula. — *Lejos de es siempre lluny de*.»
 - b. »La expresión *a la vora de*, cuando se uasa como preposición, puede reducirse a *vora*. Ej.: *Vora de casa* o *Vora casa* (*Cerca de casa*).
 - c. »El catalán antiguo omite generalmente la preposición *de*: *dins lo port, davant sa senyora, detras la roca, damunt un cavall, davall l'aigua, dessus terra, dejes un arbre*, etc. Asimismo: *davant mi, davant ell*, etc.

- d. »Ante los pronombres personales la lengua moderna exige de (*davant de mi, dins de mi*, etc.), si bien suele reemplazar *de mi, de tu*, etc., por los posesivos correspondientes: *davant meu, darrera nostre, damunt seu, vora teu, al voltant nostre*, etc.»

Primer, Fabra no qualifica teòricament la paraula *dins* (20); ara, diu que *dins de* seria una «locució preposicional». Però eixe nom no és per ell mateix cap justificació. Les operacions que hauria d'haver fet el gramàtic català és definir el concepte *locució preposicional* i justificar per què torna a tractar un conjunt de paraules (com ara *dins*). Però no fa cap de les dos operacions.

¿Quines són les «locucions preposicionals»? Fabra en posa tres (*dins de, fora de, davant de*) i afegix «etcètera», com si fóra obvi per als lectors quines són. Saragossà m'ha observat que el concepte *locució preposicional* és necessari perquè hi han unes construccions formades amb un nom i dos preposicions que, en la comunicació, actuen com si foren preposicions (com ara *al costat de, enfront de*). Ara bé, en *dins de* no hi ha eixa construcció.

Per una altra banda, recordem que, quan Fabra tracta les preposicions locatives que ell considera bàsiques (*contra, segons*, etc.) remet a *dins de, fora de*, etc., sense justificar-ho (§3.2.2, 5c). U espera que ara explicaria quina vinculació hi ha entre els dos grups. En canvi, eixa operació no apareix:

23. Repetició: absència de justificació i de teoria; i aplicació inadequada
- a. Segon tractament de les preposicions fortes locatives (22)
 - i. Fabra no justifica la repetició.
 - ii. Les anomena «locucions preposicionals», concepte que no definix.
 - iii. Quines són: tres exemples (*dins de, fora de, davant de*) i «etc.», com si fóra obvi quines són.
 - b. Causa del concepte *locució preposicional*:

- i. Al costat de les preposicions (*davant, darrere*), hi han construccions formades amb un nom i dos preposicions (*al costat de, enfront de*), les quals actuen com si foren preposicions.
- ii. Però en *dins de* (22a) no hi ha eixa construcció.
- c. En les preposicions locatives que Fabra considera bàsiques (*contra, segons*, etc., §3.2.2, 5c), remet a §137 (*dins de, fora de*, 22), sense justificar-ho.
 - i. Ara, no explica tampoc la vinculació entre els dos grups.

¿Per quin motiu Fabra incorre en les tres o quatre anomalies metodològiques que acabem de descriure (23)? Els lectors ja deuen intuir quina és la resposta: les deficiències de 23 són una conseqüència de substituir un problema real (l'aparició de la preposició *de* després d'una part de les preposicions fortes, *abans d'una hora* contra *durant una hora*, §2.2, 4) per un concepte innecessari per a eixa qüestió, «locució preposicional» (23a-b).

Cal dir que, més amunt, hem vist que Fabra diluïx el problema objectiu darrere d'un altre concepte usat inadequadament: *dins de* seria una «preposició composta» (§3.2.3, 17b). Ara: si primer anomena *dins de* com a «preposició composta» ¿per què ara li adjudica el nom «locució preposicional»? Realment, quan un estudiant veu una tal quantitat d'anomalies es pregunta si els elogis a Fabra com a lingüiste tenen una motivació objectiva.

L'acumulació d'anomalies podria haver afavorit que Fabra incórrega en una afirmació dubtosa: dir que el conjunt de les «locucions preposicionals» (que no ha dit quines són) es podrien usar sense la preposició *de*. Realment, ¿quines parts de la llengua actuen així (si és que n'hi ha alguna)? Des de la Safor, la impressió que tinc és que les preposicions que generen la *de* s'usen amb eixa preposició d'una manera pràcticament sistemàtica. Les excepcions són poques (i en retrocés; parlants d'edat: *dalt l'armari*; jóvens: *dalt de l'armari*).

Per una altra banda, el nostre autor atribuïx al conjunt de la llengua un fet que la major part l'idioma desconeix (canviar *davant de mi* per *davant meu*, Saragossà 2000: §1.4, §7.2.11); en canvi, eixa construcció existix en un cert castellà (*Vi como cayó a un metro mío*, Saragossà 2003: §2.6.2). A més, Fabra ho planteja com si el procés afectara totes les preposicions fortes (22d). Tanmateix, els parlants que diuen *davant meu* ¿diuen *lluny teu*, o *fora teu*?:

24. Causa de les anomalies descrites en 23; més errors (b)

- a. Dilució d'un problema real amb l'expressió «locució preposicional»:
 - i. Aparició de la preposició *de* després d'una part de les preposicions fortes (*abans d'una hora / durant una hora*, §2.2, 4).
 - ii. Més amunt: substitució del problema objectiu pel concepte «preposició composta» (§3.2.3, 17b).
- b. Més errors de Fabra:
 - i. Insinua que el conjunt de la llengua tant diria *dins de casa* com *dins casa* (22a)
 - ii. Atribuïx al conjunt de la llengua un fet privatiu del seu parlar (canviar *davant de mi* per *davant meu*). En canvi, existix en parlars castellans (*delante mío*).
 - iii. A més, l'aplica a totes les preposicions; però **lluny meu*, **fora teu*...

L'absència de teoria i la variació en les qualificacions culmina en el fragment que completa la darrera citació (22). Si observem el principi de 22, trobarem que va encapçalat per la lletra grega alfa, la qual implica que després vindrà la lletra beta; el nostre autor no justifica la partició de §137 en dos parts. I bé, les preposicions fortes locatives apareixen adscrites als adverbis en la segona part de §137 («se emplean como adverbios», 25a):

25. Preposicions fortes locatives com a «adverbis» (Fabra 1912: §137 β)
- «La mayor parte de las voces consignadas en el §136, tanto cuando se emplean como adverbios como cuando se emplean como preposiciones, admiten los prefijos *a-* y *de-*, los cuales no modifican la significación de dichas voces, como lo hace el prefijo *en-*;
 - »así, tenemos *adins, afora, adavant, abaix, adalt, assobre, assota, aprop, defora, dessota, devora*, etcétera (con el mismo valor que *dins, fora, etc.*).
 - »Los adverbios con *a-* son muy frecuentes en Barcelona; en cambio, los con *de-* son en su mayor parte dialectales.
 - »A las expresiones *de dentro, de fuera*, etc. corresponden *de dins, de fora*, etc., y a las expresiones *por dentro, por fuera*, etc., *per dins, per fora*, etc. Notemos las expresiones *de part de dins* (*por dentro = por la parte interior*), *de part de fora, de part davant, de part detràs*, etc.»

Si ara sumem, obtindrem que Fabra atribuïx les preposicions fortes a quatre conceptes diferents (26), i tot això sense definir cap concepte, sense fer cap explicació i sense constatar les seues pròpies variacions en la manera d'anomenar les preposicions fortes:

26. Fabra (1912): quatre noms diferents per a les preposicions fortes (*preposicions compostes, preposicions, locucions preposicionals* i *usos adverbials*); no definix cap concepte, no fa cap explicació ni constata les seues variacions
- Preposicions compostes (*fora de, abans de*, §134; ací, §3.2.2, 5c).
 - Tractant «preposicions», però sense qualificar-les com a *preposicions* (§135; ací, §3.2.4, 20).
 - En §134, tracta un conjunt de preposicions heterogènies com a «compostes» (amb *fora de, abans de*) i remet a «las consignadas en § 137» (ací, §3.2.2, 5c).

- i. Però, quan els lectors van a la remissió, no es troben «preposicions compostes» sinó:
- ii. «locucions preposicionals» (§137 *α*; ací, 22).
- iii. «usos adverbials» («se emplean como adverbios», 137 *β*; ací 25a)

Des del punt de vista de la normativa, la qüestió no és constatar que hi han parts de la llengua que han canviat *dins* per *a dins*, o *fora* per *de fora*. També cal preguntar-se si eixe procés és un guany per a l'idioma o si, per contra, és una complicació innecessària. La resposta pareix òbvia: si *dins* i *a dins*, *fora* i *de fora* tenen el mateix valor; i si les formes *dins* i *fora* deuen ser normals probablement per a tothom, prou que es veu que la forma preferent hauria de ser la simple (*dins*, *fora*), que és també la històrica (i la privativa d'una part de la llengua).

Fabra no elabora cap argumentació, i exclou *de fora*, però no *a dins*. La causa explícita és que les formes que no són pròpies de Barcelona són qualificades com a «dialectals», mentres que les formes de la capital de Catalunya es tracten com a normatives (25c).

Pareix obvi que ens trobem davant d'una ideologia centralista. En eixe marc, és comprensible que Fabra incorpore a la seua gramàtica formes que pareix clar que no poden ser considerades res més que formes locals sense importància, com ara la reducció de *per allà* a *per lla* (que trobarem un poc més avant, 29c):

27. Normativa: tractament de {*dins* / *a dins*}, {*fora* / *de fora*} (25)
 - a. ¿Hi ha un guany o una complicació innecessària?
 - i. Tenen el mateix valor.
 - ii. Les formes *dins* i *fora* deuen ser conegudes de tothom, i una part dels parlants només deuen dir eixes.
 - iii. Formes preferents: les simples, les històriques.
 - b. Fabra: no elabora cap argumentació (25b).
 - i. exclou *de fora*, però no *a dins*.

- ii. Formes de fora de Barcelona: serien «dialectals» (25c).
- c. Ens trobem davant d'una ideologia centralista.
 - i. Efecte: incorporar formes locals intranscendents, com *per allà* > *per lla* (29c).

3.2.6. Tractament dels «adverbis» en Fabra (1912)

Per a acabar d'analitzar l'actuació de Fabra (1912) davant de les preposicions, convé que recordem el marc. El capítol xvii es diu «Determinación circunstancial (Preposiciones y adverbios)». El nostre autor comença per «las preposiciones», concepte a què dedica tres epígrafs (§132-134). Tot seguit, posa el títol «circunstancial de lugar» i, d'una manera explícita o implícita, dedica tres epígrafs més a les preposicions (§135-§137) i u als «adverbis» (§138). Resumim-ho per a que es veja visualment:

- 28. Capítol xvii de Fabra (1912): «Determinación circunstancial (Preposiciones y adverbios)»
 - a. «Las preposiciones»: tres epígrafs (§132-134).
 - b. «Circunstancial de lugar»:
 - i. Tres epígrafs a les preposicions (§135-§137).
 - ii. U als «adverbis» (§138)

Ací tenim què diu el nostre autor sobre els «adverbis»:

- 29. Tractament dels «adverbis» dins dels «circunstancials de lloc» (Fabra 1912: §138)
 - a. «Los principales adverbios de lugar pronominales son: on (ó *aon*) *donde*; — ací* *aquí*, aquí *abí*, allà (y *allí*) *allí*, *allá*; — *ensà* (o *ençà*) y

enllà, que indiquen direcció o situació hacia este o aquel lugar. (Ej.: *Més enllà*. | *Són enllà*); — *dessà** (o *deçà*) *a este lado*, *dellà** *al otro lado*; — *pertot* (*per tot arreu*) *en todas partes*, *enlloc* *en ninguna parte*, *onsevulga** *dondequiera*.

- b. »El adverbio *on* suele pronunciarse *ont* ante vocal. Ej.: *On era?* pron. ontera. [...]
- c. »El adverbio *allà* suprime su *a* detrás de *per*. Ej.: *Corrien per lla*. [...]
- d. »*Los adverbios *ací*, *dessà*, *dellà* y *onsevulga* están en desuso (en Barcelona); el primero ha sido reemplazado por *aquí*.»

Com hem trobat regularment, no apareix la definició dels conceptes (ara, *adverbi*, i també «adverbi pronominal», 29a). Per una altra banda, si el nostre autor acabava de dir que *dins de*, *fora de*, etc. tenen usos adverbials («se emplean como adverbios», 25a), ¿per quin motiu no inclou eixos usos en els «adverbis», contràriament a l'actitud de 1891 (§2.5, 1a)? Sense fer cap definició, el gramàtic barceloní posa tots els usos de *dins*, *fora*, *davant*, «etc.» en les preposicions, però conservant l'expressió «ús adverbial», que no definix. A més, no constata (ni, per tant, justifica) la variació en relació a 1891 (§2.5, 1). Certament, tothom té dret a canviar d'opinió. Però convé constatar i justificar les nostres variacions, operació que no hem trobat fins ara cap volta. I, sobretot, cal definir els conceptes que usem per a que els lectors puguem entendre què diu un autor (en l'exemple, què vol dir que les preposicions o «locucions preposicionals» «se emplean como adverbios», 25a):

30. Anomalies del tractament dels adverbis

- a. Absència de teoria (ara, no definició de *adverbi*, ni de «adverbi pronominal», 29a).
- b. Canvi d'actuació en relació a 1891 (§2.5, 1a):

- i. Fabra no tracta cap preposició dins dels «adverbis», encara que conserva els «usos adverbials» de les preposicions (25a).
- c. No constata la variació ni, en conseqüència, la justifica.
 - i. És l'actuació constant que hem trobat fins ara.

3.2.7. Síntesi de les preposicions i els adverbis

Mirem si podem fer una síntesi dels problemes descrits, sempre en la perspectiva de l'estudi de les preposicions *dalt*, *damunt*, *sobre* i *amunt*. Deixant de banda els fets que no hi ha teoria (§3.2.3, 17a; §3.2.6, 30a) i que l'autor no explica ni justifica les seues pròpies variacions (a voltes dins d'una obra, §3.2.5, 24a), hem trobat un canvi positiu en relació a la gramàtica de 1891: posar les preposicions davant dels adverbis, fet que permet evitar l'anomalia de voler estudiar les preposicions fortes (*dins*, *prop*, *davant*) abans que les febles (*en*, *a...*).

El factor més negatiu és l'absència d'estructures semàntiques. Eixe efecte final és el resultat de quatre factors: la indefinició dels grups de preposicions (§3.2.3, 17a; §3.2.5, 23); el fet que Fabra no relaciona els grups (febles i fortes; fortes i locatives..., §3.2.4, 19a-b, 21); l'absència d'ordenar les preposicions dins de cada grup (amb criteris, naturalment); i definir les preposicions «traduint-les» del castellà.

De cara a la posterioritat, són negatives les seues classificacions de les preposicions (simples, compostes, derivades; locucions preposicionals), ja que a més d'indefinides no aporten factors per a estudiar les preposicions del català (§3.2.3, 13; §3.2.5, 23).

En una tal buidor teòrica, apareixen errors, com ara considerar com a preposicions fortes bàsiques preposicions secundàries (*segons*, *contra...*, §3.2.2, 5; §134 de Fabra). Les preposicions fortes bàsiques (*fora*, *prop*, *davant...*) arriben més tard, en l'estudi dels circumstancials locatius (§3.2.4, 20; §136 de Fabra). En eixe marc, *sobre* apareix abans que *dalt* i *damunt*.

L'absència de teoria permet que Fabra (1912) relacione les preposicions fortes locatives (*dins, prop, davant*) amb quatre conceptes diferents (*preposicions, preposicions compostes, locucions preposicionals* i *usos adverbials*, §3.2.5, 26). En la normativa lingüística, no hem trobat aplicacions de criteris. La falta de principis de la normativa impediex seleccionar adequadament les paraules que tractem (§3.2.3, 16). No hem vist tampoc argumentacions per a simplificar les formes d'una paraula. Eixa absència facilita l'aparició d'una ideologia centralista (*a fora, sí; de fora, no*; §3.2.5, 27):

31. Marc general: absència de teoria i de constatar i justificar les variacions (a voltes, dins d'una obra, §3.2.5, 24a)
 - a. Tèrmins teòrics que no definix: *preposició (feble i forta; simple, composta i derivada*, §3.2.3, 17a; *locució preposicional*, §3.2.5, 23; *adverbi*, §3.2.6, 30a).
 - i. Definició de cada preposició: «traduïx» des del castellà (§3.2.1, 4, i altres).
 - b. Variació positiva en relació a 1891: posa les preposicions davant dels adverbis (§3.2.1, 1).
 - i. Fa començar per les preposicions bàsiques (les «febles»).
 - c. Factor més negatiu: no hi ha cap estructura semàntica. Causes:
 - i. Indefinició dels grups de preposicions (§3.2.3, 17a).
 - ii. No relacions entre els grups (§3.2.4, 19a-b, 21).
 - iii. No orde dins de cada grup (amb criteris).
 - iv. Definició de cada preposició «traduint-la» del castellà.
 - d. Factor negatiu per a la posterioritat: classificacions de les preposicions (simples, compostes, derivades; locucions).
 - i. A més d'indefinides, no aporten factors per a estudiar les preposicions del català (§3.2.3, 13; §3.2.5, 23).
 - e. Tres errors facilitats per la buidor teòrica:

- i. Considerar com a preposicions fortes bàsiques paraules secundàries (*segons, contra...*, §3.2.2, 5-6; §134 de Fabra).
- ii. Preposicions fortes bàsiques: no apareixen fins a l'estudi dels circumstancials locatius (§3.2.4, 20; §136 de Fabra).
- iii. La preposició *sobre* va davant de *dalt* i *damunt*.
- f. Adscripció de les preposicions fortes locatives a quatre conceptes (§3.2.5, 26):
 - i. *preposicions, compostes, locucions i usos adverbials*
- g. En la normativa lingüística, no hem trobat ni argumentacions ni aplicacions de criteris (§3.2.3, 17e; §3.2.5, 27).
 - i. Ha aparegut una ideologia centralista (3.2.5, 27).

3.3. ESTRUCTURA SEMÀNTICA DE DALT, DAMUNT I SOBRE

3.3.1. Les preposicions sobre i sota

Hem comentat que, com a conseqüència de tractar malament el concepte *preposició composta*, Fabra considera preposicions fortes secundàries (*segons, contra...*) com a bàsiques (§3.2.2, 5-6), de manera que estudia *sobre* abans que *dalt* i *damunt*. Això comporta que la primera informació que es troben els lectors afecta les preposicions *sobre* i *sota*:

1. Primeres preposicions estudiades com a conseqüència de no tractar bé el concepte *preposició composta* (§3.2.2, 5-6): *sobre* i *sota* (Fabra 1912: §134)
 - a. «Las preposiciones simples *contra* (*contra*), *entre* (*entre*), *segons* (*según*), *sense* (o *sens*; *sin*), *sobre*, *sota* (ó *sots*; *bajo*), *ultra* (arcáico, *además de*)»
 - b. «Sobre. Ej.: Tres graus sobre zero. *Tres grados sobre cero*. Cuando equiva-le á *acerca de*, suele tomar la forma *sobres*: Parlàvem *sobres* això.

- c. »**Sota. Ej.: Un grau sota zero. *Un grado bajo cero*. Sots es arcàico. (Corresponde á *so* en las locuciones sots pena *so pena*, sots color *so color*, *so pretexto*, sots mantell *so capa*). — Constituye un castellanismo la substitució, hoy muy frecuente, de sota por baix. Ej.: Tres graus baix zero. | Baix la presidència de... Debe decirse: Tres graus sota zero. | Sota la presidència de...»

La primera pregunta que es fa un lector reflexiu és què signifiquen *sobre* i *sota*. En canvi, el nostre autor no intenta contestar a eixe interrogant, potser per una causa general i per factors que hem deduït en la seua gramàtica de 1891. La causa general és que Fabra no definix el valor de cap preposició en la gramàtica de 1912, ni feble ni forta (com ara en la citació de 1, que conté les preposicions *sobre* i *sota*).

Mirem les raons de 1891. Sabem que ell no constata l'empobriment del seu parlar (ús de *sobre* amb el valor *damunt*, §2.3.4, 14) ni informa de l'ús de *sobre* amb el valor de *dalt* (§2.3.4, 15). També sabem que tant en 1891 com en 1912 «traduïx» des del castellà. Si ho unim tot, farem esta deducció: sense haver definit *sobre* i *sota* (ni cap preposició), Fabra comença a parlar d'usos particulars, que presenta com a evidents: la construcció del castellà *tres grados sobre cero* seria en català *tres graus sobre zero* (1b):

2. Causes inicials de l'actuació de Fabra

- a. No definir el valor de les preposicions en la gramàtica de 1912.
 - i. En 1, no hi ha cap definició.
 - ii. Conté les preposicions *sobre* i *sota*.
- b. 1891: no constata l'empobriment del seu parlar:
 - i. ús de *sobre* amb el valor *damunt* (§2.3.4, 14)
 - ii. ús de *sobre* amb el valor de *dalt* (§2.3.4, 15)

- c. Tant en 1891 com en 1912, «traduïx» des del castellà.
- d. Efecte: sense haver definit cap preposició, parla d'usos particulars, que presenta com a evidents:
 - i. *tres grados sobre cero és tres graus sobre zero* (1b)

No dubte que tant en castellà com en català hi hagen parlants que diguen *sobre cero / sobre zero*. Però, si Fabra haguera partit dels parlants que diferencien les preposicions *dalt*, *damunt* i *sobre*, potser hauria dubtat de la seua deducció. En efecte, a pesar que el castellà diu (o pot dir, 4b) *tres grados sobre cero* ¿quants parlants deuen dir *tres graus per damunt de zero*? De valencians, crec que molts. En el cas que passem del valencià popular a la llengua dels llibres, trobarem que, segons el «google», hi han 30.000 exemples de *sobre zero* i 5.000 de *per damunt de zero*, molts dels quals són de llibres de ciència:

- 3. Parlants que diferencien *dalt*, *damunt* i *sobre*
 - a. A pesar del castellà *sobre cero*, molts diuen *tres graus per damunt de zero*
 - b. També en la llengua escrita. Dades del «google»:
 - i. 30.000 exemples de *sobre zero*
 - ii. 5.000 de *per damunt de zero*, molts de llibres de ciència.

Per a deduir quin grau de raó tenen els parlants, lligarem caps. Quan volem expressar la temperatura, indiquem un fet purament físic: a on arriba una línia en un vidre ple de ratlletes i números. La successió de possibilitats l'expressem amb *per*; i, com que cada ratlla està immediatament a la part superior d'una altra ratlla, la preposició *damunt* és adequada. Si ara sumem els dos factors, obtenim *per damunt*.

Com que el contingut semàntic de *arriba*, *encima* i *sobre* és igual en castellà, resulta que és igual de coherent *por encima de* que *per damunt de*. És a

dir, l'argumentació anterior també és aplicable a les preposicions del castellà *por* i *encima*. Això explica que el «google» continga el doble d'exemples de *por encima de cero* que de *sobre cero* (4b). Certament, el castellà llibresc deu afavorir *sobre cero*, com mostra el fet que el tractament de les preposicions que fa Alarcos Llorach (1994) no té en compte *arriba* ni *encima* (4c). Però eixe empobriment deu ser estrany al castellà popular (a tot o a una part) que deu fer prevaldre *por encima de*:

4. Coherència de l'actuació dels qui diuen *per damunt de zero*
 - a. Temperatura: expressió d'un fet físic (un línia paral·lela a una successió de ratlletes i números).
 - i. Successió de possibilitats: la indiquem amb *per*.
 - ii. Cada ratlla: es troba a la part immediatament superior d'una altra, fet que implica la preposició *damunt*.
 - iii. Suma dels dos factors: *per damunt*.
 - b. Castellà llibresc: *sobre cero*; castellà popular: *por encima de*. Dades del «google»:
 - i. *sobre cero*: 163.000
 - ii. *por encima de cero*: 309.000
 - c. Alarcos Llorach (1994: §289) ignora les preposicions *arriba* i *encima*:
 - i. «Las preposiciones *a, contra, de, desde, hacia, hasta, para, por* se agrupan por un rasgo dinámico común que permite aplicarlas a referencias en que interviene el movimiento (físico o figurado).
 - ii. »En cambio, las preposiciones *ante, bajo, con, en, contra, sin, sobre, tras* se utilizan indiferentemente para nociones estáticas o dinámicas.
 - iii. »Las otras ocho preposiciones que pueden sugerir o no relación estática se dividen en dos grupos:
 - iv. »cuatro de ellas (*ante, tras, bajo, sobre*) muestran situación bien definida y concreta, oponiendo en dos parejas la dimensión horizontal y vertical (*ante la puerta / tras la puerta; sobre la puerta / bajo la puerta*);

- v. »las otras cuatro (*con, en, entre, sin*) señalan la situación más imprecisamente: el rasgo de compañía o concomitancia (positivo en *con*, negativo en *sin*) separa estas dos preposiciones de *en* y *entre*, las cuales difieren porque la segunda, dentro del rasgo de imprecisión. implica límites de la situación (compárense: *agua con gas / agua sin gas; tener en mano / tener entre manos*).»

Tornem a Fabra. El nostre autor no degué deduir de quina manera tan simple (i tan coherent) actuen espontàniament els parlants que diferencien *dalt*, *damunt* i *sobre*. A partir d'eixa limitació, voldria trobar diferències amb el castellà. La perspectiva poc ampla que tenia dificultat que afavorira la preposició que llanguia en el català oriental i en el valencià (*per damunt de zero / per davall de zero*), on tant *damunt* com *davall* són formes diferents de les que té el castellà (*encima / debajo*). A la vista que per a ell no tindria cap implicació negativa el fet que *sobre* es menjara *dalt* i *damunt*, l'evolució paral·lela era que *sota* fera desaparèixer *baix* (i *davall*, ja agònica en una part de la llengua).

Òbviament, proposant canviar *baix zero* per *sota zero*, ens diferenciàvem del castellà *bajo cero*. Però és igual de clar que la proposta de Fabra fa que coincidim en la part superior (*sobre zero = sobre cero*). En canvi, hem notat que en l'altra parella variem en les dos formes. I, sobretot, la proposta de Fabra partix d'una supeditació al castellà llibresc (4b-c), a on hi ha un empobriment estructural (substitució de *arriba* i *encima* per *sobre*). En resum:

5. Recórrer a *per damunt de zero*: més coherent i més diferent
 - a. Actuació autònoma del castellà llibresc:
 - i. Potenciar *per damunt de zero / per davall de zero*
 - ii. Dos diferències: {*damunt / encima*} i {*davall / debajo*}
 - b. Proposta de Fabra (*sobre zero / sota zero*):
 - i. Es supedita a l'empobriment del castellà llibresc, que també tendix a reduir les sis preposicions a dos (4c).

- ii. Només una diferència: {*sota / bajo*}; {*sobre = sobre*}

Pel que fa l'exemple de *bajo la presidencia de*, Saragossà m'ha comentat que, en la llengua viva, no imitem un altre ús del castellà llibresc (el qual usa *bajo* sovint). Contra la creença que la llengua que parlem estaria plena de castellanismes, resulta que recorrem a una construcció diferent; en (6a), n'hi han tres exemples.

En eixa qüestió, Fabra torna a actuar com en la temperatura: es separa superficialment d'un cert castellà (canvi de *bajo* per *sota*); però manté la supeditació profunda: la semàntica, la que deriva del valor de les paraules implicades, que formen una estructura:

6. Castellà llibresc: ús incoherent de *bajo*. Valencià popular: no ho imita
- a. Divergència entre el valencià popular i un cert castellà
- i. {*Això va passar en temps de Jaume I / Eso pasó bajo el reinado de Fernando II*}
 - ii. {*Parlem des de punts de vista diferents / Bajo mi punto de vista, no es así*}
 - iii. {*Segons la meua opinió, no tens raó / Bajo mi opinión, no tienes razón*}
- b. Fabra: seguí l'actuació de la temperatura (*bajo cero = zota zero*)
- i. Diferenciació superficial (*bajo / sota*, 1c).
 - ii. Però manteniment de la construcció del castellà llibresc.

En el detall de la forma *sobres* (*parlar sobres un tema*, 1b), en el cas que eixa forma estiguera estesa per la major part de la llengua tindriem la mateixa evolució que en *mentre > mentres* i altres paraules. Però, si consultem el DCVB, no trobarem cap exemple de *sobres*, ni apareix la pronúncia. Eixes absències fan pensar en una variació recent i poc estesa:

7. La forma *sobres* (en *parlar sobres un tema*)

- a. Si estiguera estesa, seria coherent (com en *mentre > mentres*).
- b. És absent del DCVB.
 - i. Podria ser una variació recent i poc estesa.

Resumim. En Fabra (1912) convergixen tres factors negatius: no definix el valor de cada preposició; considera com a bàsiques preposicions fortes secundàries (posa *sobre* per davant de *dalt* i *damunt*); i no exposa que en una part del català oriental hi ha una tendència a reduir el trio *dalt*, *damunt* i *sobre* a una sola preposició (evolució que també existix en un cert castellà, 4c). Eixos tres fets varen permetre que Fabra pensara que proposar *sota zero* i *sota la presidència* seria diferenciar-se clarament del castellà. En canvi, la seua proposta real tenia dos característiques bàsiques: en primer lloc, afavoria un empobriment estructural (reduir les tres preposicions *dalt*, *damunt* i *sobre* a una); en segon lloc, es supeditava a un castellà llibresc, poc coherent en general (*bajo cero*) i alguna volta vinculat a una ideologia dubtosa (poc natural, tirant a coenta, 6a):

8. Recapitulació de Fabra (1912) davant de *sobre* i *sota*

- a. Tres factors en contra:
 - i. Pobresa teòrica (no definix el valor de cada preposició).
 - ii. Orde inadequat (considera com a bàsiques preposicions fortes secundàries; *sobre* per davant de *dalt* i *damunt*).
 - iii. En part del català oriental: tendència a reduir *dalt*, *damunt* i *sobre* a una preposició.
- b. Un efecte: *sota zero* i *sota la presidència* implicarien diferenciar-se clarament del castellà. Però la realitat era diferent:
 - i. Fabra afavoria un empobriment estructural (a.iii).
 - ii. Es supeditava a un castellà llibresc, poc coherent (*sobre zero*, 4a-b) i poc natural (*sota el regnat*, 6a).

3.3.2. Orde en l'estudi de *dalt* / *damunt* / *amunt* / *sobre* / *sus*

Després d'haver tractat en primer lloc preposicions fortes secundàries (Fabra 1912: §134), quan el nostre autor arriba als circumstancials de lloc s'encara a les preposicions fortes realment importants: *dins*, *prop*, *davant*... (Fabra 1912: §136-§137). Més *amunt* (§3.2.4, 20), hem vist el conjunt de la informació i, ara, haurem d'anàlitzar cada parella de paraules (*{dalt / baix}*, *{damunt / davall}*, *{amunt / avall}*), més dos paraules desaparegudes (*{sus / jus}*). Dedicaré una secció a *dalt* i *damunt* (la resta de §3.3), una a *amunt* i semblants (§3.4) i un apartat d'una secció a *sus* i *jus* (§3.4.3).

Per a reeixir en l'objectiu, la primera pregunta que ens hem de fer és en quin orde hem d'estudiar les paraules dites. Si la preposició *dalt* ('a la part superior') és la hiperònima de *damunt* ('a la part immediatament superior'), és obligatori tractar primer la més simple (la hipernònima, *dalt*). Per una altra banda, la immensa majoria de preposicions fortes tenen un valor estàtic, fora del moviment (§3.2.3, 12a-b). Com que la posició estàtica és més simple que el moviment, haurem de tractar *dalt* i *damunt* abans que *amunt*. Si ara tenim en compte que les paraules *dalt*, *damunt* i *amunt* tenen un valor concret i que *sobre* el pot tindre abstracte (*parlar sobre un tema*), convindrem que el món concret és més simple que l'abstracte. Finalment, convé estudiar l'estructura semàntica actual abans d'intentar comprendre per què les paraules *sus* i *jus* han desaparegut:

9. Orde en l'estudi: *dalt* / *damunt* / *amunt* / *sobre* / *sus*. Causes

- a. *dalt* / *damunt*
 - i. La hiperònima abans que la hipònima.
- b. *dalt*, *damunt* / *amunt*
 - i. Primer, les estàtiques (més simples); després, les dinàmiques (més complicades).
- c. *dalt*, *damunt*, *amunt* / *sobre*
 - i. Les concretes abans que les abstractes.

- d. dalt, damunt, amunt, sobre / sus
- i. Primer: l'estructura semàntica actual (*dalt, damunt, amunt, sobre*); en acabant, les paraules mortes (*sus i jus*).

L'absència de teoria (i de reflexió teòrica) facilita que Fabra practique un orde poc coherent. Després de començar per *sobre* i *sota* (§3.3.1), no segueix per les preposicions concretes fonamentals (*dalt / baix*), sinó per les secundàries (*damunt / davall*), les quals fa seguir de *amunt* i *avall*. L'única posició adequada és la de les paraules mortes, que posa al final (10e):

10. Orde que practica Fabra (1912): *sobre / damunt / amunt / dalt / sus*
- a. Primeres: *sobre* i *sota*
- b. Segones: *damunt, davall*.
- c. Terceres: *amunt, avall*
- d. Quartes: *dalt, baix*.
- e. Finals: *sus* i *jus*.

En la resta de l'anàlisi de Fabra, convé seguir l'orde coherent per a simplificar l'estudi. Com ja he dit, més amunt (§3.2.4, 20) estan reproduïdes les paraules completes del nostre autor, que convé rellegir per a tindre en la ment quin és el camí que seguix.

3.3.3. Les preposicions dalt i baix

¿Què diu Fabra sobre el valor de les preposicions *dalt* i *baix*? Pràcticament, res: que són la traducció de *arriba* i *abajo*. Notem que eixa afirmació implica que la construcció *arriba de mi casa* «es traduiria» per *dalt de ma casa*, de la mateixa manera que *abajo de mi casa* seria *baix de ma casa*:

11. Informació que Fabra (1912: §136) dóna sobre *dalt* i *baix*
- a. «*Arriba y abajo* [...] se traducen respectivamente por *dalt* y *baix*.
 - i. Ej.: *Estábamos arriba*. Eren *dalt*.|
 - ii. *Estaban abajo en el portal*. Eren *baix* al portal.»
 - b. Implicació:
 - i. *Arriba de mi casa* / *Dalt de ma casa*
 - ii. *Abajo de mi casa* / *Baix de ma casa*

En les classes, Saragossà insistix que la part més difícil d'una anàlisi és mirar si hi han propietats que l'autor no diu i hauria d'haver dit. Eixa observació té ara aplicació. Fabra no fa una operació crucial: relacionar el valor de *dalt* amb el de *damunt* i amb el de *sobre* per a intentar deduir quina estructura semàntica formen. Si reflexionem sobre com parlem (en qualsevol part de la llengua), trobarem que hi han indicis que fan pensar en una estructura. Així, és tan corrent l'oració *Deixa-ho damunt de la taula* com inexistent és *Deixa-ho *dalt de la taula*. Semblantment, qualsevol valencià pot dir l'oració *Viuen dalt de ma casa*. En canvi, no he sentit mai *Viuen *damunt de ma casa*. En tercer lloc, no hi ha ningú que expresse la idea de *parlar sobre un tema* recorrent a les preposicions *dalt* (*Parlar *dalt d'un tema*) ni a *damunt* (*Parlar *damunt d'un tema*).

La proposta feta sobre el valor d'eixes paraules (§2.3.4, 13) justifica com parlem: només podem deixar coses en la part immediatament superior de la taula perquè altrament cauen. En canvi, quan algú viu *dalt* d'una casa no té per què estar en contacte amb la part immediatament superior. Finalment, si *dalt* i *damunt* són preposicions només concretes resultarà que no es podran aplicar al món abstracte (*parlar sobre un tema*, a on *sobre* significa 'al voltant de + acostament').

La recerca de l'estructura semàntica hauria permés que Fabra s'encarara a unes altres preguntes: la diferència que hi ha entre *dalt* i *damunt* ¿enriqueix la llengua o li fa mal? Si aporta una distinció, caldria oposar-se a l'ús de *sobre* amb el valor de *damunt* (*Els papers estan sobre la taula*) i amb el valor de *dalt* (*Viuen a sobre*), ja que eixa actuació empobrix la llengua:

12. Absència: no contrastar *dalt*, *damunt* i *sobre* per a deduir si formen una estructura semàntica (exposada ací en §2.3.4, 13)

a. Indicis

- i. *Deixa-ho damunt de la taula / Deixa-ho *dalt de la taula*
- ii. *Viuen dalt de ma casa / Viuen *damunt de ma casa*
- iii. *Parlar sobre un tema / Parlar *dalt d'un tema / Parlar *damunt d'un tema*

b. Efectes:

- i. No adonar-se que usar *sobre* amb el valor de *dalt* i de *damunt* fa que la llengua perda distincions.

L'absència teòrica d'un factor central (12) contrasta amb el fet que Fabra tracta molts detalls (13a). Notem que, si no ens encarem als factors teòrics fonamentals (valor bàsic de cada preposició i estructura que formen, 12), serà ben difícil poder explicar detalls secundaris (ni serà fàcil que les particularitats considerades siguen pertinents):

13. Sense tractar el cor teòric (12), ¿podem aclarir detalls secundaris?

a. Presència de detalls poc significatius

- i. «*Dalt* traduce también a la locución adverbial *en lo alto*, y *de dalt*, a la locución *de lo alto*; *dalt de tot* significa *en lo más alto*; *cap-dalt* indica dirección hacia un sitio determinado designado por el adverbio *dalt* (Ej.: *Ja és cap-dalt. Ya está subiendo arriba*); *dalt-a-baix*, pron. *daltal baix*, *de arriba abajo*, se aplica a la caída de un grave desde un sitio elevado a otro más bajo y deja muy a menudo de traducirse (Ej.: *Va caure dalt-a-baix [del balcó]. Se cayó [del balcón]* [a la calle, a un patio, etc.]); en cambio: *Se'l va mirar de dalt a baix* (*Se lo miró de arriba abajo*), pron. *dalabaix*.» (Fabra 1912: §136)

- b. Observació metodològica:
 - i. Si no definim els factors teòrics fonamentals, és difícil explicar detalls secundaris (o saber si són pertinents).

Mirem si la previsió es materialitza. No crec que cap parlant imite les construccions del castellà *en lo alto* i *de lo alto*, no debades expressem eixes nocions amb més poques paraules: *Està dalt de la muntanya / De dalt, es veu tota la plana*. No sé si una gramàtica deu tractar uns detalls com els comentats, i més tenint en compte que el castellà també deu poder usar la preposició *arriba* (*Està arriba de la muntanya / De arriba, se ve tota la llanura*). En definitiva, ¿quins castellanoparlants diuen *en lo alto* i *de lo alto*, la gent plana del carrer o els qui es pensen que el castellà ha fet una creació genial en això que anomenen «*lo neutro*», de manera que substituïxen construccions tan normals com *en l'escriptura* per la construcció excèntrica *en lo escrito*?

Pel que fa a la construcció «cap-dalt», és una manifestació d'un fet general que Fabra (1912) no tracta: la possibilitat de combinar dos preposicions quan el seu contingut semàntic és compatible (14a); en eixe marc, *cap a dalt* no té cap particularitat:

- 14. Fet teòric important que no he vist tractat en Fabra (1912)
 - a. Quan hi ha compatibilitat semàntica, és factible combinar dos preposicions: tres exemples diferents:
 - i. *Va per davant*
 - ii. *Des de davant, no es veia el final*
 - iii. *El trobaràs cap a davant de la manifestació*
 - b. La construcció *cap a dalt* és una manifestació més.

Sobre «daltabaix», convé notar que no és cap construcció regular de la llengua. La construcció regular és *Mirar una cosa de dalt a baix, completament*, com Fabra mateix diu al final del paràgraf. Si un parlar ha eliminat la preposició *de*

en la construcció *de dalt a baix*, no per això els altres han d'imitar la construcció irregular. Quant a *Va caure dalt-a-baix [del balcó]*, «dalt-a-baix» no es tradueix al castellà per la mateixa raó que jo no entenc quina funció comunicativa hi fa. De fet, no entenc l'oració.

Resumim. El nostre autor no s'encara a la qüestió teòrica cabdal (definir *dalt*, *damunt* i *sobre*, i mirar si formen una estructura semàntica, 12). En canvi, s'encara a qüestions secundàries (13a), les quals o bé no es tracten bé (com la possibilitat de combinar preposicions, 14), o bé són poc pertinents (i una part de les qüestions estan descrites d'una manera poc adequada).

3.3.4. Les preposicions *damunt* i *davall*

L'absència de reflexió sobre el valor de *sobre* (§3.3.1) i *de dalt* (§3.3.3) fa sospitar que el nostre autor no tractarà tampoc el valor de *damunt*. En efecte, només dóna la «traducció» des del castellà. Convé remarcar que, si *encima* i *debajo* «es traduïxen» per *damunt* i *davall*, haurem de sospitar que l'estructura semàntica de les dos llengües és la mateixa. Eixe marc teòric justifica que la llengua popular actue de la mateixa manera en l'expressió de la temperatura: *tres graus per damunt de zero* i *tres grados por encima de cero* (§3.3.1, 3-4):

15. Informació que Fabra (1912: §136) dóna sobre *damunt* i *davall*
- a. «*Encima* y *debajo* se traducen respectivamente por *damunt* y *davall* [...]»
 - i. Ej.: *Está encima de la mesa*. Es *damunt* de la taula.»
 - b. Implicació: les dos llengües deuen haver desplegat la mateixa estructura semàntica.
 - i. Corroboració en l'expressió popular de la temperatura (*per damunt de / por encima de*, §3.3.1, 3-4).

Hi ha un detall que afecta directament la normativa. Fabra afegix una nota en què diu que el parlar de Barcelona usa *sobre* amb el valor de *damunt*, i que *davall* ha desaparegut (16a). Davant d'eixa evolució, el nostre autor hauria d'haver aplicat criteris per a deduir si el procés és positiu o si és negatiu. Però, com en els casos anteriors (§3.2.3, 16; §3.2.5, 27), no elabora cap argumentació. No cal dir que, si Fabra haguera definit el valor de cada preposició i haguera deduït que formen una estructura semàntica, hauria pogut argumentar fàcilment que els fets d'usar *sobre* amb el valor de *damunt* i haver eliminat *davall* comporten un empobriment:

16. Normativa. En Barcelona, *sota* ha «eliminat» *davall*; i *sobre* = *damunt*
 - a. «Usanse actualmente como sinónimos de *damunt* y *davall*, las voces *sobre* y *sota*; y es de notar que en Barcelona *sota* ha eliminado del todo á *davall*; así, dícese indistintamente *Era damunt* o *Era sobre* (*Estaba encima*), pero no se dice nunca *Davall d'un arbre* (*Debajo de un árbol*) sino *Sota d'un arbre*.» (Fabra 1912: §136)
 - b. ¿És positiu, és negatiu? Com en els casos anteriors (§3.2.3, 16; §3.2.5, 27), no aplica criteris ni elabora cap argumentació.
 - i. La definició de cada preposició hauria mostrat que hi ha un empobriment.

Si ara girem els ulls cap a la gramàtica de 1891, constatarem que moltes idees es mantenen. En les dos gramàtiques, Fabra concep *sobre* i *sota* com a «encima, debajo» (§2.3.4, 14), no veu com a un empobriment el fet d'usar *sobre* amb el valor *damunt* (§2.3.4, 16) i seguix sense informar que el parlar de Barcelona també usa *sobre* i *sota* amb el valor de *dalt* i *baix* (§2.3.4, 15). Entre 1891 i 1912, l'única variació és constatar que *sota* hauria «eliminat» *davall* (§2.3.2, 9 i 10):

17. Les idees de Fabra (1912) són semblants a les de 1891
 - a. Tres coincidències:

- i. Les preposicions *sobre* i *sota* com a «encima, debajo» (§2.3.4, 14; ara, 16a)
 - ii. No interpreta que hi ha un empobriment (§2.3.4, 14; ara, 16a)
 - iii. No informa que el parlar de Barcelona també usa *sobre* i *sota* amb el valor de *dalt* i *baix* (§2.3.4, 14).
- b. Variació: constata que *sota* hauria «eliminat» *davall* (§2.3.2, 9 i 10; ara, 16a)

3.3.5. Síntesi de les preposicions de superioritat (dalt...)

Mirem les característiques bàsiques del tractament que va fer Fabra (1912) de les preposicions de superioritat (*dalt*, *damunt*, *sobre*). Per errors que hem tractat en la secció anterior (§3.2.7, 31e), les preposicions *sobre* i *sota* apareixen abans que *dalt*, *baix*, *damunt* i *davall*, com si foren la parella bàsica de la llengua. Eixa anomalia, més no definir el valor de les paraules i no ser conscient de l'estructura que formen *{dalt, damunt, sobre}* ni ser conscient de l'evolució de Barcelona (reducció de *dalt*, *damunt* i *sobre* a *sobre*) farien que el nostre autor, sense haver definit *sobre* i *sota* (ni cap preposició), focalitze usos particulars, que presenta com a evidents (la construcció del castellà *tres grados sobre cero* seria en català *tres graus sobre zero*, §3.3.1, 1b). En eixe marc, busca diferenciacions puntuals amb un castellà de llibres (que també redueix *arriba*, *encima* i *sobre* a *sobre*, §3.3.1, 4c).

Però, paradoxalment, el fet de no tindre en compte els parlants que diferencien *dalt*, *damunt* i *sobre* va fer que Fabra, en compte d'apartar-se del castellà, es supeditara a un model que té tres característiques: ser poc coherent, ser empobridor i ser poc natural. La construcció més coherent és *per damunt de zero* (§3.3.1, 3-4); i la més natural és *mirar des d'una perspectiva* (§3.3.1, 6). A més, la diferenciació formal que aconseguia Fabra (una: *sota zero* / *bajo cero*) és més reduïda que la del sistema coherent (dos: *{per damunt / por encima}* i *{per davall / por debajo}*, §3.3.1, 5). El sistema més coherent encara té un altre avantatge:

contribuir a recuperar una preposició perduda en el català oriental i (pràcticament) en valencià (*davall*).

La veritat és que l'absència de teoria fa que el conjunt de les paraules estudiades (*dalt*, *damunt*, *amunt*, *sobre* i *sus*) aparega poc ordenat (§3.3.2, 10). Després d'exposar quines propietats d'eixes paraules determinen l'orde adequat (§3.3.2, 9), hem vist que Fabra només diu de *dalt* i *baix* i *damunt* i *davall* a quines paraules del castellà corresponen (§3.3.3, 11; §3.3.4, 15). La perspectiva teòrica tan pobra impediex deduir que les paraules que tractem formen una estructura semàntica, com ja fa intuir la impossibilitat de dir *Deixa-ho *dalt de la taula / Viudre *damunt de ma casa / Parlar *dalt d'un tema / *damunt d'un tema* (§3.3.3, 12). Per una altra banda, les equivalències del castellà permeten fer una deducció que el nostre autor no fa: l'estructura semàntica de les dos llengües deu ser la mateixa (§3.3.4, 15b). Les diferències (profundes) no estan en l'estructura semàntica, sinó en les formes que expressen cada valor (tema que encara no hem tractat).

El fet de no encarar-se a les propietats fonamentals té l'efecte negatiu de fixar-se en detalls secundaris. Ara bé: si no entenem les propietats bàsiques d'una paraula difícilment entendrem qüestions secundaris (§3.3.3, 13). En la normativa, el nostre autor segueix sense aplicar criteris i sense argumentar, absències que impediexen que fonamente les seues propostes (§3.3.4, 16). Per una altra banda, hem mostrar que les idees bàsiques de Fabra sobre les paraules que estudiem són molt semblants en 1891 i en 1912 (§3.3.4, 17), fet que comença a justificar la necessitat d'estudiar bé la primera gramàtica del nostre autor:

18. Síntesi del tractament de *dalt*, *damunt* i *sobre*

- a. Les preposicions *sobre* i *sota* apareixen abans que *dalt*, *baix*, *damunt* i *davall*, com si foren la parella bàsica.
 - i. Causa: errors (exposats en §3.2.7, 31e).
 - ii. No definix el valor de *sobre* ni el de *sota* (§3.3.1, 1-2).
 - iii. Focalitza usos particulars, que presenta com a evidents (seria *quatre graus sobre zero = sobre cero*).

- b. Fabra busca diferenciacions puntuals amb el castellà en *sobre* i *sota*; però, paradoxalment, acaba supeditant-s'hi. Causes:
- i. L'orde anòmal (*a*), no definir el valor de les paraules, no ser conscient de l'estructura que formen {*dalt*, *damunt*, *sobre*} ni ser conscient de l'empobriment de Barcelona (reducció a *sobre*), com un cert castellà (§3.3.1, 4c).
 - ii. No tindre en compte com parla qui diferencia *dalt*, *damunt* i *sobre* (*per damunt de zero*, §3.3.1, 3-4; *mirar des d'una perspectiva*, §3.3.1, 6).
 - iii. Diferenciació de Fabra: una (*sota zero / bajo cero*); popular: dos (*per damunt / por encima*) i (*per davall / por debajo*), §3.3.1, 5).
 - iv. Un altre avantatge del sistema més coherent: contribuir a recuperar *davall* en el català oriental i en valencià.
- c. Paraules estudiades (*dalt*, *damunt*, *amunt*, *sobre* i *sus*): apareixen prou desordenades per l'absència de teoria (§3.3.2, 10).
- i. Quines propietats determinen l'orde (§3.3.2, 9).
- d. De {*dalt / baix*} i {*damunt / davall*}: la correspondència amb el castellà (§3.3.3, 11; §3.3.4, 15). Efectes de la pobresa teòrica:
- i. No deduir quina estructura semàntica formen. Es pot intuir empíricament (**dalt de la taula*, etc., §3.3.3, 12).
 - ii. No deduir que l'estructura semàntica del català i del castellà deu ser la mateixa (§3.3.4, 15b).
 - iii. Les diferències (profundes) estan en les formes.
- e. Efecte de no tractar les propietats bàsiques: focalitzar detalls.
- i. Sense els fonaments, no entenem les rames (§3.3.3, 13).
- f. Normativa: seguix sense aplicar criteris i sense argumentar.
- i. Efecte: no fonamentar les propostes (§3.3.4, 16).
- g. Idees bàsiques de Fabra (1912): semblants a les de 1891.
- i. Justificació d'estudiar bé Fabra (1891) (§3.3.4, 17).

3.4. MÉS TEMES: EL CASTELLÀ, A DALT I SUS

3.4.1. ¿Com tracta Fabra les diferències formals amb el castellà?

En l'anàlisi de les gramàtiques de Fabra, han aparegut dos qüestions formals: les diferències amb el castellà i el fet que una paraula tinga més d'una forma (*fora, a fora, de fora*). Dedicarem un apartat a cada una per a aprofundir i arribar a una visió general. Acabarem la secció amb un tema que, encara que pareix marginal (les paraules mortes *sus* i *jus*), he apuntat en la introducció que és cabdal (§1, 5).

En el camí que hem recorregut, no hem trobat teoria en les gramàtiques de Fabra i, com a conseqüència, el nostre autor no explica, en la semàntica, ni coincidències ni divergències amb el castellà. Eixe marc l'encamina a fixar-se només en les formes. Ara bé, la part formal que tracta és molt reduïda. En efecte, les diferències entre les dos llengües són enormes en les formes.

La divergència més simple (i més impactant) és la que afecta l'inventari de les formes: de huit paraules, només una té la mateixa forma, *sobre*. N'hi han sis en què la diferència és completa (1b). Si tenim en compte que, excepte *sobre* i *sota*, les paraules que tractem no existien en llatí (i, per tant, són creacions populars), haurem de deduir que han sigut diferents en les dos llengües els processos per a crear les paraules *{dalt, damunt, davall, amunt i avall}*, enfront de *{arriba, encima, debajo, arriba i abajo}*. Finalment, hi ha un membre que té formes semblants (*baix* i *abajo*); però la diferència no és insignificant, com comentarem a continuació:

1. Primer contrast amb el castellà: formes de les paraules estudiades
 - a. De huit paraules, només una coincideix:
 - i. *sobre*
 - b. En sis paraules, la diferència és completa:
 - i. *{dalt / arriba}*
 - ii. *{damunt / encima}*

- iii. {*amunt / arriba*}
- iv. {*davall / debajo*}
- v. {*avall / abajo*}
- vi. {*sota / bajo*}
- c. Una és semblant, encara que la diferència no és insignificant (2):
 - i. {*baix / abajo*}
- d. Processos creatius diferents
 - i. Excepte *sobre* i *sota* (que vénen del llatí), les altres paraules són creacions populars.
 - ii. Processos diferents en {*dalt, damunt, davall, amunt i avall*}, enfront de {*arriba, encima, debajo, arriba i abajo*}.

El segon contrast afecta la parella bàsica, *dalt / baix*. És diferent la paraula de la part superior (*dalt / arriba*) i semblant el membre de la part inferior (*baix / abajo*). Però el matís diferencial és estructural. Així, les dos paraules del castellà comencen per *a-* (*a-rriba / a-bajo*), tret formal absent entre nosaltres (*dalt / baix*). A més, la forma que correspon a *baix* existix en castellà, però forma part d'una altra parella (*sobre / bajo*, contra *sobre / sota*):

- 2. Segon contrast: formes de la parella bàsica
 - a. Part superior: paraules diferents:
 - i. *dalt / arriba*
 - b. Part inferior: una diferència estructural:
 - i. Sense *a-*: {*dalt / baix*}
 - ii. Amb *a-*: {*a-rriba / a-bajo*}
 - c. La forma sense *a-* (*bajo*) existix en castellà, però forma parella amb *sobre*:
 - i. *sobre / sota*
 - ii. *sobre / bajo*

Si ara focalitzem les preposicions de la part inferior, trobarem que en una llengua són paraules bàsicament diferents (3a), mentres que en l'altra són variants de *bajo*:

3. Tercer contrast: formes de les preposicions de la part inferior
 - a. En una llengua, són bàsicament diferents:
 - i. *baix, davall, avall, sota*.
 - b. En l'altra, són variants de *bajo*:
 - i. *abajo, debajo, abajo, bajo*

En el cas que adoptem la perspectiva de mirar les relacions entre els membres, trobarem dos diferències. La primera és que, en una llengua, cada paraula té una forma pròpia, mentres que l'altra apareixen dos formes que expressen cada una dos paraules diferents (4b):

4. Quart contrast: distincions i superposicions
 - a. En una llengua, cada paraula té una forma pròpia:
 - i. *dalt, damunt, amunt, sobre, baix, davall, avall, sota*
 - b. En l'altra, hi han dos formes que expressen dos paraules diferents:
 - i. *arriba*: expressa el valor de *dalt* i el de *amunt*.
 - ii. *abajo*: expressa el valor de *baix* i el *avall*

Finalment, si mirem l'origen de les preposicions de direcció bàsiques trobarem que estan lligades estructuralment en una llengua, i no en l'altra. O, més ben dit: a una banda, hi ha un procés simple i general (descriu en 5a.i); a l'altra, apareixen tres processos diferents (descriu en 5b):

5. Contrast cinqué: formes de les preposicions de direcció bàsiques
 - a. Lligam estructural amb les preposicions estàtiques: un procés (llevar la *d*).
 - i. *{damunt / amunt}, {davall / avall}, {davant / avant}, {darrere / arrere}*

b. Castellà: tres processos diferents:

- i. La mateixa forma: *{arriba / arriba}*, *{abajo / abajo}*
- ii. El fonema *a* + preposició estàtica: *{delante / adelante}*
- iii. Cas particular: *{detrás / atrás}*.

Realment, costa de creure que puguen haver tantes diferències entre dos llengües romàniques veïnes. A més, totes les diferències es mantenen en el valencià popular. En canvi, hi han hagut parts de la llengua que han fet variacions: de *avant* i *arrere* a *envant* i *enrere* (però no *emmund* ni *envall*); de *avant* i *arrere* a *en-davant* i *en-darrere* (però no *en-damunt* ni *en-davall*). Per una altra banda, les segones formes coincidixen amb el castellà en el fet d'afegir sons a la forma de la preposició estàtica (*en + davant / a + delante*):

6. Formes: manteniments i variacions

a. Valencià popular:

- i. Ha mantingut totes les diferències amb el castellà.

b. Una part de la llengua:

- i. Canvi de *{avant i arrere}* a *{envant i enrere}*
- ii. Però no *{emmund ni envall}*.

c. Una altra part:

- i. Canvi de *{avant i arrere}* a *{endavant i endarrere}*
- ii. Però no *{endamunt ni endavall}*.
- iii. Coincidència amb el castellà: *en + davant / a + delante*

A partir de la descripció anterior, podem analitzar l'actuació de Fabra. Hem comentat que l'absència de teoria espenta cap a les formes. Però, dels cinc contrastes que hem descrit, el nostre autor no en constata cap ni en 1891 (§2.1, 1) ni en 1912 (§3.4.7, 17), com hem notat en els llocs a on era pertinent descriure la divergència formal (§2.3.3, 12; §3.4.9, 7a-b).

El fet de no contrastar les diferències formals pot tindre efectes negatius. De fet, hem trobat factors que fan preguntar-se si la falta de reflexió sobre com de diferents són les formes de les dos llengües haurà tingut conseqüències negatives en l'actuació de Fabra. Així, hem vist que paraula antònima de «*dalt, adalt*» no seria *baix, abaix*, sinó solament «*abaix*», com el castellà *abajo* (§2.3.2, 7a-b); la preposició antònima de *damunt* no seria *sota* o «assota», sinó «dessota», com *debajo* (§2.3.2, 10). L'antònim del crit esportiu *Amunt, València* no seria *Avall el tirà*, sinó «Abaix el tirà» (DGLC), com *Abajo el tirano* (§2.3.3, 12e):

7. Fabra: no descriu cap dels cinc contrastes (1-5)

- a. Eixa absència pot haver contribuït a fer afirmacions que fan pensar en el castellà
 - i. Antònim de «*dalt, adalt*»: no seria *baix, abaix*, sinó solament «*abaix*», com el castellà *abajo* (§2.3.2, 7a-b)
 - ii. Antònim de *damunt*: no seria *sota* o «assota», sinó «dessota», com *debajo* (§2.3.2, 10).
 - iii. Antònim de *Amunt, València*: no seria *Avall el tirà*, sinó «Abaix el tirà» (DGLC), com *Abajo el tirano* (§2.3.3, 12e):

Fa la impressió que Fabra només es fixa en una diferència amb el castellà, que apareix en les preposicions de direcció secundàries. Però no la interpreta adequadament. Anem a poc a poc. En les preposicions de direcció secundàries, n'hi han dos que tenen formes del tot diferents en les dos llengües: {*enllà* i *ençà*} contra {*allende* i *acá*}. En canvi, les altres dos responen al mateix procés de creació: {*adins* i *afora*} = {*adentro* i *afuera*}. Ja sabem per quins motius els parlars que han conservat *adins* i *afora* han tendit a canviar-los per *endins* i *enfora* (§3.4.4, 10).

¿De quina manera actua Fabra davant de les dades anteriors? En primer lloc, a pesar que regularment traduïx des del castellà, quan arriba a *enllà* i *ençà* no

esmenta *allende* i *acá*, fet que pot fer pensar que *enllà* i *ençà* serien una particularitat distintiva del català (§3.4.6, 9). Per una altra banda, no veu (o no diu) que la forma històrica de la llengua és *adins*, fet comporta preguntar-se per la causa del canvi a la forma *endins* (§3.4.5, 2).

Davant d'eixe camí, podem lligar caps fàcilment. A la vista que no apareix cap de les diferències descrites en (1-5), resultarà que l'única particularitat formal que tindria el català davant del castellà seria el contrast *{endins / adentro}*. I, a partir d'eixa base, el nostre autor tendria a voler fer gran l'única diferència: la forma preferent no seria *avant*, sinó *endavant*; en l'antònima, no existiria *arrere*, només *enrere* (§3.4.7, 20); i les formes *enllà* i *ençà* serien molt catalanes, de manera que convindria potenciar-les molt (§3.4.6: 9, 13 i 15):

8. Preposicions de direcció secundàries

a. Diferències i coincidències amb el castellà:

- i. *{enllà i ençà}* contra *{allende i acá}*
- ii. *{adins i afora}* = *{adentro i afuera}*
- iii. Creació tardana de *endins* i *enfora*. Causes: §3.4.4, 10.

b. Actuació de Fabra: no ho interpreta adequadament

- i. Tradueix del castellà, però no esmenta *allende* i *acá*: es pot pensar que *enllà* i *ençà* serien una particularitat.
- ii. No constata que la forma històrica és *adins* ni, per tant, es pregunta per la causa de crear *endins*. (§3.4.5, 2)
- iii. Única particularitat formal del català: *{endins / adentro}*

c. Actuacions derivades:

- i. Forma preferent: no seria *avant*, sinó *endavant*.
- ii. No existiria *arrere*, només *enrere* (§3.4.7, 20).
- iii. *Enllà* i *ençà*: potenciar-les molt (§3.4.6: 9, 13 i 15).

3.4.2. La construcció «a + preposició» (dalt / a dalt)

Tant en la gramàtica de 1891 (paraules de 1a) com en la de 1912 (1b), apareix que diverses preposicions poden tindre més d'una forma. Però, entre les dos obres, hi han variacions quantitatives i, sobretot, qualitatives. En la de 1891, en són huit. *adavant, aderrera, adins, afora, adalt, ademunt, assobre i assota*. En la de 1912 (paraules de 1b), el nostre autor té una actuació poc precisa: parla de «la major part de les preposicions citades en §136». En eixe epígraf, n'hi han més de 12, com ara *davant, darrera, dins, fora, dalt, baix, damunt, davall, sobre, sota, prop, lluny*.

La segona variació afecta la forma. En la gramàtica de 1891, només hi havia la variant *a fora*, mentres que la de 1912 incorpora *de fora* (per a totes les preposicions, «la mayor parte [...] admiten los prefijos *a-* y *de-*», 9b). Eixa modificació és poc important, ja que respon a tindre més informació sobre la llengua.

En canvi, la tercera variació és diferent. En 1891, Fabra fa una explicació que pareix que comporta que els parlants posarien la preposició *a* davant de la forta quan elidrien el nom subordinat (això és, dirien *Viu davant de l'estació* però *Viu a davant*, §2.3.2, 6). Per contra, en 1912 apunta que l'aparició de *a-* o *de-* es produiria en la construcció plena i en la construcció amb elisions (*a davant de l'estació / a davant*). He dit *apunta* perquè l'explicació de Fabra es fonamenta en *els adverbis* («tanto cuando se emplean como adverbios como cuando se emplean como preposiciones»), concepte que entén de manera diferent en 1891 i en 1912, per bé que ni el definix ni justifica la variació teòrica (§3.2.6, 30). Com unes altres voltes, el nostre autor no constata ni justifica la variació, de manera que un lector s'ha de preguntar quina informació és certa, la de 1891 (*davant de l'estació*) o la de 1912 (*a davant de l'estació*):

1. El trio *fora / a fora / de fora* en Fabra (1891, 1912): en cada manual fa una proposta diferent

- a. «*Precediendo preposición, se usan siempre *devant, derrerera, dins, fora, dalt, demunt, sopra y sota*: en los demás casos se emplean generalmente *adevant, aderrerera, adins, afora, adalt, ademunt, assobre y assota*.» (Fabra 1891: 80)
- i. Preposicions (8): *adevant, aderrerera, adins, afora, adalt, ademunt, assobre y assota*
 - ii. Ús: *quan elidim el nom subordinat (Viu davant de l'estació però Viu a davant, §2.3.2, 6)*
- b. «La mayor parte de las voces consignadas en el §136, tanto cuando se emplean como adverbios como cuando se emplean como preposiciones, admiten los prefijos *a-* y *de-*, los cuales no modifican la significación de dichas voces, como lo hace el prefijo *en-*; así tenemos *adins, afora, adavant, abaix, adalt, assobre, assota, aprop, defora, dessota, devora*, etcétera [...] Los adverbios con *a-* son muy frecuentes en Barcelona; en cambio, los con *de-* son en su mayor parte dialectales.» (Fabra 1912: §137 β)
- i. Llista oberta (12, o més): *davant, darrerera, dins, fora, dalt, baix, damunt, davall, sobre, sota, prop, lluny*.
 - ii. Ús: sempre («como adverbios» i «como preposiciones», *Viu a davant de l'estació / Viu a davant*).
- c. No constata la divergència (ni, per tant, la justifica).
- i. ¿Quina descripció és objectiva, la de 1891 o la de 1912?

Prescindint de saber quines preposicions tindrien variants i quan apareixen, la qüestió és argumentar com convé que actue la normativa davant del fet que una paraula tinga més d'una forma (*fora / a fora / de fora*). Com hem comentat més amunt (§2.3.2, 5; §3.2.5, 27), si s'ha produït un enriquiment (que cal demostrar) l'evolució serà favorable; per contra, si no augmenta la potència (semàntica o sintàctica) de la llengua estarem davant d'una complicació

innecessària. Quan una paraula té més d'una forma, si les mantenim (com ara en *traure / treure*; o en *{jo pens / pense / penso}*) no és mai per raons lingüístiques, sinó per raons purament socials.

En el cas d'ara, *fora / a fora / de fora* tenen el mateix contingut semàntic (com indica Fabra: «los cuales no modifican la significación de dichas voces, como lo hace el prefijo *en-*», 1b). Per tant, si no hi ha algun benefici sintàctic (que cal descriure) convindrem que és millor una forma (excepte que hi haja algun factor social, que cal dir quin és). Quant als criteris per a triar-ne una, són ben importants el factor històric i l'extensió (en eixe orde). Si la forma inicial és *pont*, qui s'aparta (*un pon*) manté la grafia inicial.

Fabra no fa cap argumentació davant de *fora*, *a fora* i *de fora*. L'actuació que té consta de tres passes. Comença per les formes històriques (*fora*) i posa al costat les formes del seu parlar (informació que explicita: «Los adverbios con *a-* son muy frecuentes en Barcelona»). Finalment, exclou les formes que no són del seu parlar recurrent a una desqualificació (serien «dialectals»). Destaquem-ho:

2. Quan una paraula té més d'una forma (*fora / a fora / de fora*), ¿com ha d'actuar la normativa (§2.3.2, 5; §3.2.5, 27)?
 - a. Si enriqueix la llengua (semànticament o sintàcticament):
 - i. Cal acceptar-les (després de demostrar l'enriquiment).
 - ii. Si no, una forma. Quina: forma històrica, extensió.
 - iii. És factible el polimorfisme per raons socials.
 - b. En *fora / a fora / de fora*: el mateix contingut semàntic.
 - i. Convé triar-ne una, excepte que hi hagen raons socials.
 - c. Fabra: cap argumentació. Tres accions:
 - i. Comença per les formes històriques (*fora*).
 - ii. Posa al costat les formes del seu parlar (*a fora*).
 - iii. Desqualifica les altres (serien «dialectals»).

De cara a entendre les formes *a fora* i *de fora*, convé recordar la construcció antiga *anar afora*, conservada en castellà (§3.4.3, 7c). Hem comentat que, a la vista que la preposició indica una relació estàtica, la preposició que hi ha és *fora*, de manera que la grafia *afora* és una complicació negativa per a la llengua. La reacció en contra podria ser de tota la llengua (§3.4.8, davant de 2). La diferència seria la forma que hauria prevalgut. En valencià (i convindria saber si en més parts de la llengua), haurien triat la forma simple (*fora*, §3.4.2, 6e). Això explicaria que les formes *a dalt*, *a prop*, etc., oscil·len en valencià entre la inexistència i l'ús escadusser (en preposicions i en àmbit geogràfic).

En unes altres parts de la llengua, hauria predominat la forma més llarga (*afora*). Hem apel·lat a eixe procés (*Adins de l'armari, no hi ha res*) per a explicar el canvi de la forma històrica *adins* per *endins*. La preposició estàtica (*dalt*, *damunt*) i la dinàmica (*amunt*) són paraules diferents, de manera que és natural (i regular) que tinguen formes diferents. Per tant, la tendència a canviar *dins* per *adins* havia d'impulsar a canviar la forma de la preposició de direcció. Els parlants que conservaven tant *adins* i *enfora* com *enllà* i *ençà* no han dubtat, i més a la vita que igualaven la forma de les quatre preposicions de direcció secundàries.

Pel que fa als parlars que diuen *defora*, Saragossà m'ha indicat que podríem mirar si hem arribar a eixa forma a través de la subordinació al nom *part* (*la part de fora d'una casa, la part de dins*), que deu tindre un ús prou freqüent. A través de la construcció antiga (sense l'article, *part de fora*), és fàcil arribar a [*defora*], interpretat com a una paraula simple: *Viu part de fora de la ciutat* ('Viu a l'exterior de la ciutat') / *Viu defora de la ciutat*:

3. Sobre l'origen de *a fora* i *de fora* (que convindria escriure *afora* i *defora*)
 - a. Abandó de *anar afora*, conservada en castellà (§3.4.3, 7c).
 - i. Causa: relació estàtica; la preposició és *fora*. La dualitat *fora* / *afora* és negativa.
 - ii. Uns parlars haurien triat *fora* i uns altres *afora*.

- b. Creació de *afora*, *adalt*: canvi en la preposició de direcció.
 - i. Preposició estàtica (*dalt*, *damunt*) i dinàmica (*amunt*): paraules diferents i formes diferents.
 - ii. Pas de *dins* a *adins*: fa que la preposició de direcció *adins* canvie a *endins* gràcies a *enllà* i *ençà*.
- c. *Defora*: des de *part de fora*
 - i. Ús freqüent: *la part de fora d'una casa*, *la part de dins*.
 - ii. Construcció antiga (sense l'article, *part de fora*):
 - iii. *Viu part de fora de la ciutat* ('Viu a l'exterior de la ciutat') / *Viu defora de la ciutat*

3.4.3. Les preposicions antigues sus i jus

Per a comprendre una llengua, hem de deduir quin saber tenen els parlants en la ment: a eixe objectiu està dedicada la major part del treball previ. Però, per a comprendre per què una llengua és com és, hem d'acudir al passat. En la introducció (§1, 5), hem intuït que, per a poder comprendre i valorar l'estadi actual, és molt important analitzar l'estadi lligat al llatí (que només tenia quatre paraules: *sus*, *jus*, *sobre* i *sota* –o *sots*–). Per tant, la finalitat d'este apartat és desplegar les dades de la introducció i, tot seguit, mirarem com va actuar Fabra (§3.4.4). L'estudi de l'Edat Mitjana serà mínim, ja que podria ser l'objecte d'estudi d'un treball de final de grau.

La primera pregunta que hem d'aclarir és saber per quin motiu vàrem crear sis preposicions noves (*dalt*, *damunt*, *amunt*, *baix*, *davall* i *avall*) a la vista que ja en teníem quatre. Per a deduir quina és la resposta, mirarem les dades del DCVB sobre *jus* i *sus*. No són molt extenses, però permeten elaborar una proposta molt simple:

1. La preposició *sus* en el DCVB
 - a. «**sus** *adv. i prep.* **1.** ant. Amunt, dalt (en tots els seus significats).

- i. **a)** Usat com a adverbí no acompanyat d'altra partícula. *Esperan quant uendrien e quant metrien nostra senyera sus*, Jaume I, Cròn. 443 [...]
 - ii. **b)** Usat com a preposició. *Edificada sus set colones d'or*, Spill 10617. [...]
 - iii. **c)** Usat com a preposició acompanyada d'altres preposicions (*sus en, sus a, sus dins*, etc.). *E posal sus el temple* [= *sus en lo temple*], Hom. Org. 6
- b. **2.** Prop, a la vora. Indica proximitat de lloc, de temps, de qualitat, etc.
 - c. **3.** Usat com a interjecció (*sus!*) serveix per a incitar algú a moure's, a anar avant, a anar-se'n d'un lloc»

2. La preposició *jus* en el DCVB

- a. «**jus** *adv. i prep.* ant. **1.** *adv.* A la part baixa; avall.
- b. **2.** *prep.* Sota. *La un és sobre l'altra, e la un és jus l'altra*, Genebreda Cons. 241.»

Deixant de banda que una és qualificada com a «*adv. i prep.*» i l'altra com a «*adv. i prep.*», la primera dada significativa és que la paraula *sus* equival a dos de les creacions populars posteriors: *dalt* i *amunt*. Si mirem els pocs exemples que hi han, trobarem que el segon és *fer un edifici sus set columnes*. ¿Quin valor té *sus* en eixa construcció? A la vista que l'edifici ha d'estar tocant les columnes que el sostenen, convindrem que *sus* hi té el valor de *damunt*. Tenim, per tant, que *sus* era tan polivalent, que cobria les tres creacions populars: *dalt*, *damunt* i *amunt*. La deducció és clara: era una paraula ben poc clara i ben poc precisa. Davant d'eixa situació, els parlants decidirien crear tres paraules noves per a poder expressar-se d'una manera més clara i més precisa.

¿Què passava en l'altra parella de paraules filles del llatí, *sobre* i *sots*? Ací, no analitzarem més dades del DCVB, perquè en tenim prou amb les anteriors per a intuir-ho. En efecte, el DCVB informa que *jus* significa *baix* («a la part baixa»),

avall i també *sota* (2b). Això comporta que l'ús de *sus* i *jus* era una parella tan confusa, que cada membre equivalia a quatre paraules: *dalt*, *damunt*, *amunt* i *sobre*. De fet, l'exemple que posa el DCVB és eloqüent: *jus* apareix en oposició, no de *sus*, ¡sinó de *sobre*! (*La un és sobre l'altra, e la un és jus l'altra*).

Convindrem que ens trobem davant d'una realitat molt inestable: *sus* i *jus* no solament eren polivalents (*sus*: *dalt*, *damunt* i *amunt*), sinó que *damunt* s'havien mesclat amb *sobre* i *sots*, de manera que a efectes pràctics era com si només tinguérem *una paraula, dos formes i una pluralitat de continguts semàntics* (vist des de la llengua actual, quatre valors: 'dalt, damunt, amunt i sobre'):

3. ¿Per què creem sis preposicions noves (*dalt*, *damunt*, *amunt*, *baix*, *davall* i *avall*) si ja en teníem quatre (*sus*, *jus*, *sobre* i *sota* –o *sots*–)?
 - a. *Sus* equivalia a *dalt*, *amunt* (1a) i *damunt* (exemple de 1a.ii).
 - i. Efecte: era una paraula poc clara i poc precisa.
 - b. A més, *sus* i *jus* s'interferien amb *sobre* i *sots* (2b).
 - i. *La un és sobre l'altra, e la un és jus l'altra* (2b)
 - c. Resultat: una paraula, dos formes (*sus* i *sobre*) i diversos continguts semàntics (vist des d'ara, quatre).

Davant d'una situació tan confusa (i, per tant, tan inestable, 3c), és comprensible que els parlants desplegaren mitjans per a crear sis paraules noves (*dalt*, *damunt*, *amunt* i les antònimes). Per una altra banda, fent eixa operació la llengua no solament s'aclaria: també s'enriquia. En efecte, allà a on inicialment només hi havien quatre paraules (*sobre*, *sots*, *sus* i *jus*), els parlants en tenien ara sis noves, cada una amb un contingut semàntic privatiu. A més, s'estructuraven recurrent a dos oposicions: preposicions estàtiques (*dalt*, *damunt*) i preposicions de direcció (*amunt*); i, en les estàtiques, hi havia una hiperònim (*dalt*) i un hipònim (*damunt*):

4. Dos efectes de crear *dalt*, *damunt* i *amunt*
 - a. Evitar confusions (3c) i, *damunt*, enriquir la llengua.
 - i. Estadi inicial: quatre paraules.
 - ii. *sobre*, *sots*, *sus* i *jus*
 - b. Passem a sis preposicions noves diferents, amb dos oposicions:
 - i. Estàtiques (*dalt*, *damunt*) i de direcció (*amunt*).
 - ii. Estàtiques: hiperònim i hipònim (*dalt* i *damunt*).

La pregunta que ara hem d'aclarir és saber per quin motiu hem mantingut *sobre* i *sota*. Si hi havia confusió en l'ús de les quatre preposicions, haurien d'haver desaparegut les quatre. Però només han mort *sus* i *jus*. La resposta previsible és la següent: els parlants, amb la seua capacitat extraordinària, deuen haver elaborat un altre enriquiment. Corroborarem eixa possibilitat si recordem que el valor bàsic de la preposició *sobre* és abstracte, i diferent del que tenen *dalt* i *damunt*. Segons la proposta exposada més amunt (§2.3.4, 13), *sobre* significaria 'al voltant + acostament' (*parlar sobre un tema*).

Resumim. En compte d'agafar les preposicions *sobre* i *sota* i tirar-les al fem per la raó que eren tan inútils com *sus* i *jus*, l'operació que varen fer és donar-los un valor diferent, de manera que allà a on inicialment teníem quatre paraules, ara en teníem el doble (huit, cada una amb un valor privatiu). Realment, un bon avançó (que dirien no pocs valencians, de la mateixa manera que els llauradors parlen de *regons*):

5. Evolució no previsible: conservar *sobre* i *sota*
 - a. Procés previsible: apartar les quatre paraules confuses (3).
 - i. Però *sobre* i *sota* no han desaparegut
 - b. Causa: els parlants els han donat un valor diferent.
 - i. *Sobre*: 'al voltant + acostament' (*parlar sobre un tema*, §2.3.4, 13)

- c. Resultat: de quatre paraules (*i*) a huit (cada una amb un valor privatiu, *ii*).
- i. *sus, jus, sobre i sots*
 - ii. *dalt, damunt, amunt, sobre, baix, davall, avall i sota*

En el camí que hem seguit, hi han absències importants, que tractaré succin- tament. La primera és el valor de *sota*. El valor de *sobre* (al voltant + acostament) no té antònim. Però la proposta que m'ha fet Saragossà està un poc en el pol oposat: el valor nou que hauria adquirit *sota* és 'supeditació + interioritat' (*estar sota el poder d'algú*). Per una altra banda, és important la cronologia. El director del treball m'ha dit que, cap a 1460, l'evolució estava molt endarrerida, ja que Joanot Martorell seguia usant *jus, sus, sobre i sots* com a paraules bàsiques. Això és una altra dada a favor de Josep Giner: gramaticalment, la llengua escrita del segle XVI és més bona que la del XV.

Encara queden buits crucials. U és per quin motiu *damunt* es manté vital en la major part de la llengua, mentres que *davall* ha reculat en valencià i en català oriental. El factor central deu estar en la freqüència d'ús: és molt fàcil posar una cosa damunt d'una altra; en canvi, no és fàcil posar-ne davall, ja que com a regla general cauen (exemple: *posar un gat davall d'una taula*). Certament, perdre *davall* és un empobriment, però cal recuperar-la usant-la quan toca: quan parlem de la part immediatament inferior i, per tant, hi ha contacte.

Una altra incògnita és la desaparició de *sota* en balear i en valencià. La causa bàsica deu ser semblant a la de *davall*. El valor 'supeditació + interioritat' es pot aplicar poques voltes. A més, pot ser opcional (com en l'exemple anterior: és més curt dir *estar en poder d'algú*). De cara al futur, cal actuar com en *davall*: els balears i els valencians hem de recuperar-la, però usant-la quan toca.

El darrer problema important és saber per quin motiu parts de Catalunya poden usar *sobre* i *sota* invadint els valors de *dalt, damunt, baix i davall*. Con- vindria saber si això és un fet modern o si ha existit sempre. Si ha passat al llarg

de la història, hauríem de mirar si la part nova de la llengua (balear, valencià i la Catalunya Nova) és la que aniria més avançada en l'evolució, mentre que la Catalunya Vella (tota o una part) aniria més endarrerida i l'evolució no ha arribat mai al final:

6. Propostes per a incògnites
 - a. Valor nou de *sota*:
 - i. 'supeditació + interioritat' (*estar sota el poder d'algú*).
 - b. Cronologia del conjunt de l'evolució: tardana.
 - i. Cap a 1460 (*Tirant lo Blanch*), s'havia desplegat poc.
 - c. Pèrdua de *davall* en valencià i en català oriental.
 - i. Poques possibilitats d'ús.
 - ii. Si *posem un gat davall d'una taula*, cau.
 - d. Desaparició de *sota* en balear i en valencià.
 - i. Causa: semblant a la de *davall*.
 - ii. A més, pot ser opcional (*estar en poder d'algú*).
 - e. Ús confusionari de *sobre* i *sota* en parts de Catalunya.
 - i. A mirar: empobriment recent o estar a mitjan evolució.

Una investigació completa sobre el tema hauria d'incloure les altres llengües romàniques: en quines s'ha produït i en quines no. Una mirada ràpida fa pensar que l'evolució deu estranya (del tot o majoritàriament) al francès i a l'italià. En canvi, s'ha produït en castellà i, com a mínim parcialment, també en galaico-portugués. Això fa preguntar-se si ens trobem davant d'un cas en què coincidim amb les llengües romàniques de la Península Ibèrica i divergim del nord. De fet, és significatiu que la *Gramatica occitana* de Loís Alibèrt no continga ni *dalt* ni *damunt*: només *sus*; com a sinònim de *sus*, apareix *sobre* i variants (*dessus, dessus*, 1935: 238):

7. Actuació de les llengües romàniques davant dels descendents de *super* (*sobre*) i *sursum* (*sus*)
 - a. Conservació en les llengües del nord, l'occità inclòs:
 - i. Alibèrt (1935: 238): conté *sus* i *sobre* (com a sinònims); *dalt* i *damunt* són absents.
 - b. Llengües de la Península Ibèrica: creació (total o parcial) de preposicions noves equivalents a *dalt*, *damunt* i *amunt*.

3.4.4. Actuació de Fabra davant de *sus* i *jus*

La informació que he trobat sobre *sus* i *jus* en Fabra (1912) és la següent:

8. (Fabra 1912: §136) davant de *sus* i *jus*
 - a. «En lo antiguo usáronse *dessus*, *dejus*, *en sus* y *en jus* junto a *damunt*, *davall*, *amunt*, *avall*, y *alt* junto a *dalt*. (Ej.: ... *los qui feyen la guayta alt en lo castell...* Tirant).»

Com podem comprovar, no hi ha cap observació sobre l'estadi inicial (quatre paraules) ni sobre estadi final (huit paraules). A més, posa juntes dades de l'estadi inicial (*sus* i *jus*) i una dada de l'estadi nou (*alt*, primera fase de la creació de *dalt*).

Eixa actuació concorda amb l'absència de reflexionar sobre el contingut semàntic de les deu paraules implicades (les inicials *sobre* i *sus*, més les creacions, *dalt*, *damunt*, *amunt* i les contràries).

Davant d'eixe panorama, és explicable que el nostre autor promoga un empobriment: allà a els balears, els valencians i supose que no pocs catalans diferenciaven entre *dalt*, *damunt* i *sobre*, ell afavorix l'ús de *sobre* per a tot. En definitiva, el fet de no ser conscient de l'evolució, la causa i l'efecte (un enriquiment notable: de quatre a huit paraules) fan que vaja al revés de com hauria d'haver anat: en compte d'afavorir l'evolució, va en contra de dos de les creacions, *dalt* i *damunt*:

9. Característiques de l'actuació de Fabra
 - a. Absència de reflexió sobre l'estadi inicial (quatre paraules) i sobre estadi final (vuit paraules).
 - i. Ajusta dades inicials (*sus* i *jus*) amb finals (*alt* > *dalt*).
 - b. Absència de reflexió sobre el contingut semàntic de les deu paraules implicades
 - i. Inicials *sobre*, *sots*, *sus* i *jus*.
 - ii. Creacions: *dalt*, *damunt*, *amunt* i les antònimes.
 - c. Resultat: anar al revés de com hauria d'haver anat.
 - i. En compte d'afavorir l'evolució, va en contra.

4. CONCLUSIONS SOBRE LES PREPOSICIONS ESTUDIADAES

4.1. ACTUACIÓ DE L'ESCOLA VALENCIANA

El camí que hem fet (que en esta part resumiré i miraré d'estructurar) torna comprensible l'actuació irregular de l'escola valenciana (no explicar com hauríem de recuperar les dos preposicions que el valencià ha perdut, *davall* i *sota*, §1, 1b). Si Fabra no va fer definicions de les paraules estudiades (ni, per tant, va descriure cap estructura, §4.4, 10); si a partir d'ell hem tendit a fer creure que només una preposició seria important (la parella *sobre* i *sota*) allà a on el valencià usa *dalt*, *damunt* i *sobre* com a tres paraules diferents (§4.4, 11); i, si resulta que ens hem volgut diferenciar del castellà focalitzant usos aïllats i anòmals (*tres grados bajo cero*, *bajo una perspectiva*, §4.4, 12), ¿què poden fer els pobres docents valencians per a ensenyar *davall* i *sota*?

Com que a ells no els han explicat (ni en la Facultat de Magisteri ni en la Facultat de Filologia) cap de les limitacions i de les anomalies que descriurem tot seguit (§4.2-§4.5), convindrem que els docents poden fer poc més que patir i callar (si són solidaris i responsables; si no ho són, podran decantar-se cap a la repressió).

Els lectors que només tinguen interès per la normativa lingüística, poden passar a la secció 4.6.

4.2. ANOMALIES DE LES GRAMÀTIQUES DE FABRA

Després del recorregut que hem fet per tres gramàtiques de Fabra, podem deduir quins són els factors que impedién al nostre autor reeixir en l'estudi de les paraules *sobre*, *sus*, *dalt*, *damunt* i *amunt*. Anirem des de les causes més generals cap a les particulars: marc gramatical (§4.2), marc preposicional (§4.3) i, finalment, les causes privatives de les paraules estudiades, que dividiré en dos grups: les preposicions estàtiques de superioritat (*dalt*, *damunt* i *sobre*, §4.4) i les de direcció (*avant*, *amunt*, *endins* i *enllà*, §4.5). Acabaré en la normativa lingüística (§4.5)

El factor negatiu més general és un grau molt baix de teoria (pràcticament, absència), que hem trobat en les tres gramàtiques estudiades (manual de 1891: §2.5, 1a; gramàtica de 1912: §3.2.1, 2). Realment, sense teoria un autor difícilment aclarirà els temes que tracta:

1. Anomalia més general: grau molt baix de teoria
 - a. Sense teoria, és molt difícil solucionar problemes.
 - i. Manual de 1891: §2.5, 1a.
 - ii. Gramàtica de 1912: §3.2.1, 2.

La falta de teoria s'agreuja pel fet que el nostre autor canvia l'orde i l'estructura dels conceptes lingüístics en cada una de les tres gramàtiques analitzades (§2.1, §3.1.1 i §3.1.2). Fabra no solament no justifica la variació en l'estructura gramatical, sinó que ni tan sols la constata. El fet de no constatar ni justificar les variacions teòriques apareix en l'organització de la gramàtica i també en conceptes més

particulars (§2.3.2, 7c; §3.1.3, 10d; §3.2.5, 26; §3.2.6, 30c; etc.). Lògicament, el fet que cada gramàtica tinga una estructura diferent i que l'autor no explique la variació produïx un impacte negatiu en un lector reflexiu:

2. Cada gramàtica: una estructura diferent (§2.1, §3.1.1 i §3.1.2)
 - a. No justifica la variació (ni la constata).
 - i. Actua igual en altres conceptes (§2.3.2, 7c; §3.1.3, 10d; §3.2.5, 26; §3.2.6, 30c; etc.).

Una conseqüència de no definir els conceptes usats és la dificultat de ser coherent en les qualificacions teòriques. Així, en la gramàtica de 1891 el gramàtic de Barcelona no anomena les preposicions com a preposicions, sinó com a «adverbis» (§2.2, 1). Seguint avant en el manual, trobem que *sobre* i *sota* serien «adverbis» (§2.2, 1b) i «preposicions» (§2.4, 1c); «dalt, adalt» seria només adverbi (§2.2, 1b), mentres que «baix» seria només «preposició» (§2.4, 1c) i «abaix» seria només adverbi (§2.2, 1b). Les interferències entre els conceptes *preposició* i *adverbi* es reduïxen en la gramàtica de 1912, sense arribar a desaparèixer (§3.2.5, 25a). L'estudi de la resta de l'obra de Fabra mostrarà si la confusió és constant o si arriba un punt en què l'autor rectifica:

3. Poca coherència en l'ús dels tèrmins teòrics. *Preposicions* i *adverbis*
 - a. Gramàtica de 1891: les preposicions serien «adverbis» (§2.2, 1).
 - i. *Sobre* i *sota* serien «adverbis» (§2.2, 1b) i «preposicions» (§2.4, 1c)
 - ii. «dalt, adalt» seria només adverbi (§2.2, 1b)
 - iii. «baix» seria només «preposició» (§2.4, 1c)
 - iv. «abaix» seria només adverbi (§2.2, 1b).
 - b. Gramàtica de 1912: no tantes interferències.
 - i. Però perduren (§3.2.5, 25a).
 - c. Pendent: mirar la resta de l'obra de Fabra.

Els canvis en l'organització de la gramàtica tenen incidència en el nostre objecte d'estudi. Així, el fet de posar els adverbis davant de les preposicions en la gramàtica de 1891 té l'efecte d'estudiar preposicions secundàries (*dins, davant...*) sense haver tractat les bàsiques (*en, a, per...*, §2.3.1, 2). En canvi, en la gramàtica de 1912 les preposicions van davant dels adverbis i, com a conseqüència, posa les preposicions febles davant de les fortes (§3.2.1, 1):

4. Estructura gramatical: incidix en l'objecte d'estudi
 - a. 1891: els adverbis van davant de les preposicions.
 - i. Efecte: tracta preposicions secundàries (*dins, davant...*) sense haver estudiat les bàsiques (*en, a, per...*, §2.3.1, 2).
 - b. 1912: preposicions + adverbis.
 - i. Orde adequat (preposicions febles + fortes, §3.2.1, 1).

La veritat és que, per a estudiar les paraules *dalt, damunt, amunt* i *sobre*, és indispensable diferenciar i aclarir una sèrie de conceptes. Cap al principi del treball (§2.2, 7), ens hem enfrontat a quatre distincions. El primer és la necessitat de diferenciar entre *adverbi* (una paraula: *ací, ahir...*) i *preposició* (aprofita per a subordinar noms; *en un lloc*). Tot seguit, cal tindre en compte que l'oposició *preposicions febles* i *fortes* és semàntica: les «febles» són les bàsiques, mentres que les «fortes» són les secundàries. En tercer lloc, dins de les preposicions secundàries hi ha sovint antonímia (*dins / fora*), fet que apareix en el nostre objecte d'estudi (*amunt / avall*, etc.). En tercer lloc, hi han preposicions fortes que fan aparèixer la preposició *de* (procés que ja existia a l'Edat Mitjana, *dalt d'una torre*) i n'hi han que no (*parlar sobre un tema*). En quart lloc, és factible elidir constituents (*No viuen davant de l'estació, sinó darrere*). Eixe conjunt de nocions permeten afirmar que les paraules *dalt, damunt* i *sobre* són preposicions (i res més que preposicions).

En les gramàtiques analitzades, Fabra no feia cap de les quatre distincions, de manera que podia creure que una mateixa paraula ara seria preposició i ara seria adverbi (3):

5. Conceptes a aclarir per a estudiar preposicions fortes (§2.2, 7)
 - a. Preposicions i adverbis. Circumstancials: dos classes sintàctiques.
 - i. Paraules que són circumstancials (*actí, ahir...*).
 - ii. Paraules que subordinen noms (*en + un lloc*).
 - b. Preposicions bàsiques (*en, a, per...*) i secundàries (*dins, prop...*).
 - i. En les bàsiques, sovint hi ha antonímia (*dins / fora*).
 - ii. Aplicació a l'objecte d'estudi: *amunt / avall*, etc.
 - c. Preposicions secundàries: una part, fa aparéixer *de*.
 - i. El procés és clàssic (*dalt d'una torre*).
 - ii. També: *damunt del muscle*.
 - iii. Però *parlar sobre un tema*.
 - d. Quan parlem, podem elidir constituents.
 - i. Un cas: nom subordinat per les preposicions.
 - ii. *N'hi hauran davant de l'estació i també darrere*.
 - e. Conseqüència de no fer les distincions:
 - i. La mateixa paraula seria preposició i adverbi (3).

4.3. ANOMALIES EN EL TRACTAMENT DE LES PREPOSICIONS

Com ja hem intuït (3-4), el fet de no donar definicions (o no comprometre's) també afecta negativament l'estudi de les preposicions. Ara, focalitzarem les primeres propietats per a definir cada preposició (el seu contingut semàntic). No he trobat cap estructura semàntica en l'estudi de les preposicions, fet derivat de l'absència de teoria. Segons Saragossà, les preposicions podrien ser les paraules

que formen l'estructura semàntica més gran de les llengües, amb molts nivells (regularment estructurats). Ressaltem-ho:

6. Preposicions: estructura semàntica amb molts nivells (cada u estructurat)
 - a. En Fabra (1891, 1898, 1912): no he vist cap estructura.
 - i. Lligat a l'absència de teoria.

En les gramàtiques de Fabra que hem estudiat, l'absència d'estructures semàntiques contrasta amb el fet que apareix molta terminologia: al costat de les preposicions febles i fortes (§3.2.1, 1-2; §3.2.2, 5-6), trobem les simples, les compostes i les derivades (§3.2.2, 5-6); i les locucions preposicionals (§3.2.5, 23). Ara bé, no hi ha definit cap grup. A més, Fabra no relaciona els grups (com ara dient quina vinculació tenen les preposicions fortes locatives amb les febles, §3.2.4, 19a-b, 21). El resultat és el següent: encara que no hi ha teoria, els lectors troben aparença de teoria com a conseqüència d'usar terminologia hipotèticament teòrica.

¿És útil eixa actuació? Si la terminologia de Fabra anara ben orientada per a estudiar i comprendre les preposicions del català, hi hauria una actuació acceptable. Però el fet és que, fora de la dualitat *preposicions febles / fortes* (que ja hem dit que és semàntica), els altres grups no aprofiten per a estudiar les estructures semàntiques de les preposicions del català, ans al contrari: dificulten la comprensió (§3.2.3, 13; §3.2.5, 23). Podem dir, per tant, que en Fabra (1912) no hem trobat teoria sobre les preposicions; només aparença de teoria, la qual no facilita l'estudi de les estructures semàntiques de les preposicions:

7. Preposicions: terminologia i teoria en Fabra
 - a. Molts grups de preposicions:
 - i. febles i fortes (§3.2.1, 1-2; §3.2.2, 5-6)
 - ii. simples, compostes i derivades (§3.2.2, 5-6)
 - iii. locucions preposicionals (§3.2.5, 22-23)

- b. Definició: cap grup.
 - i. Relacions entre els grups: cap (§3.2.4, 19a-b, 21)
 - ii. Vinculació entre les fortes locatives i les febles: silenci.
- c. Efecte: no hi ha teoria, però sí aparença de teoria.
 - i. A més, els grups de (*a.ii-iii*) no són útils per a estudiar les estructures semàntiques de les preposicions del català (§3.2.3, 13; §3.2.5, 23).

En el marc descrit, convé constatar que Fabra no ordena (amb criteris) les preposicions de cada grup. Encara més: les que considera com a preposicions fortes bàsiques («las principales preposiciones tónicas») són secundàries en general («*contra, entre, segons, sense, sobre, sota, ultra*», §3.2.2, 5), error que implica que les preposicions fortes bàsiques (*fora, prop, davant, dalt...*) apareixeran com a secundàries.

El panorama global (absència de teoria i poc d'orde, 7 i 8a) desemboca en el resultat final: l'única teoria consistix en «traduir» cada preposició des del castellà al català:

- 8. Orde en l'estudi de les preposicions fortes (*a*). Única teoria (*b*)
 - a. Considerades com a fortes bàsiques: són secundàries (*i*). Efecte:
 - i. Bàsiques (*fora, prop, davant, dalt...*): serien secundàries.
 - ii. «Las principales preposiciones tónicas son *contra, entre, segons, sense, sobre, sota, ultra*» (§3.2.2, 5).
 - b. Resultat final:
 - i. Única teoria: «traduir» cada preposició des del castellà.

4.4. ANOMALIES EN LES PREPOSICIONS DALT, DAMUNT I SOBRE

Tant en la gramàtica de 1891 com en la de 1912, les preposicions estudiades apareixen en un orde que conté alguna inadequació, sobretot la de 1912. En 1891, *amunt* i *avall* van entre *dalt* i *damunt*, i separades de *avant* i *arrere* (§2.2, 1a-b).

Però, si prescindim de *amunt*, l'orde és adequat: la preposició més simple (*dalt*) + la hipònima (*damunt*) + l'abstracta (*sobre*, 9a.i). En 1912, l'orde empitjora, ja que les primeres són les abstractes (*sobre*, *sota*); a més, *damunt* apareix abans que *dalt*; en tercer lloc, entre *damunt* i *dalt* està *amunt* (9b). En (9c), he reproduït l'orde que convé seguir (*dalt / damunt / amunt / sobre / sus*) i les causes de l'orde:

9. Orde seguit per Fabra (a-b) i orde que convé seguir (c)
 - a. Fabra (1891): adequat en *dalt / damunt / sobre* (§2.2, 1a-b)
 - i. *avant [...] / dalt / amunt / damunt / sobre*
 - b. Orde que practica Fabra (1912) (§3.3.2, 10)
 - i. Primeres: *sobre* i *sota*
 - ii. Segones: *damunt*, *davall*.
 - iii. Terceres: *amunt*, *avall*
 - iv. Quartes: *dalt*, *baix*.
 - v. Finals: *sus* i *jus*.
 - c. Orde en l'estudi: *dalt / damunt / amunt / sobre / sus*.
 - i. Hiperònima (*dalt*) abans que la hipònima (*damunt*).
 - ii. Les estàtiques (més simples, *dalt*, *damunt*) abans que les dinàmiques (més complicades, *amunt*).
 - iii. Les concretes abans que les abstractes (*sobre*).
 - iv. De l'estructura actual a les paraules mortes (*sus* i *jus*).

Fabra té errors en l'orde com a conseqüència de no definir el valor de les sis preposicions que estudiem. L'orde deriva sempre de la teoria. De fet, totes les causes exposades en (9c) provenen de la definició que hem proposat per a *dalt*, *damunt* i *sobre*. En definitiva, si no definim el contingut semàntic de cada preposició tenim el perill d'actuar d'una manera desordenada

L'absència de teoria fa que el nostre autorn no intente deduir quina estructura semàntica fornem les preposicions *dalt*, *damunt* i *sobre*, la qual es pot intuir

empíricament (**dalt de la taula*, etc., §3.3.3, 12). Ara: si Fabra no pensa en estructures, no serà factible que pense que, encara que el castellà té unes formes diferents (*{dalt / arriba}*, *{damunt / encima}*), l'estructura semàntica que formen *{dalt / damunt / sobre}* i *{arriba / encima / sobre}* deu ser la mateixa. El procés és simple: de l'absència de teoria, passem a l'absència d'estructures:

10. Absència de teoria: absència d'estructures

- a. Falta de teoria:
 - i. Fabra no definix el valor de cap de les sis preposicions.
 - ii. És l'origen dels errors en l'orde (9a-b).
- b. Efecte de l'absència de teoria:
 - i. No intentar deduir l'estructura semàntica de *dalt*, *damunt* i *sobre* (intuïble, **dalt de la taula*, etc., §3.3.3, 12).
- c. Conseqüència de la falta d'estructura:
 - i. No pensar que el castellà té formes diferents (*{dalt / arriba}*, *{damunt / encima}*), però la mateixa estructura:
 - ii. *{dalt / damunt / sobre} = {arriba / encima / sobre}*.

En el punt en què ens trobem, convé que ens fem esta pregunta: l'absència de teoria i d'estructures ¿podia fer que Fabra tendira a reduir tres paraules diferents a una només? De fet, no recorde cap indicatiu que mostre que el nostre autor tenia consciència que les paraules *dalt*, *damunt* i *sobre* són diferents. Al contrari, és com si fóren tres formes i una sola paraula. Des d'eixa perspectiva (tres formes i una paraula), és més fàcil interpretar fets estranys.

En la gramàtica de 1891, Fabra traduïx les paraules *sobre* i *sota* com a «encima, debajo» (§2.3.4, 14), de manera que significarien *damunt* i *davall*. Ara: això comporta que serien la mateixa paraula (o dos paraules sinònimes). Eixa concepció implica que no hi hauria cap anomalia en el fet que un parlant canvie *damunt* per *sobre* (*Ha deixat els papers sobre la taula*, §2.3.4, 14). Ben mirat, no

estaríem davant d'un *empobriment*, sinó davant d'una *simplificació*. Certament, el parlar de Fabra pot usar la preposició *sobre* amb el valor de *damunt*; però, com hem observat (§2.3.4, 14c), això no exclou que ens preguntem si eixa actuació és positiva o és negativa per a la llengua.

Les idees fonamentals de 1891 es mantenen en el manual de 1912. La diferència és d'intensitat. En la gramàtica de 1891, no hi ha cap exemple de *damunt*, i el de *sobre* correspon a *damunt* («*Ho vaig posar assobre* Lo puse encima», §2.2, 1c.iii). Eixa actuació (que fa creure que *sobre* i *sota* serien la parella fonamental) s'explicita en 1912: *sobre* i *sota* passen del tercer lloc (el que els correspon com a preposicions abstractes, 9a.i) al primer, com si fóra la parella bàsica (9b.i).

Posseïm un factor molt potent per a deduir quina és l'evolució de la llengua i si és positiva o negativa: el fet que, a pesar que inicialment teníem quatre paraules descendents de les llatines (*sus*, *jus*, *sobre* i *sots*), els parlants en creen sis noves (*dalt*, *damunt*, *amunt* i les antònimes), eliminen dos de les velles (*sus* i *jus*) i en conserven dos, de manera que passem de quatre paraules a huit (§3.4.3). Però no hem trobat cap reflexió de Fabra sobre una evolució tan cridanera (§3.4.4):

11. Absència de teoria i d'estructures: ¿pot reduir tres paraules (*dalt*, *damunt* i *sobre*) a una? Des d'eixa perspectiva, s'entenen fets estranys(a-b)
 - a. 1891: *sobre* i *sota* com a «encima, debajo» (§2.3.4, 14). Efectes:
 - i. No hi hauria cap anomalia en canviar *damunt* per *sobre*.
 - ii. No seria un *empobriment*, sinó una *simplificació*.
 - iii. Parlar de Fabra: pot usar *sobre* com a *damunt*. No exclou preguntar-se si eixa actuació és positiva (§2.3.4, 14c),
 - b. 1912: manté les idees de 1891, amb més intensitat.
 - i. 1891: *sobre*: la tercera (9a.i), però cap exemple de *damunt*; el de *sobre*: «*Ho vaig posar assobre*» (§2.2, 1c.iii).
 - ii. 1912: *sobre* i *sota* serien la primera parella: la bàsica (9b.i).
 - c. Factor que ho facilita: no reflexionar sobre l'evolució (§3.4.4).
 - i. Estadi inicial: quatre paraules llatines (*sus*, *jus*, *sobre* i *sots*).

- ii. Creació de sis preposicions noves (*dalt*, *damunt*, *amunt* i les antònimes).
- iii. Estadi final: de quatre paraules a huit (§3.4.3).

Ara, estem en condicions d'afrontar l'actuació més negativa del nostre autor. Després de no definir el valor de cap preposició (10a.i) i posar *sobre* i *sota* com si foren la parella bàsica de la llengua (9b.i); després de no ser conscient de l'estructura que formen *dalt*, *damunt* i *sobre* com a conseqüència de no definir-les (10b) ni ser conscient que la nostra estructura semàntica deu ser igual que la que formen les preposicions del castellà *arriba*, *encima* i *sobre* (10c); després de totes eixes absències, Fabra vol diferenciar-se del castellà; i, per a aconseguir-ho, es fixa en la llengua que coneixem: la dels llibres. Però resulta que un cert castellà llibresc tendix a reduir *arriba*, *encima* i *sobre* a una preposició (*sobre*, §3.3.1, 4c); a partir d'això, el gramàtic de Barcelona focalitza usos específics del castellà (*bajo cero*, *bajo una perspectiva*) i afirma que seria un castellanisme dir *baix zero* i *baix una perspectiva*, de manera que caldria dir *sota zero* (§3.3.1, 3-4), *sota una perspectiva* (§3.3.1, 6).

Paradoxalment, en el castellà pla i popular deu ser tan poc coherent *bajo cero* o *bajo una perspectiva* com *sota zero* o *sota una perspectiva* en català (§3.3.1, 5). I és que Fabra, fugint del castellà, es va supeditar a un castellà llibresc. Si haguera tingut en compte els parlants que diferencien *dalt*, *damunt* i *sobre*, hauria vist que la forma més simple i més coherent d'apartar-se d'un castellà poc natural i poc coherent (*bajo cero*, *bajo una perspectiva*) és seguir la llengua popular: *per damunt de zero*, *des d'una perspectiva*:

- 12. Fugint del castellà, Fabra es supedita a un castellà llibresc
 - a. Base que ho permet: absències teòriques exposades.
 - i. No definir cap preposició (10a.i), posar *sobre* i *sota* com a parella bàsica (9b.i), no ser conscient de l'estructura de *dalt* / *damunt* / *sobre* (10b), també del castellà (10c).
 - b. Objectiu: diferenciar-se del castellà. Mitjans:

- i. Observa el castellà dels llibres, que també tendix a reduir *arriba*, *encima* i *sobre* a *sobre* (§3.3.1, 4c).
 - ii. Constata usos específics: *bajo cero*, *bajo una perspectiva*.
 - iii. Afirmar que seria un castellanisme dir *baix zero* (§3.3.1, 3-4) i *baix una perspectiva* (§3.3.1, 6). Solució: *sota*.
- c. Parlants que diferencien *dalt*, *damunt* i *sobre*:
- i. *per damunt de zero* / *parlar des d'una perspectiva*
 - ii. Castellà popular: deu actuar igual (*por encima* / *desde*).

4.5. FABRA DAVANT DE LA NORMATIVA LINGÜÍSTICA

L'estudi que hem fet de Fabra permet fer deduccions sobre la seua actitud davant de la normativa lingüística (sempre referides a la part analitzada). L'absència pràctica de teoria i la pobresa consegüent en les argumentacions fan que la base per a tractar problemes de la normativa siga poc adequada. Recordem que, quan hi han conflictes en la normativa, és habitualment perquè uns parlants actuen d'una manera i uns altres d'una manera diferent, i eixes situacions no es poden aclarir sense argumentacions i deduccions. Repassaré una part de les dades que han aparegut parlant de la normativa en la gramàtica més madura (la de 1912) i, com he fet en la part teòrica (§4.2-§4.5), miraré d'estructurar-les.

Estudiant com actuava Fabra davant de les preposicions, hem observat que no aplica criteris (§3.2.3, 16), els quals són indispensables per a resoldre conflictes en la normativa. L'absència de criteris en la normativa és semblant a l'absència de teoria en la ciència, i pot tindre la mateixa derivació: fer propostes poc homogènies. En la referència dita, hem trobat diverses anomalies, dos de les quals són incorporar solucions locals que no enriqueixen la llengua (*{per mor de = per}*, *{dret a = cap a}*, *{endret de = davant}*) i incloure arcaïsmes sense dir que ho són (*malgrat*, *mitjançani*), actuació que fa creure als lectors que serien paraules vives i que la seua forma d'expressar-se seria pobra i inadequada:

1. En l'estudi de les preposicions, no aplica criteris; són necessaris
 - a. Efecte: semblant a la pobresa de teoria en la ciència.
 - i. Propostes poc homogènies.
 - b. Localismes i arcaïsmes (§3.2.3, 16):
 - i. Incorporar constituents locals que no enriquixen la llengua (*{per mor de = per}*, *{dret a = cap a}*, *{endret de = davant}*).
 - ii. Poar arcaïsmes sense dir-ho (*malgrat*, *mitjançant*). Fan fa pensar que serien paraules vives; u parlaria malament.

És factible vincular cada una de les dos actituds descrites (localistes i arcaïsmes) a més actuacions. La del localisme ¿no va unida a considerar el parlar de Fabra com si fóra tota la llengua (comportament vinculat al centralisme)? Saragossà m'ha informat que eixa actuació es troba en diverses gramàtiques de Fabra davant d'una pluralitat de constituents. En este treball, l'hem vista en la forma de les preposicions. En el trio *fora / a fora / de fora* (§3.2.5, 27), Fabra posa les formes que informa que són de Barcelona (*a fora*) al costat de les formes històriques (*fora*), mentres que exclou les formes de fora de Barcelona assegurant que serien «dialectals». Hem passat dels criteris i les argumentacions a una ideologia centralista:

2. El parlar de Fabra com a tota la llengua; centralisme
 - a. Considerar el propi parlar com si fóra tota la llengua és, alhora, localisme i centralisme.
 - b. Forma de les preposicions (*fora / a fora / de fora* (§3.2.5, 27)).
 - i. Formes històriques (*fora*) + les de Barcelona (*a fora*).
 - ii. Les altres formes: serien «dialectals».

En el tractament de les preposicions de superioritat, també es manifesta la ideologia descrita (2). Quan Fabra informa que el parlar de Barcelona usa *sobre* i *sota* amb el valor de *damunt* i *davall* (§3.3.4, 16), no es pregunta si això és positiu

o és negatiu per a la llengua, i els seus lectors veuen al llarg de la gramàtica que no hi hauria cap problema. Sabem que, en 1912, Fabra no diu res sobre l'ús de *sobre* i *sota* amb el valor de *dalt* i *baix*, però l'anàlisi de la resta de la seua obra mostrarà probablement que actuà igual.

Si ara comparaem eixa perspectiva amb com ens han parlat als valencians en la segona mitat del segle xx, trobarem un bon contrast. Als valencians, les gramàtiques ens han fet creure que hauríem empobrit molt la llengua perquè hem perdut dos preposicions (*davall* i *sota*), fet que atribuïxen a la influència del castellà sense cap prova positiva (i sense cap dubte). En canvi, les gramàtiques no diuen mai que el valencià usa perfectament *dalt*, *damunt* i *sobre*.

En contrast amb l'actitud davant del valencià, no hi hauria cap empobriment en el fet d'usar *sobre* i *sota* amb el valor de *dalt*, *damunt*, *baix* i *davall*, encara que eixa actuació comporta perdre el doble de preposicions (quatre). A més, eixa forma de parlar no tindria cap vinculació amb el castellà, a pesar que hi han gramàtics del castellà que també reduïxen *arriba*, *encima* i *sobre* a la preposició *sobre* (§3.3.1, 4c):

3. Efectes de la visió centralista en *dalt*, *damunt* i *sobre*

- a. Ús de *sobre* i *sota* com a *damunt* i *davall* (§3.3.4, 16), *dalt* i *baix*:
 - i. No hi hauria cap anomalia.
 - ii. Reducció de 6 preposicions a 2.
 - iii. No hi hauria cap vinculació amb el castellà, encara que hi ha un cert castellà que actua igual (§3.3.1, 4c).
- b. Valencià: empobriment perquè ha perdut *davall* i *sota*.
 - i. Reducció de 6 preposicions a 4.
 - ii. Atribuït al castellà sense cap prova (i sense cap dubte).
 - iii. Manuals: no diuen que usem bé *dalt*, *damunt* i *sobre*.

Per una altra banda, és factible relacionar amb més actuacions el fet de presentar arcaïsmes sense dir que ho són (1b.ii). Un lingüïste té tot el dret del món

a no agradar-li un aspecte de la seua llengua i desitjar que siga d'una manera diferent. Però, quan això passa, ha d'exposar per què no li agrada i per quins motius proposa una actuació diferent. En canvi, un autor no hauria de presentar mai el seu desig com si fóra la realitat sense dir-ho. De fet, ens hauríem de preguntar si no hi ha un engany en eixa forma d'actuar, ja que l'autor que té eixe comportament no aporta cap argumentació contra la llengua real ni cap a favor de la seua proposta justament per la raó que presenta el desig com si fóra la realitat.

4.6. CONTINUACIÓ DE LA INVESTIGACIÓ

Com he dit en la introducció (§1), la limitació de l'extensió en els treballs de final de grau no m'ha permés estudiar el conjunt de l'obra de Fabra. També la paciència dels lectors aconsellava parar ací. Però l'anàlisi de les seues tres primeres gramàtiques permet entendre les anomalies actuals de l'ensenyament. Eixa aplicació fa pensar que ni les altres obres de Fabra (gramàtica de 1918, *Converses filològiques*, DGLC, *Les principals faltes*, gramàtica de 1956) ni els autors posteriors deuen haver rectificat els errors ací descrits. Ara: això és només una sospita, de manera que caldrà corroborar-la fent més investigacions. De cara a eixe objectiu, espere que este article serà una base o punt de partida.

BIBLIOGRAFIA

- ALIBÈRT, Loís (1935): *Gramatica occitana*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. Segona edició, 1976.
- COLOMINA, Jordi (2014): «¿Adins o endins? Un exercici de normativa sobre els adverbis direccionals en valencià-català», en *Estudis filològics en homenatge a*

- la professora Maria Antònia Cano*, Alacant, Universitat d'Alacant, Departament de Filologia Catalana, p. 89-121.
- FABRA, Pompeu (1891): *Ensayo de gramática de catalán moderno*. Barcelona, L'Avenç.
- (1898): *Contribució a la gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona, L'Avenç.
- (1912): *Gramática de la lengua catalana*, Barcelona, Tipografia l'Avenç: Massó, Casas & C^a.
- (1918): *Gramàtica catalana*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, biblioteca filològica, XII. Usem l'edició de 2009.
- (1932): *Diccionari general de la llengua catalana*, Barcelona, Llibreria Catalonia.
- (1956): *Gramàtica catalana*, Barcelona, Teide.
- PAR, Anfós (1923): *Sintaxi catalana segons los escrits en prosa de Bernat Metge*. Halle, Max Niemeyer Verlag.
- SARAGOSSÀ, Abelard (1996): «Una introducció al concepte *pronom*», *Actes del Desè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Frankfurt, setembre de 1994, A. SchIönberger i T. D. Stegmann, ed.), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, vol. III, p. 409-439.
- (2000): «Els adjectius possessius: naturalesa teòrica i aplicació a la normativa i al català col·loquial», *Llengua & Literatura. Revista anual de la Societat Catalana de Llengua i Literatura*, 11, p. 199-280.
- (2007): «Sobre l'estructuració gramatical de Fabra (1956) i uns altres encerts teòrics», *Entorn i vigència de l'obra de Fabra. Actes del II Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra»*. Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 7-9 d'abril del 2003. (Edició a cura d'Anna Montserrat i Olga Cubells), Valls, Cossetània Edicionis, p. 261-279.ç
- (2003): *Gramàtica valenciana raonada i popular: els fonaments*. València, Tabarca.
- SASTRE GADEA, Anna (2015): «Estudi de les formes *un* i *u* en l'obra de Fabra», *Aula de Lletres Valencianes* 5.